

R O D E R I C I A F O N S E C A

In Tertium Aphorismorum Commentaria.

P R Æ F A T I O I N S E Q U E N T E M L I B R U M .

Utilitas.

ANTEQUAM ad Textus explicationem deveniam, opere precium est, quædam præmittere ad ejus lucidiorem intellectum. Dicendum itaque, quæ sit auctoris intentio in eo, quæ utilitas, quæ difficultas, & denique, in quas partes distribuatur.

Intentio Hipp. in hoc Libro, est breviter explanare, quam viam tempus, & ætas ad morbos procreandos habent: mutatio enim, quæ per hæc duo fit, non modò procreandi morbos, sed & solvendi eos potissimum, potestatem admirabilem habent: igitur ponuntur in consideratione in hoc Libro, non solum morbus epidemius, sed & sparsum vagans, quatenus vel tempus, vel ætatem respicit.

Utilitas.

Utilitas hujus Libri ea est, si quæ maxima ex alio Hipp. libro haberi possit: cum enim ex his morbus, non solum unius particularis hominis, sed totius provincie, tum dignoscere, tum prænoscere, tum præcavere, tum curare Medicus facile possit, neque hac ipsa re, in medicina, reperiat aliquid præstantius, sequitur, ut utilissimus sit liber, proinde de his scribit Hipp. Qui hæc probè noverit auctorum plurima, eum non latere, cum in urbem ignotam venerit, neque morbos regionis peculiare, neque communem regionis naturam, ut in cognoscendis morbis dubius hæreat: ac præterea uniuscujusque temporis, & anni constitutionem perdiscere posse confirmat, quique morbi communi affectione civitatem sint invaluri: quam cognitionem temporum, divinam rursus existimavit Hip. vel ipso Gal. teste, & quam propterea in Prog. omisit; quia ad hunc librum eam servaverat.

Lib. de aer. & aquis.

I. prog. In pro.

Veluti magnum emolumentum affert hæc doctrina, & ut pulcherrima est, ac divina: ita etiam difficillima: nam traduntur hic per capita quæ longa experientia in Epid. Lib. scripsit Hipp. & quæ diffusè, lateque in Lib. de Aere, & Aq. literis prodidit: Adde, demonstrationem eorum, quæ hic traduntur, adeo difficilem esse, quod putaverint Antiqui, eorum nullam afferri posse: sed per experientiam tantum confirmatam hic produci, & proponi. Siquidem morbi, qui ex aere pendunt, non solum ad manifestas qualitates referuntur, sed ad ventos, & astrorum mutationes, & occultas qualitates.

Divisio

Secatur hic liber in duas partes: in prima de morbis agit, quatenus sequuntur ad temporum mutationes: In secunda verò ea ratione, qua mutationem ætatum insequuntur.

Cæterum in hujus libri explanatione, & in subsequenter quoque eum doctrinæ modum servabo, quem in duobus præcedentibus servavi: & quamvis difficile sit in his demonstrationem invenire, enitar tamen ex ipsius Hipp. doctrina confirmationem eorum, quæ hic scribuntur, invenire.

APHORISMUS I. *Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, &c.*

HIC Aph. cum sit primus in ordine, & non habeat antecedentem, non facile est invenire ejus dependentiam. Cum tamen Hipp. in præcedenti Libro damnasset repentinas, & magnas mutationes, & temporis mutatio ex his fit, ideo proponit quasi in exemplum id ipsum in hoc Aph.

Conne-
xio.
apb. 50
51

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & quo majores fuerint, eò magis.

Intent.

Ut demonstret inter cæteras causas corpus nostrum immutantes, primas obtinere aerem, quare maximè formidandum esse, & ex industria præcavendum.

Ratio
intent.
Divisio

Bifariam dividitur Aph. In prima ponit conclusionem magis universalem: In secunda vero magis particularem, in qua etiam explicat, quarum rerum mutatio aerem alteret.

Illud potissimum morbos parit, quod majorem vim habet alterandi corpora.

Sed potissimum mutatio majorem vim habet alterandi corpora. Ergo

Demoſ.

Temporum mutatio potissimum morbos creandi vim habet.

Major per se patet: morbus enim non fit, nisi corpore mutato.

Minor probatur multipliciter; nam aer continuò nobis præsens adest; Idem per successionem novus semper adest. Et quia intus, & extra operatur, & quia cibos transmutat, & quia materia est spirituum, hinc fit, ut aer inter cæteras res non naturales mutandi corpora maximam vim habeat: & licet Arist. in Probl. scribat graviolem mutationem aquæ, quam aeris, id tamen ita intelligendum est, ut major in minori terræ spatio fit mutatio in aqua, quam in aere, at in universum vera est sententia Hipp.

Secunda conclusio ex prima deducitur: nam si mutatio temporis morbos præcipuè parit, & frequentius, quam cæteræ causæ morbificæ; ergo magnæ in illis mutationes maximè morbos parient, seu illæ mutationes secundum primas qualitates fiant, seu secundas, seu alio quovis modo.

Quòd mutatio temporum dupliciter consideratur: altera ratione ejus, quod mutatur: altera verò ratione illius, quod mutat. Rursus mutatio, primo modo duplex est: vel naturalis, ubi tempora sibi invicem succedentia, qualitates suas servant; vel fortuita, & præter naturam, cum peregrinas habent qualitates, seu id in una anni parte, seu in pluribus, vel etiam in toto anno fiat. Iterum, naturalis temporum mutatio quædam est mediocris, ut in regione temperata, alia magna, quæ in regione intemperata succedit, qualis regio est ad Aquilonem vergens, quæ quidem & hyemes, & calores habet fortes, ut scribit Hipp. de Aere, & Aquis. At si consideretur mutatio ratione ejus, quod mutat, multis modis id contingere potest in aere, vel secundum primas qualitates, vel secundas; vel secundum tranquillitates, & ventos; vel serenitates, & nebulas, vel secundum influxum stellarum, seu totius substantiæ corruptionem. Quovis modo mutationes aeris intelligas dico potissimum parere morbos: & illud est, quod explicavit Hipp. in fine Aph. nominans frigus, & calorem, & cæteras ad proportionem mutationes: nam si comparentur ad victum, exercitium, & reliqua, potentiores sunt ad morbos, & si mutatio fuerit magna, magnos; si parva, parvos, si mediocris, mediocres pariet morbos; & si fuerit præter naturam, magis, quam naturalis, & quo major, inæqualior, ac frequentior, eò etiam magis.

I. Adm

Quòd temporis mutatio Astrologis potissimum est per æquinoctia, & solstitia, quas etiam maximas Hipp. arbitratur, attamen divisio, quæ fit per Solem non est

2. Adm

ita accomodata, sicut, quæ consideratur per ortum, & occasum siderum magnorum. Ver itaque Hipp. ac Medicis est ab æquinoctio verno ad Plejadum ortum. Æstas ab ortu Plejadum ad arcturi ortum, quæ duas partes habet; prima ad Caniculam extenditur, secunda ad ortum Arcturi. Autumnus est ab Arcturi ortu ad Plejadum occasum, & Hyems à Plejadum occasu ad æquinoctium vernum, quod tempus habet tres partes, sementem, brumum, & infertionem. Itaq; Medicis Ver ad duas menses fere extenditur, sicuti Autumnus, at Hyems, & Æstas ad quatuor. Hæc divisio accomoda est valde, tum ad Epidemia Hipp. intelligenda, tum Medicis ob manifestas in illis alterationes aeris.

3. Adn. Quod mutatio temporis naturalis, magis solvit morbos, quam pariat; at ea quæ præter naturam est, magis parit, quam solvit, quia naturale conservat, at quod præter naturam est lædit: parit verò morbos naturalis temporis mutatio per accidens, quatenus corpora ferit diverso modo disposita: nam sicuti ver sua natura salubre, si corpora pura inveniat, conservat; impura expurgat, quantum in se est, ita naturalem mutationem temporum ad ea se habere arbitrandum est.

APHORISMUS II. *Naturarum quædam ad hyemem, &c.*

Conne-
xio.
ment. I. **C**UM in antecedenti sententia statuisset Hipp. mutationes temporum morborum feraces, nunc, quæ potissimum sint illarum mutationes, docet.
Ex naturis, quædam ad Æstatem, quædam verò ad Hyemem, bene, vel male se habent.

Ratio
intent. Ut, ostendat, quæ inter mutationes temporum præcipuè pariant morbos, eam scilicet quæ ad Æstatem, vel ad Hyemem pertinent; necnon, ut doceat temporis mutationem, non solum gignendi, sed etiam solvendi morbos potestatem habere.

Divisio
Demof. Aph. unam habet, eamque brevem conclusionem, quare divisionem non admittit.
Hyems, & Æstas sunt contraria.

Ergo

Ex naturis, quædam ad hyemem, quædam ad æstatem bene, vel male se habent.

Antecedens est manifestum: nam hyems frigida est & humida: Æstas autem calida, & sicca. Consequens manifestè deducitur: nam nec una natura potest eodem modo se habere ad contraria tempora; nec contrariarum naturarum ad unum tempus, sed si ad alterum bene, ad alterum male se habeant esse necesse.

2. Adn. Quod *natura* multis modis dicitur apud Hipp. Primo modo dicit quatuor elementorum temperiem, seu simplicem, seu compositam, sive illa sit temperata, sive à temperie declinans, seu in toto, seu denique in parte corporis consideretur: qua ratione Lib. de Nat. Hum. describitur. Secundò *natura* dicit calidum innatum, quod præcipuè, & maximè natura est, de quo verba fecit 1. Aph. Hyeme pronuncians, ventres natura calidissimos esse. Tertiò *natura* significat structuram corporis, & illam dispositionem, quæ ad partes organicas pertinet, magnitudine, figura, numero, & situ præscriptam, quam corporis habitum Hipp. solet appellare. Quartò *natura* dicit aggregatum ex omnibus his: qua ratione scripsit idem

15.
2. Acut. Auctor, naturam nostram constare ex congrua spiritus, humorum, caloris, victus, & aliorum omnium compage. De quibus omnibus significatis præsens sententia verè dici, ac prædicari potest, ut in sequentibus adnotationibus planum fiet.

2. Adn. Quod si natura primo modo sumatur, ut dicit temperiem, seu illa sit optima, ut in optimè salubri corpore, seu ad justitiam pro cuiusque sanitate propria, dico, quod utroque modo bene, vel male se habet ad hyemem, vel æstatem: Temperata itaque natura bene se habet ad tempus vernum, quod ad temperiem maximè accedit, malè verò ad hyemem, vel æstatem. Intemperata natura, si parum excedit,

cedit, bene se habet ad similia, quia servatur; si excedit, malè ad similia, bene verò ad contraria tempora. Sed dices: Leones calidissimi sunt, & bene se habent ad similia, regionem scilicet calidissimam, & in alia frigida valde non viverent: ergo determinatio prædicta falsa esset. Dic (non sicuti quidam, quòd quo ad conservationem bene se habent semper ad simile, non quo ad correctionem, subtilius, quàm verius) sed dic conservari calidissimas naturas in calido tempore, & regione; primò ob assuetudinem; secundò ob formam, quæ supra natura illum excessum requirit: Secus de homine, qui cum temperatus sit, maximè ad hyemem, vel æstatem mutatur. Quare dic, ut solvas argumentum, quod non comparat solum naturas ad tempora, secundum qualitates primas: sed secundum alias rationes, ob quas fieri potest, ut calidum valde, in calido magno servetur, non absolute, & simpliciter.

Quòd si natura dicat innatum calidum, hac ratione quoque verum est hoc, igitur calidum bene, vel male se habet ad hyemem, seu æstatem: in corporibus enim quadratis, & carnosis, bene se habet ad hyemem, quia dissipatur, in gracilibus, & exsanguibus male ad hyemem, quòd vincatur à frigido, bene ad æstatem, quia fovetur, & augetur.

Quòd si natura sumatur in tertia significatione, ut corporis dispositionem significat, dico quòd gracilis habitus, & rarus, bene se habet ad æstatem: malè autem ad hyemem: quia in illa servatur calor eorum, vincit autem in hyeme: At densi habitus homines, etiam si frigidissimi, ad hyemem bene se habent, non penetrante eorum corpora frigido: quare Gal. scripsit non valere argumentum: hic læditur à frigido; ergo frigidus est: quia potest esse calidus, sed raræ texturæ; nec contra, si quis à frigido non lædatur: ideo calidæ naturæ esse, quia potest esse densi habitus, ut non facile penetret in eis frigiditas. Ita etiam, qui dispositionem ad tabem à natura habent, malè se habebunt ad hyemem, & autumnum; qui ad podagram, ad ver, & autumnum; eò enim tempore exacerbatur dolor.

Quòd si natura dicat totam corporis massam, ut omnem constructionem nostram respicit, omne corpus bene se habebit ad ver, malè autem ad autumnum; at ad hyemem, vel æstatem indifferenter; in universum enim ista tempora, quia valdè excedunt, lædunt omnia corpora; attamen minus contraria; proinde ad sanitatem conservandam, necesse est, ut aeri hyemali, & æstivo nos opponamus, seu per unam ex quinque aliis rebus non naturalibus æque intentam, seu per omnes in minori intentione, quòd magis placet Hipp. & Gal. Lib. Artis Medicæ.

Quòd lis est, an conducatur magis totum annum temperatum, sicut ver; an potius melius sit temporum varias esse mutationes, & contrarias? Dic in universum, necessarium esse contrariorum vicissitudinem; sed quo minor est, & frequentior, præstantior; ut sub Æquinoctiali; nam ibi octo mutationibus terra fertilissima est; & in Asia scripsit Hipp. ob temporum æqualitatem omnia esse grandiora, & pulchriora; Attamen validæ contrariorum mutationes, licet simpliciter non sint meliores, ad robur tamen, & fortitudinem, & audaciam magis desiderantur, quare fortissimas gentes scripsit Hipp. hyemes, & æstates habere validissimas, regiones habitare asperas, & montanas, ventis validis expositas; Regio itaque temperata illa est, in qua, neque ob frigiditatem horremus, neque ob calorem exsudamus, aut varii sumus; intemperata vero contraria habet.

APHORISMUS III. *Morbi quoque alii, ad alia beneficia:*

- CONNECTO.** **A**DEO pendet ista sententia à superiori, ut ferè unum cum illa efficiat Aph. Cum itaque comparasset in antecedenti naturas ad tempora; modo ad ea ipsa tempora, locos, victus, morbos, ac ætates comparat.
- INTENS.** Morbi, & ætates, diversimodè se habent ad tempora, loca, & victus.
- RATIO INVENIENS.** Ut non solum res naturales (quod supra factum est) sed etiam morbos, qui sunt præter naturam, invicem comparet ad tempora, regiones, & victus, unde colligat Medicus, tum ad conservandam sanitatem, tum ad pellendos morbos, magnam vim habere tempus, ætatem, & regionem.
- DIVISIO.** In duas partes partiri potest ista sententia; ut in prima comparet morbos ad anni tempora; in secunda ætates ad loca, & victus genera.
- DEMONSTRATIO.** Anni tempus, locus, victus contrarietatem in se habent.
- 1. Adn.** Ergo: Morbi, & ætas ad ea diversimodè se habent.
- 2. apb. 3.** Antecedens patet: temporum enim, & locorum, ac victuum quædam calida; alia frigida, alia sicca, alia verò humida sunt; adde eandem contrarietatem in secundis qualitatibus eorum reperiri. Consequentia manifestè sequitur: unus enim morbus, vel ætas ad contraria diversimodè se habeat necesse est.
- 2. apb. 25.** Quòd morbus quatuor modis potest comparari, ad anni tempora, regiones, ac victus; primò quoad generationem; secundò quo ad periculum; tertio quoad brevitatem; quartò quoad solutionem: Primo modo, morbus male se habet semper ad simile; morbi autem nomine ægrum intelligo; secundo modo, melius se habet ad simile, juxta illud: *Minus periculose ægrotant à morbo proportionali tempora homines*; tertio modo, melius se habent omnes morbi ad ætatem, quia eo tempore omnis morbus brevior est, ut quartanæ exemplo Hipp. demonstravit; At quarto modo considerati morbo correpti, omnes bene se habent ad contraria, male vero ad similia, ideo morbos hyemales sanari ad ætatem, autumnales vero ad ver, protulit Hipp.
- de nat. homin. 2. Adn.** Quòd si comparentur morbi ad regiones, eadem ratione invicem se respiciunt; habent autem regio unaquæque suos peculiare morbos ratione situs ad Solem, ac ventos, seu ratione aquarum, & victus, qui Eudemii Græcè dicuntur, ut Florentiæ, Apoplexiæ, Jenuæ Phthifis, Romæ Nephritides, ac pestilentes febres. Hic vero dices; Aer Patrius similis est, & tamen magis curat morbos, quam contrarius. Dic, id per accidens contingere, ratione scilicet consuetudinis, & naturæ, quæ similia indicant, unde major sit juvamentum, quam à contrarietate aeris. Iterum si morbus comparetur ad victum, non diversa ratione id efficies, & si aliquando similia sanant, ut piper, vel cæpa febrem, id à contrarietate fit multa, seu sympathia quam plerumque ignoramus.
- Altera a. Inot. apb. 18.** Quòd ætates cum sint secundum naturam, ideo fit, ut bene se habeant ad similia, quæ temperatæ sunt, ad contraria verò, quæ intemperatæ, quare infra pueri, & adolescentes, vere, & prima ætate bene sese habent, ac valent maximè, Ætate autem, & ad autumnum partem senes; Reliquo tempore, & hyeme, mediæ ætatis homines. Ætas autem puerilis, licet humida sit, similia poscit, & tempore, & regione, & victu, quia ea humiditas nativa est, & necessaria ad augmentum, vel quia talem temperiem, temperatam existimarunt Antiqui, & Hipp. pueritiam ex calidis, & humidis temperatam appellat, ætas autem senilis, licet frigida, & sicca, quia vitæ repugnat talis temperies, bene se habet ad victum calidum, & humidum. In prima autem intentione, cum ætas sit res naturalis, similia exposceret: Hipp. tamen per contrarium victum regit ætates, quia respicit tutiorem

tutiorum victum: nam à natura, & ætate, quantumvis temperatis, sumi debet indicatio ad similia, cum de ratione naturæ sit conservatio, non reductio, aut curatio.

Quòd aer dupliciter nos immutare solet, & ut alimentum, & ut refrigerans; primo modo similis esse debet nostræ naturæ, secundo verò contrarius: & hoc illud est, quod scripsit, omnia membra simile trahere alimentum, pulmonem verò contrarium, quam contrarietatem ita exponit Cardanus esse intelligendam, ut si corpus calidum sit, aer debeat esse frigidus, si verò frigidum, calidus. At dices: si in frigido corpore requiritur aer calidus, cor non refrigerabitur. Sed non sequitur, quia cor cum sit calidissimum, omnis aer, in quo vita consistit, respectu cordis; refrigerandi vim habet. Adde, aerem non solum refrigerando, sed ventilando calorem cordis tueri.

Quòd mens Hipp. in his duobus Aph. est comparare ad invicem res naturales, non naturales, & præter naturam: ideo cum naturas, & ætates ad tempora, loca, & victum comparat, vult nos supplere reliqua: somnum scilicet & vigiliam, exercitium, animi accidentia, & reliqua: ex qua comparatione, magna remedia ad morbos curandos, & valetudinem tuendam sumuntur: mirum enim est, quantum aeris mutatio, regionis, victus, ætatis, conferat Tabidis, Epilepticis, Hydropicis, aliisvè hujus generis desperatis affectibus.

APHORISMUS IV. *In temporibus, cum eodem die modò calor, modò, &c.*

NECTITUR cum præcedentibus non contemnenda ratione; dictum enim est temporis mutationem potissimum morbos parere, cumque id dupliciter contingat, aut secundum propriam cujusque, vel alterius temporis naturam, ideo, assumens in exempla autumnum, hanc rem docere intendit.

Cum eodem die, modò calor, modò frigus, autumnales morbi expectandi: Ne quis admiretur, si in uno tempore, ut in vere, vel æstate, autumnales morbos fieri videat: nam omnes morbi, ut infra dicitur in omnibus temporibus fieri possunt, idque hinc fit, cum alterius temporis naturam assumpserint, quia tempora non pariunt morbos, nisi ob qualitates, quæ in ipsis sunt.

Frustra queritur divisio in tanta Aph. brevitate.

Tempus non parit morbos, nisi quia aer alteratur.

Ergo

Cum eodem die modò calor, modò frigus est, autumnales morbi expectandi.

Ante lens declaratur, quia, ut rectè docet Gal. non alia ratione tempus parit morbos, nisi quia mutatur aer in qualitatibus.

Consequens deducitur: quia qualitas autumnus est, ut mane, & sero, urgeat frigiditas, in meridie autem calor: ideo, cum aliud tempus talem inæqualitatem habeat, autumnales morbos gignet.

Quòd quatuor anni tempora suas habent qualitates, quatuor elementis respondentes: Ver itaque calidum est, & humidum; Æstus calida, & sicca; Autumnus frigidus, & fuscus; Hyems frigida humida: Cum itaque ita se habent ista tempora, suas servant naturas; quare peculiare sibi, ac proprios morbos creant, de quibus infra: at cum alterius temporis naturam assument, morbos illius gignunt. Hoc est igitur, quod nunc docet Hipp. assumens in exemplum autumnum ipsum, ut & de cæteris id intelligamus: nominavit autem magis autumnum; quia quando reliqua tempora suam mutant naturam, facile autumnalem assument; Non solum autem illius temporis morbos expectare oportet, cujus dominatur qualitas, sed & solutiones easdem morborum, juxta illud; Cum æstas est similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet.

Quòd

2. *Adn.* Quod causa inæqualitatis aeris in autumnno provenit ex illius levitate, qui facile
 5. *Aph.* ideo recipit mutationes: quamobrem aquam levissimam scripsit, quæ citò calefcit,
 & frigeſcit; ideo fit, ut ob frigiditatem matutinam, & nocturnam facile frigeat,
 ob calorem meridiei caleat. Adde, inæqualitatis causam esse vim Solis occultam
 (Arist. in Problem.) vel ventorum varietatem, seu quod terra in autumnno: re-
 cedente Sole: facile redit in suam frigiditatem nativam; quam aeri communicat,
 quæ causæ in vere ipſo locum non habent.

3. *Adn.* Quod autumnales morbi describuntur vigesimoſecundo hujus, quartanzæ febres,
 ac erraticæ, lienis tumores, hydrops, tabes, aliique graves morbi, qui vel citò
 occidunt, vel diu affligunt corpora, unde mox acutissimos scribet, & perniciosos
 autumnni morbos, & incerti perinde judicii. Nota hic non solum morbos gigni in
 temporibus secundum illorum naturam vel propriam, vel alterius temporis, sed
 etiam ratione temporum præcedentium ad subsequencia: primæ mutationis mor-
 bos refert inferius ab Aph. XX. ad XXIV. secundæ hic in VI. in VII. XV. XVI.
 at tertiæ mutationis exempla ab XI. ad XV. scripsit.

APHORISMUS V. *Auster auditum hebetat, &c.*

Conne- **C**UM in primo Aph. mutationes temporum non solum secundum primas qua-
xio. litates, sed alias etiam, vi puta ventorum, & serenitatum proposuisset,
 cumque de illa, quæ frigoris, & caloris est, in antecedenti dixisset, nunc ad il-
 lam accedit, quæ ventos respicit.

Intent. Duplex conclusio intenditur; prima ad Austrum pertinet, qua dicitur, Au-
 strum in ægris auditum hebetare, gravare caput, oculos obscurare, membris lan-
 guorem inducere. Secunda conclusio ad Boream spectat, qui tusses movet, fauces
 inasperat, alvum indurat, urinas movet, horrores incitat, lateris, & pectoris
 dolores facit.

Ratio Multiplex scopus est; Primò, ut moneat Medicum, ne mala, quæ à causa ex-
*intent.*terna in ægris accidunt, confundat cum iis, quæ ratione morbi fiunt, quæ res mar-
 gni ad prædictionem est momenti: Secundò, ut doceat unico peculiari duorum
 ventorum exemplo omnium aliorum naturam; nam reliqui venti, prout magis,
 aut minus ad hos accedunt, ita alterandi corpora nostra vim habent; Tertio, ut
 demonstraret, inter omnes ventos, hos duos maximam mutandi corpora nostra vim
 habere.

Divisio In duas partes secatur Aph. juxta duas conclusiones; quarum prima continet
 Austri effectus; secunda verò ipsius Aquilonis.

Demõ- Ventus ille, qui habet facultatem calefaciendi, & humectandi, auditum he-
*strat.*betat, caput gravat, &c.

Sed Auster habet facultatem calefaciendi, & humectandi. Ergo

Auster auditum hebetat, caput gravat, oculos obscurat, & languida efficit
 membra

Major probatur: si quidem illæ duæ qualitates maximæ repletionis causa sunt
 in capite, & nervis; præcipuè cum humiditas exuperat, ut in Austro; adde, ae-
 rem offuscare, & densare medium ad videndum, & audiendum, unde omnes præ-
 dictæ passiones veniunt. Minor ex natura illius venti declar. omnia enim non so-
 lum, quæ sub Luna sunt (auct. Hipp.) sed & Cælum, & Stellæ hunc ventum sen-
 tiunt, & ex siccis humida fiunt, & ex claris obscura, & ex frigidis calida.

Lb. de Qui ventus vim habet refrigerandi, siccandi, & penetrandi, tusses movet,
morb. fauces exasperat, alvum indurat, &c.
fact.
demõ-

At

At talis est Aquilo, seu Boreas.

Ergo

Omnia prædicta efficit.

Minor de se clara est: Major probatur: ex eo enim, quod frigidus penetrans, ac siccans, tusses movet, & fauces exasperat: frigidum enim pectori inimicum, & siccum exasperandi vim habet, alvum indurat, tum siccando, tum calorem consumentem augendo, tum animum coarctando, urinam supprimit, astringendo, debilitando: horrores excitat, quod frigidus, pectoris ciet, dolores ideo præcipuè, quia pars est exanguis, astricta calidis visceribus, admodum sensibilis: & quia refrigerando exprimit à cerebro, & fluxus generat, quos facillè pectus refrigeratum recipit, unde pleuritides.

Quòd ventus ap. Arist. est motus sicæ exhalationis factus in aeris frigiditate. *1. Adm.*
Hipp. autem eum appellat aeris undam, & fluctum, quarum sententiarum utramque ita tueri possumus: si dicamus, exhalationem venti causam esse; & principium, attamen, quia secum aerem movet, & major pars mobilis, aer sit, ideo facta à majori denominatione dicitur motus aeris.

Quòd de qualitate venti in communi eadem est controversia: nam si materia *Altera*
venti exhalatio est sicca, & calida, ut inquit Arist. sequetur, ut qualitas venti de- *animata*
beat esse calida, & sicca: at Hipp. docet, omnem ventum habere vim refrigerandi, & humectandi: quia ex nive, & glacie, fluminibus, & lacubus exoriuntur. Diluitur tamen sic ista difficultas: Ventus ratione materiæ, & efficientis deberet calefacere, & exsiccare; attamen, (quia major est copia vaporis frigidi, & humidum, qui cum ea miscetur) dic, frigefacere, & humectare magis, vincentibus iis qualitatibus. Secundò refrigerat ventus semper, saltem ea ratione; quia aerem congruum removet à corpore, alterum inducens frigidum: sed cum exhalatio, & vapor, facillè alterent, & recipiant qualitates; tunc fit, ut venti ratione locorum, per quos transeunt, varias acquirant qualitates, & modo refrigerent, modo calefaciant, humectent, & exsiccant, sanitates conservent, aut corrumpant; pluvias, aut serenitates inducant.

Quòd venti multi numerantur, octo tamen præcipuè describuntur: quatuor *3. Adm.*
principales, quatuor reliqui collaterales. Principales sunt, Boreas, Auster, Oriens, & Occidens, secundarii collaterales; omnium in exemplum assumit Hipp. duos ventos præcipuos, & maximos: Austrum calidissimum, humidissimum, tardissimum. Boream frigidissimum, siccissimum, violentissimum; per quos de aliis ventis conjecturam facere licet, quatenus ad hos accedunt.

Quòd tam Boreas, quam Auster in ortu suo frigidi sunt, & eam qualitatem in- *4. Ani-*
ducunt: Auster transiens per calidam regionem Africæ, & maris, caliditatem *madv.*
acquirat, & humiditatem. Aquilo autem, quia non longè à nobis efflat, suam servat naturam: est autem omnium ventorum saluberrimus, sicut Auster iis, qui Antartico accedunt, nobis tamen contrarius est Auster, qui duplex est, alius cum pluviis, & humidus; alius autem cum squalore: unde I. Epid. siccitates vocat Austrinas: est tamen semper humidus potentia.

Quòd venti non solum manifestis qualitatibus nos afficiunt; sed occultis, & *5. Adm.*
malignis; nam seu animalium mortuorum deferens halitum, seu ex hiatis terræ, montiumve divisionibus effletur aura maligna, seu impressione siderum infectetur, magnas calamitates mortalibus asferre solet.

APHORISMUS VI. *Cum ætas fit verisimilis, &c.*

CUM in IV. Aph. dixisset morbos autumnales quovis alio tempore fieri posse, si fervet autumnalium qualitates, nunc docet, quoad solutionem morborum idem contingere.

Connexio. Cum ætas fuerit verisimilis, sudores in febribus multos expectare oportet. *Intent.* Ut demonstret morborum tempora, non solum ad gignendos; sed etiam solvendos morbos vim habere, & quando maximè per sudorem.

Ratio. Non est hic necessaria, ob sententiæ brevitatem, partitio. *Divisio.* Quo tempore maximè vigeant sudores, eo illos in febribus expectare oportet. *Demonstratio.* Sed cum ætas fuerit verisimilis, maximè vigent causæ sudoris. Ergo Eo tempore sudores in febribus maximè expectare oportet.

Major de se nota est. Minor probatur: nam sudoris causa efficiens calor est, materia humiditas: prima, ætate dominatur: secunda ex supposito conceditur: ergo in ætate humida, maxime vigent causæ sudoris.

Adnotat. Quod sudoris, & urinæ eadem est materia: est enim utrumque serosum excrementum, ut in tamen hepatis, sudor membrorum: Causa efficiens calor est, qui transmutat aquosum humorem in vaporem, ille autem ad cutim perveniens densatur, & fit rursus aqua. In sanis itaque sudoris materia aquosum est excrementum membrorum, in ægris autem bilis, vel pituita attenuata: unde Hipp. naturam admirans laudat, quæ per occultos corporis meatus humorum calidorum exhalationem perficit.

Adn. Quod sudoris differentię, vel quantitate determinantur, unde multus, paucus: mediocris, vel qualitate, & istud dupliciter; prima, unde dicitur calidus, aut frigidus; secunda, unde salus, amarus, aut dulcis; Tempore, qua ratione criticus dicitur, aut symptomaticus; Subjecto sic, vel universalis, vel particularis, ille in toto corpore, hic in parte illius; Eventu, quia quidam optimus, alius bonus, alius malus, alius pessimus.

Adn. Quod ætas potest comparari ad reliqua tempora, quoad sudores tribus modis: Primò absolute, & sic dico, quod magis fiunt sudores in ætate, quam in reliquis temporibus, id quo experientia monstrat, & ratio, adfunt enim caloris copia, & humoris tenuitas; quæ ad sudorem requiruntur. Secundò modo fieri potest comparatio ætatis ad reliqua tempora, quando humida fuerit; qua ratione etiam ætate magis, quam in cæteris temporibus sudores fiunt. Tertiò comparari potest ætas humida ad se ipsam, cum fuerit sicca, & tunc magis sudores gignit cum humida est, quam cum sicca. At dices: propositio videtur falsa, quia in vere absolute, (cum adsit utraque qualitas sudoris) magis, quam ætate sudores fiunt, nam ætate calidum adest, & siccitas; unde magis in halitum fit dissolutio. Dic, ætate suam naturam servante plures esse sudores numero, quam in vere, non tamen in quantitate.

Adnot. Quod cum sulor duplex sit, Criticus, & Symptomaticus, de utroque hic loquitur Hipp. sed præcipuè de Critico. Dixit verò expectandos in febre sudores, non quod aliis in morbis non sint expectandi, sed quia in ætate frequentior morbus est febris, & quia febres potissimum sudores judicare solent. Cæterum futuri sudoris indicia sunt aucta caliditas, anxietudo, difficultas spirandi, facies inflammata, undosus pulsus, cutis rara, tempus calidum, & humidum.

APHORISMUS VII. *Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ, &c.*

CUM de mutatione qualitatum activarum in IV. Aph. egisset: nunc de ea, *Connexio.*
 quæ fit in passivis, agit, accipiens siccitatem in temporibus dominantem.

Duplex proponitur conclusio: prima, Magnis siccitatibus febres acutæ fiunt: *Intent.*
 secunda, Qualis fuerit in anno temporis status, tales expectandi morbi.

Ut Medicus, & prædicere, & præcavere possit morbos, qui in siccitatibus *Ratio*
 fiunt, & in universum intelligat morbos sequi constitutionem temporum. *intent.*

Est factus in duas partes, juxta duas conclusiones prædictas, prima pars continet morbos, qui in siccitatibus fiunt: secunda verò quasi corollarium est primæ conclusionis. *Drusio*

Quo tempore bilis dominatur febres fiunt acutæ.

At magnis siccitatibus dominatur bilis.

Ergo.

Demonstratio.

Eo tempore febres acutæ fiunt.

Major probatur, quia acuti morbi plerumque vel ex bile fiunt, vel ex sanguine a bilis vergente. Minor etiam ostenditur, nam siccitas ad calorem disponere solet humores: unde scripsit Hipp. calefcente sanguine, exhalare humorem aquosum, relinqui autem pinguem, qui febris est alimentum, sicut aquosus infestissimus, & contrarius.

Secunda conclusio ex prima deducitur hunc in modum.

Siccis temporibus febres acutæ fiunt.

Ergo

2. demonstratio.

Qualis fuerit annus tales morbi expectandi.

Antecedens jam probatum est: consequens deducitur: nam si sicco anno sicci fiunt morbi; ergo humido, humidi; calido, calidi; & frigido, frigido; & si constans, constans, si varius, varius.

Quod siccitas vel est Austrina, vel Aquilonia: rursus, utraque istarum vel est valida, vel debilis: iterum, si valida, vel extrema, vel non extrema, Aph. verus est, de quacumque valida siccitate. At dices: si siccum incrassandi vim habet, ergo non magis bilem, quam melancholiam gignet: at ex Melancholia longi fiunt morbi. Dic siccitatem semper resolvere humores; ideo, vel bilem gignere, vel adurere, unde atra, sed acris, & assata gignitur bilis, quæ & ipsa acuti morbi solet esse causa. Vel dic, siccitatem magis disponere ad calidum, quam ad frigidum: sanguis enim, & bilis calidæ sunt: quare, etiamsi dominetur siccitas, remanet caliditas, unde acuti fiunt morbi. *1. Adm.*

Quod febris acuta duplex est: alia quæ viscerum sequitur abscessus, alia verò humores in venis calefactos: quæ verò sequitur humores in venis, aut est simplex, aut putrida, aut maligna: omnes istæ febres in siccitatibus fiunt, sed in austrinis, atque extremis pestilentibus, & malignæ fieri solent. Licet enim siccitates imbribus sint salubriores: si tamen siccitas Austrina est, vel admodum excessiva, pestis gigni solet: unde Hipp. pestilentem describens constitutionem præcessisse illam equaliores scribit: at si siccitas fuerit valida, non tamen extrema, neque Austrina, febres fiunt acutæ, non mali moris, quas simplicissimas appell. *2. Adm.*

Quod morbus siccus apud Hipp. dupliciter dicitur, vel quia crudus est, qua ratione siccam appellat Pleur. cum nil expuitur, aut parum, & crudum, vel quia sit sua natura siccus; Hipp. autem siccum hic intelligit potissimum facundo modo. At dices; si acutæ febres omnes fiunt cum periculo, quare salubriores siccitates imbribus infra statuit: Dic, quia humiditatis morbi longè sunt periculosiores. *3. Adm.*
 At rursus insurges ex Hipp. dicente siccum magis retinere morbos, & magis dolere, *de locis in vobis*
 humidum.

humidum vero minus, & rationem addidit; quia in sicco morbus stabilior est, in humido autem diffluit. Dic veram esse sententiam, si morbos humorum ad membrorum affectiones compares; attamen siccum ea saltem ratione sanius est, quia ad putredinem minus est aptum.

4. Adn. Quid verbum in secunda conclusione additum magna ex parte significat non esse necessarium tales fore morbos, qualis temporum constitutio indicat: quia victus ratio, & alia repugnantia possunt id prohibere, quare scripsit infra, in omnibus temporibus omnes fieri morbos posse, licet in quibusdam magis fiant.

5. Adn. Quid licet Aer semper exsiccat corpus nostrum, in quacunque sit dispositione, ea saltem ratione, qua lumine, & vi solis calefcit; tamen nil prohibet humectare, quia humiditas inducta à vaporibus major est: ideo absolute humectare dicitur, licet semper habet aliquam exsiccandi vim, unde Medicis aer una ex causis necessario calidum nostrum exsiccantibus statuitur.

APHORISMUS VIII. *Certis temporibus suam tempestivitatem, &c.*

Connexi. CUM in antecedentibus Aph. de hac, vel illa temporis mutatione in particulari egisset, & in ultima præcedentis Aph. parte, tales fore morbos statuerit, qualis temporis constitutio fuerit, nunc id ipsum magis explicat assumens omnes mutationes.

Intent. Duplex proponitur conclusio: Prima est; Constanti tempore constantes fieri morbos, ac iudicatu faciles: Secunda verò huic contraria: Inconstantibus temporibus inconstantes fieri morbos, & iudicatu difficiles.

Ratio intent. Ut ex anni constitutione, qualis futura sit morborum natura, prædicere Medicus possit: ac proinde accuratus sit in prædicendo in eiusmodi morbis, quippe qui sæpe fallant.

Diuisio In duas partes dividitur præfens sententia: in prima ponit Hipp. unam conclusionem: in secunda vero alteram.

Demonstrat. Quo tempore valida est natura, & humores simplices, & uniformes insunt in corpore; constantes, ac boni iudicii morbi fient.

Sed in constantibus, ac tempestivis temporibus virtus valet, humorque unius generis dominatur.

Ergo: In constantibus, ac tempestivis temporibus morbi fient constantes, & boni iudicii.

Major clara est: nam robur naturæ, & humorum simplicitas morbos facit uniformes.

Minor ostenditur: quia tempora suam naturam servantia, servant etiam nostram, & humores gignunt sibi peculiares: Ver sanguinem; Æstas bilem; Autumnus atram bilem; Hiems pituitam: At è contra, ubi inæquale, & inconstans est tempus, robur naturæ dissolvitur; varii humores gignuntur; unde necesse est morborum fieri diversas formas, & prava iudicia, quod statuitur in secunda conclusione.

1. Adn. Quid constantia anni in tribus consistit; in primis qualitatibus, ut servant, vel non suas qualitates, in ventis, ut suos proprios habeant ventos, suas tranquillitates, in pluviis, & serenitatibus. Cum itaque annus suam in istis servaverit naturam, & perseveret, dicitur constans, ac tempestivus, verum cum defecerit in omnibus, vel in aliquibus, inconstans, & intempestivus: Unde hunc annum describens ait Hipp. *Cum in Perintho abundaverit aliquid, aut venti sicci, aut non venti, aut aquæ, aut siccitates, aut ardores, aut frigora.*

Quod

Quod tempestivus dicitur annus, qui suam naturam servat; constans vero ubi illam retinet: ideo junxit ista duo, constans, & tempestivum; potest autem annus esse aut constans, & tempestivus, vel è contra, aut tempestivus, sed non constans, vel è contra, Hipp. itaque intelligit de primo, & secundo significato.

Quod morbus dicitur inconstans tripliciter; Numero, quando varii, ac diversi morbi gignuntur, immo contrarii, ut paraphrenitides, & lethargi; Forma, quando non servant sua symptomata, ut febris ardens cum somno, & sine siti; Tertio in tempore, quando non servat ordinem, nec in universali, nec in particularibus paroxysmis: in universali, si mox videantur mites, paulò post insurgentes, mox coctionis, mox cruditatis indicia appareant, in paroxysmis autem, vel exacerbationibus, si nec diem, nec horam servent determinatam.

Quod facile judicium dupliciter consideratur, sicuti & difficile; vel quia facile Medico judicatur, aut e contra, vel quia bonum fit, aut malum judicium: utroque modo intelligere oportet; nam in constanti morbo bonum solet esse, ac facilis dignationis judicium; in inconstantibus verò malum, ac difficilis cognitionis. Bonum itaque est judicium, quod fit per effatu dignam evacuationem, vel abscessum, signis coctionis apparentibus, in die judicatorio: unde morbus, vel in totum, vel magna ex parte tollitur: Contrarium judicium est malum, & recidivas, & mortes, & dolores significat, ac quia infidum est, ideo cognitu difficile.

Quod autumnus habet hoc peculiare, ut sua natura inconstans sit semper; ideo morbos inconstantes gignit. Sed hac ratione dabitur tempus, quod servans suam naturam morbos inconstantes gignit, quod absurdum est, nam cum non servabit, constantes gignet. Dic, inconstantem morbum dicit dupliciter; vel respectu illius temporis, in quo fiunt, sic autumnales morbi constantes dicuntur, vel inconstans dicitur respectu aliorum temporum; sic morbi autumnales inconstantes dicuntur, & mali judicii, quia comparati ad morbos reliquorum temporum tales habentur.

APHORISMUS IX. *Autumno in universum morbi acutissimi, &c.*

DUPLICITER necti potest Aph. cum præcedentibus; primò cum quarto, in quo dixit fieri morbos autumnales, cum eodem die viget modo calor, modo frigus, quare nunc, qui sint isti morbi declarat, secundò cum antecedenti, in quo dixit morbos constantes constanti fieri tempore, inconstantes autem inconstanti, cumque ver tempus constans maximè sit, autumnus verò inconstans; ideo nunc de autumnis, & veris natura agit.

Duplex proponitur conclusio: prima est autumnis morbi fiunt acutissimi, & perniciosissimi: secunda, ver saluberrimum est, & minimè exitiosum.

Ut cognoscat Medicus, quæ tempora sint morbosa magis, & quæ salubria, ac perinde, vel ex ipso tempore, de eventu morbi bono, vel malo judicare possit.

In duas partes secari potest præsens Aph. prima continet, quæ sit autumnis natura: secunda vero, quæ veris.

Quo tempore vires languent magis, & major humorum pravitas, eo acutissimi morbi fient, & perniciosissimi.

Sed autumnis, languor virium major est, & cacochymia major. Ergo

Quo tempore acutissimi, & perniciosissimi fient morbi.

Major clara est, si quidem, languor virium, & pravitas humorum acutissimos parit morbos.

Minor probatur; nam virtus eo tempore debilior est, tum ob astatem præcedentem,

dentem, tum ob temporis inæqualitatem, tum quia corpus densatur, nec etiam spirat; Cacoehymia autem major, quia bilis abundat, ob præcedentem aſtatem, pituita, verò ob fructuum eſum, & frigidæ potum, & crudarum herbarum ingluviem: melancholia, quia autumnus propria eſt: Hinc fit, ut autumnus magis, quam in cæteris temporibus vigeat humorum pravitas: unde ſcripſit Hipp. ſic ſe habere ad annum autumnum, ſicut veſperinum tempus ad diem, & exacerbationem ad febrem.

Secunda conſuſio facile à contrario deducitur: Ver enim ſaluberrimum eſt; quia vires valentes ſunt, & calor innatus viget; humor autem, qui abundat, benignus ſanguis; cujus motus non ad intra, ſed extra fit, mutatio non ad frigidum, ut in autumnum, quæ naturæ inimica, ſed ad calidum, quæ eidem amica.

2. Adn. Quòd tempus dupliciter agit in nos; vel qualitate manifeſta, vel qualitate occulta; primo modo parum diſtat ver ab autumnum, ſi quidem ambo tempora mediocria ſunt, ac temperata; at ſecundo modo longè diſtunt, quia (vel ob ſolis acceſſum, vel alia quavis ratione) vere omnia rident, & pullulant, veſtiuntur; plantæ, at autumnum ſqualent omnia, & aſcunt; unde fit, ut Hipp. adduxerit hanc mutationem, & ut potentior, quam eam, quæ fit aſtate, vel hyeme, licet adeo in eis primæ vigeant qualitates. At contra dices ex Hipp. Solſtitia periculofiora æquinoctiis, & inter hæc maxime aſtativum, uti inter æquinoctia magis autumnales; quare videtur poſſe colligi, aſtatem pernicioſiorem autumnum. Dic, intellexiſſe ſecundum manifeſtam qualitatem, attamen non ſecundum occultam, & alias cauſas, quæ in autumnum ſunt.

2. Adn. Quòd ver, utcuſque conſideretur, ſeu in ſe, ſeu in reſpectu aliorum temporum, naturam habet calidam, & humidam, ſemper enim caleſcit à Sole; nec ſequitur, quod inferit Gal. (contendens eſſe temperatum) quod eſſet, morboſum, quia id de calido humido intelligitur excedente, non mediocri, quale eſt veris; nec ſequitur, quod inferit, ſi reſpectu aliorum conſideretur temporum, quod eſſet frigidum, & ſiccum ver ratione aſtatis, & hyemis, quia ratione aſtatis non dicitur frigidum, ſed minus calidum, & ratione hyemis non ſiccum, ſed minus humidum. Cum igitur multa vigeat hyeme humiditas, in vere autem excaleſcat ſemper aer, aſſerendum eſt ejus naturam calidam, & humidam cum Hipp. qui antea dixit, ſudores multos aſtate generandos eſſe, ſi aſtatis veri ſimilis fuerit. Quod ſi temperatum dicitur aliquando ver, id ita intelligi debet, quia antiqui eam temperiem mediocrem dixerunt; ſic Hipp. pueros ex calido, & humido temperatos appellat.

3. An-
madv. Quòd ſanguis in temperie, veri reſpondet, ob diverſas tamen conſiderationes varie qualificatur; nam excluſo innato calido, frigidus eſt, & ſiccus; ut verò dicit aggregatum omnium quatuor humorum, temperatus nuncupatur, quia in eo non videtur aliqua excedere qualitas; at ſi comparetur ad hominem temperatum, dicitur calidus, & humidus; ſi verò in temperie ad juſtitiam, temperatiſſimus eſt; Spiritus autem, quo ad cutim, calidiſſimus eſt, quo ad juſtitiam, ut inſtrumentum temperatus.

4. Ad-
m. c. Quòd morbus acutus dupliciter dicitur, vel ratione brevitatis, vel ratione ſymptomatum pravorum; primo modo acutiores ſunt morbi ſtivi, quia breviores, at ſecundo modo autumnum, quia majores; ideo junxit iſta duo Hipp. morbis autumnum, ut ſint acutiſſimi, & pernicioſiſſimi; cum enim interficiunt, celerrimè id faciunt, cum verò vincuntur, non niſi longo tempore decedunt, quare dicuntur morbi autumnales vel longi, vel mortales, qui verò ſunt autumnales morbi, infra oſtendet Hipp.

APHORISMUS X. *Autumnus tabidis nocivus.*

CUM in antecedenti damnasset autumnum, quod morbos gignat acutissimi- Connec-
tio.
mos, & lethales, nunc alia ratione illum vituperat, quod tabi, & aliis e-
jus generis sit nocivus. Autumnus tabidis nocivus.

Ut ostendat uno proposito exemplo unius morbi longi, ac pessimi, omnibus Intent.
morbis longis nocivum esse autumnum; unde acutis, & longis perniciosum esse
colligatur tempus illud, atq; ad malum eventum predicendum magnam vim habere.

Tempus inaequale frigidum, & siccum tabidis nocet.

Talis est Autumnus. Ergo: Tabidis nocivus est.

Major probatur, quia tale tempus innatum calidum debilitat, quare nutritio Rati-
o.
Domi-
natio.
fieri nequit; auget proinde ulcus frigiditate, siccitate autem febrem, & consum-
ptionem; inequalitas vero non solum debilitat calorem, sed fluxiones concitat.

Quod tabes in sua universali significatione idem est, quod consumptio, consu- 1. Alia.
mitur autem corpus vel secundum totum, vel secundum partem: rursus totius cor-
poris consumptio, aut pendet essentialiter ex humidi consumptione, ut in hecti-
ca, vel ex aliquo membro, ut in atrophia, & cacochymia, pendente malo ex je-
core, aut liene, aut alio quovis membro; Hipp. itaq; hic de omni consumptione
loquitur: sed potissimum de illa, quæ fit vitio pulmonis ulcerati, cum febris hec-
tica: nam Autumnus & pulmone lesi, & ulceri, & febris repugnat.

Quod Autumnus licet ratione siccitatis conferre videatur ulceri, magis tamen 2. Al-
n. rat.
6. epi.
nocet tum ratione frigiditatis, tum febris, tum inæqualitatis. Nota tamen, Hip-
pocriti non modo Autumnum tabidis, sed & principium Veris tabidis nocivum censere;
id vero ob inequalitatem judicavit fieri; non tamen ver ipsum absolute, quia salu-
berrimum est tempus. Hic vero difficultas nascitur ex Hipp. 1. Epid. Sect. 1. ubi
mori scripsit magis eos tabidos, quibus natura ad tale malum prompta erat; quod
videtur repugnare Aph. 35. 2. Sect. Dic, minus periclitati hominem à causa pro-
portionata, cum causa diversa fuerit, non tamen à causa eadem: calidum enim,
eodem gradu si lædat frigidum, & calidum, magis lædet calidum, quia supponit
Hipp. majorem esse solere causam, quæ mutat corpus contrarium, quam simile:
sic autem in universum tueri sententiam illam possumus commodius, quam si cum
Gal. eam solum de morbis in intertemperie intelligamus.

Quod tabidi omnes, & qui longo morbo jam affecti sunt, non solum in Autu- 2. Gra-
m. ad.
mno pejus habent, sed eo tempore potissimum moriuntur: causi est virtutis casus,
quæ sola sustinet vitam, & licet ratione frigiditatis, & siccitatis morbis conferat
Autumnus calidis, & humidis, magis tamen nocet in universum, ob causas jam
prædictas: unde Hipp. talem proportionem habere Autumnum ad annum sensit,
qualem accessions tempus ad morbum.

APHORISMUS XI. *Inter anni partes: si Hyems sicca, &c.*

CUM hætenus multa de temporis mutationibus, quasi in universum dispu- Connec-
tio.
tasset Hipp. nunc de mutatione agit in particulari plurium temporum, qua-
tenus sibi invicem succedentes morbos gignunt varios.

Præcedente hyeme sicca, & Aquilonia; vere autem sequente pluvioso, & au- Intent.
stali; æstate febres fiunt acutæ, ophthalmiæ, & dysenteriæ mulieribus præsertim,
& viris natura humidioribus.

Ut ostendat, quomodo Medicus ex temporum diversa constitutione possit præ- Rati-
o.
Intent.
dicere,

dicere, & præcavere morbos in longiori tempore, & itidem doceat ob temporum præcedentium constitutionem multos fieri posse morbos in aliqua anni parte, etiam secundum naturam habente.

Disiſio Cum Aph. contineat unicam conclusionem non admittit partitionem
Quòd oculos, & intestina debilitat, humiditatem aggregat, & fervorem inducit, acutas febres pariet, ophthalmias, & dysenterias.

Demo. ſim. Sed talis est temporis constitutio præscripta. Ergo
Tales fient morbi in æstate.

Major ostenditur nam ex debilitate partium fit dispositio ad suscipiendos morbos, humiditas apta materia est ad fluxionem, fervor ebullitionem facit, & colliquando humorem accendit.

Minor autem declaratur, si quidem per hyemem frigidam siccam læduntur oculi; frigidum enim oculos mordet, lædit etiam intestina eadem ratione sua natura exanguia; veris humiditas accedit, ut materia; fervor æstatis, ut efficiens, nam ut scribit Hipp. terram madidam adveniente estate calorem suscipere, ac fervere: unde liquata in venis materia febres acute fient, cum verum transmutatur ad oculos, lippitudine; facit; *quod enim tori corpori febris, id oculis*, ait Arist. *lippitudo est*; at fluente humiditate ad intestina, utpote calida, & acris, ac salsa, mordet illa, & excitat dysenterias.

1. Adn. Quòd prædictos morbos non hyeme fieri dixit, quia deest materia, supponitur enim sicca: neque vere, quia deest calor, & quia humiditas illa corrigit præteritam siccitatem; sed quia elongatur ad æstatem usque ideo tunc abundans magis, quam convenit, ebullit à calore æstivo. At dices; si hyems est adeo longa, verò ita breve quomodo super abundat humiditas? immò corrigere posse videtur præcedentem siccitatem. Solvitur tamen: quia ad correctionem intemperiei non requiritur æquale tempus, sed intensio; nam medicamentum semel applicitum, sed validum, & intentum, tollere potest intemperiem etiam multo ante genitam.

2. Adn. Quòd quemadmodum hi morbi ex aeris mutatione pendent, ex fervore inquam æstatis, & humiditate veris, ita & per aeris mutationem contrariam solvi consuevere; quare si Etesæ venti illi frigidi diutius ad canaliculam spiraverint, ait Hipp. cessare istos morbos; ita etiam si per artem locus alteretur, iidem cessant, & præcaventur: præcaventur quoque in contrariam mutando victus rationem, & exsiccando corpus ipsum. Sed dices; Hipp. vult cessare hos morbos non solum si spiraverint Etesæ, sed si pluat in æstate, quòd videtur repugnare, siquidem humida constitutio à pluvia non videtur corrigi posse. An quia refrigerando fervorem attemperant? Adde, aquam illam esse tempestivam, & temporis naturalis constitutio tantum potest, ut etiam morbos similes curare valeat, non secus, ac patitur aer; addit autem Hipp. loc. cit. quòd nisi à ventis illis, & aquis corrigatur præcedens aeris qualitas, fore, ut ex illis morbis, & pueri, & mulieres emoriantur, non ita tamen senes, vel si superstities evadant, in quartanas incidant, & ex quartanis in hydropes: mulieres enim, & pueri, quia humidi sunt, ideo à prædictis morbis patiuntur; at senes, quia frigidiores non similiter acutis febribus corripiuntur.

3. Adn. Quòd febris acuta est in duplici differentia; vel cholericæ, quæ maxime in siccitatibus fit, vel ratione ebullitionis, quæ maxime tempore calido, & humido invadit, de qua maxime hic intelligit. Nota verbum illud *νεσθησεν* ex G. significare nobis scriptos esse hos aphorismos experientia, sed secundum demonstrationem.

APHORISMUS XII. *Si verò Hyems austrina, pluviosa, &c.*

CUM in præcedenti Aph. morbos æstivos assumeret, qui ad frigidam, & sic- Conne-
xio.
cam hyemem, humidum autem ver, accidunt, nunc contrariam constitu-
tionem assumens morbos æstivos numerat, qui ad austrinam hyemem, boreale ve-
rò sequuntur ver.

Hyeme præcedente australi, & pluviosa, si ver siccum, & aquilonium succe- Intent.
dat, abortus, & difficiles partus ad ver fient, dyenterix, ophthalmix sicca, &
senibus catharri perniciosi.

Ut demonstret, quo pacto prædicere, ac præcavere Medicus possit præscriptos Ratiõ
intell.
morbos: secundo, ut doceat ad contrarias temporis constitutiones non solum con-
trarios fieri morbos, sed etiam similes: tertio, ut cognoscamus ob causarum ma-
gnitudinem morbos accelerari: nam cum præcedenti Aph. æstate fieri dixisset,
nunc vere fieri dixit.

Divisio hic non est necessaria, quod unam conclusionem totus habeat Aph. Discribõ

Quo tempore concurrat humorum fluxio ad uterum, intestina, oculos, & ma- Densõ-
stratio.
gnas venas, fient abortus, partus debiles, dyenterix, ophthalmix, & catharri.

Sed vere istæ fluxiones concitantur existente frigido, & aquilonio, ubi præces-
sit hyems pluviosa, & australis.

Ergo

Tali existente constitutione temporum, fient in vere abortus, partus debiles,
dyenterix, ophthalmix, & senibus catharri pessimi.

Major declaratur: nam ex fluxione concitata ad uterum abortus, & partus de-
biles fient, quia laxantur ligamenta uteri, & pueri valde parvuntur: cum verò
debilis sit uterus ob gestationem, ad partem debilem fluat materia; intestina quo-
que, & oculi debilitatem habent læsi à frigiditate veris, quare expressionem fa-
cile suscipiunt; unde dyenterix, & ophthalmix: pituita enim putrescens mordet
intestina, tempus autem frigidum, & siccum prohibet, quo minus in oculis quid-
piam effluit, unde sicca lippitudo, & senibus excitantur fluxiones ad pulmones,
& venas magnas, unde pessimi catharri exoriuntur.

Minor pro solutio facilis intellectu est, quia hyems pluviosa, & australis corpus
humoribus implevit, subsequens verò veris frigiditas exprimens, illas fluxiones
concitat; unde morbi prædicti.

Quod duplex est fluxionis causa efficiens; altera calida colliquando humores; 1. Ad-
notat.
altera frigida exprimendo; de prima dixit in antecedenti sententia, nam calor ex-
statis colliquans materiam veris prædictos concitavit morbos, de secunda causa ex-
primente hic agit; frigiditas namque verna cerebrum, quasi spongiam plenam per
hyemem fictam, exprimit, dixit autem fieri morbos non expectata æstate, sicut
in antecedenti, sed in ipso vere, solum abortus, & partus difficiles, quia mulie-
res, maxime gravide, debiliores sunt, & quia ista constitutio est magis præter
naturam. Dixit autem Hipp. fieri ad æstatem etiam (præter dictos morbos) hy-
drotes, & longis dyenterix, hepate refrigerato; poterit autem Medicus evita-
re hos morbos corpus exsiccando, vacuando, aere corrigendo, ut exsiccet per
hyemem, & defaciat autem per ver.

Quod asserens Hipp. causam catharri in senibus per istam constitutionem, ait 2. Adn.
Lib. de
aer. &
aquis.
fieri ob varietatem, & colliquationem venarum, quod non capiens interpres,
vertit, densitatem venarum: ideo notandum, quod raritas duo significat, aut
pororum amplitudinem, quæ multa est in juvenibus, si ad pueros conferantur,
quæ fit ob calorem validam, aut significat cavitates plurimas, & carniam ex ossi-

bus separationem ob alimenti defectum, quæ senibus peculiaris est; unde carnes diffluunt circa ossa, & venæ cavæ sunt, quo fit ut catharri descendentes in eas facile recipiantur, & interceptionem faciant, ad quam sequitur apoplexia, aut paralytis; tacuit autem febres in ista constitutione, quia deest causa ebullitionis; non enim hic calor, ut in præcedenti fluxiones concitavit, sed frigiditas.

3. *Alia.* Quod triplex est causa, quare morbi accelerant magis, quam expectent tertiam constitutionem, vel secundam: Prima cum magna est mutatio, & prava, sic scripsit Hippocr. in Cranone ætate humida carbunculos factos esse: Secunda causa est dispositio corporum, nam debilitas facit, ut citius morbi arripiant; ita hic mulieribus in vere (non expectata ætate) abortus, & difficiles partus fiunt, cujus exempla habes 1. Epidem. 3. ubi cum hyemis multa in vere fieret, plurimæ mulieres graviter ex partu laborasse scribit, & post partum graviter agrotasse: Tertia causa est qualitates temporis non naturales, & peregrinæ, atque inconstantes, & variæ; omnium verò pessima est humida, & calida constitutio, & austrina, ubi diu perseverat, cujus exemplum adduxit Libro 3. Epid. 3. Sect.

APHORISMUS XIII. *Æstate verò frigida, & aquilonia, &c.*

*Comme-
nto.* CUM Hipp. in præcedentibus duabus sententiis, duas celebres temporum constitutiones posuisset, ex quibus per variam successionem diversi contingunt morbi, nunc tertiam aggreditur non minus contemplatione dignam, & quemadmodum in antecedentibus hyemem, & ver æssumens morbos æstatis deserit, ita nunc (æstatem, & autumnum considerans) morbos hyeme contingentes.

Intent. Si æstas fuerit sicca, & aquilonia, autumnus contra pluviosus, & australis, hyeme vehementes capitis dolores fiunt, tussis, raucedines, gravedines, nonnullis etiam tabes.

*Ratio
incent.* Ut ostendat dignam notatu temporis constitutionem, per quam non minus, ac per præcedentes Medicus prædicere, & præcavere possit morbos hyemis, & ut cognoscamus ad similes constitutiones non sequi morbos similes.

Deinof. Quæ constitutio causas parit cephalicæ, raucedinis, gravedinis, tussis, ac tabis, eosdem pariet morbos tempore convenienti.

Sed talis est æstas sicca, & aquilonia, autumnus pluviosus, & australis ad hyemem.

Ergo

Per talem constitutionem in hyeme prædicti morbi fiunt.

Major nota est.

Minor probatur; quia si æstatis frigiditas caput, & pulmonem læsit, & ad suscipiendos morbos, & membra disposuit, humiditas verò autumnii caput replevit, succedens sanè hyems, sua innata frigiditate corpus, & maxime caput densans dolores creat, exprimens verò humiditates ad guttur, raucedines; ad asperam arteriam, & pulmonem, tussis, & tabes; ad nares, gravedines pro lucit.

Nota. Quod hæc constitutio communia habet multa cum superioribus, nam sicut in prima ponebatur hyems sicca, & aquilonia, ver autem pluviosum, & australe: ita hic æstas, & autumnus: ibi ponuntur morbi, qui ad æstatem fiunt, hic verò, qui ad hyemem. Cum secunda verò, quia sicut ibi ponitur humiditas hyemis, quæ à frigiditate veris exprimitur; ita hic autumnii humiditas à frigiditate hyemis.

Sed

Sed dices; cur igitur non sequentur dysenterix, & lippitudines? & quare ibi non numeravit tabes? Dic, quia in antecedenti succedit calor æstatis, hic autem frigiditas hyemis; secundo, quia frigiditas nativa hyemis non ita penetrat, ut acuilonia: Adde, hyemis frigiditatem hic naturalem esse, in antecedenti in vere preter naturam. Tabes potest sanè in utraque fieri, attamen hic magis propter autumnum, quibus de causis sit, ut ad eandem contrarietates non iidem sequantur morbi.

Quòd de tabe scribit non fieri in universum, sed quibusdam? quia humor non ita est putridus, & falsus, ut plurimos lædere possit, sed eos maxime lædet, qui ad hunc morbum sunt apti; sunt autem tales, qui pectus habent angustum, scapulas eminentes, collum longum, & gracile, ex quibus frigiditas cordis, & pulmonis arguitur; unde carnes pulmonis ad quamvis causam facile iis putrescunt: & ob staturam, quibus ob frigiditatem abundant, rumpuntur illis venæ. Cæterum Hipp. addit ad hanc constitutionem fieri syderationes, seu caros; quia humores multi, ac frigidi cerebrum occupant.

Quòd dolor capitis pertinet præcipuè ad cerebri membranas, seu internas, ac duram matrem, seu externam, pericranium. Cum itaque totum caput dolet, recensque dolor est, Cephalgia dicitur; cum autem antiquus est dolor, si fuerit totius capitis, Cephalæa nuncupatur; dimidiæ verò partis, hemicrania. Causas habet varias, ut intemperiem, humoris copiam, vel gravantem, vel rodentem, aut statum distendentem: hic autem fieri dicendum est à multa materia gravante frigida, & humida.

Quòd per humidam constitutionem inter cæteras corporis partes maxime caput repletur, tum quia in suprema corporis parte situm est, quo vapores effumant ab universo corpore, tum quia figuram habet cucurbitæ similem, quæ trahit ex toto, tum quoniam est veluti glandula laxum cerebrum: quare veluti spongia repletur. Cum itaque à frigido, vel calido movetur humor, fluxiones ad partes internas fiunt, quas septem scripsit Hipp. ad nares, aures, oculos, guttur, gulam, spinalem medullam, & denique in sanguinem, seu crassas venas: unde ferè omnium morborum origo nascitur: sunt & articuli, ad quos maxime effluere solet. Maxime autem laborare istis fluxionibus eos est verisimile, qui capita debilia habent, non autem eos, quibus robustum est cerebrum, ac siccum.

APHORISMUS XIV. Aquilonis autem, & sicco Autumno, &c.

TAM recte conjungitur hic Aph. antecedenti, ut scribat Gal. ex duobus unum esse faciendum: nam supra posuit frigidam, & siccam æstatem, autumnum verò humidum, hic eandem supponens æstatis constitutionem, autumnum siccum, & aquilonium quoque statuit.

Dux sunt conclusiones: prima, æstate sicca aquilonia, & autumno in ea permanente comoditas parabitur naturis humidis; secunda verò, naturis siccis, ophthalmiæ siccæ fient, & febres partim acutæ, partim longæ, nonnullis quoque melancholia.

Ut quid sequatur ad duorum temporum similem constitutionem ostendat, ac perinde etiam præcavere, & prædicere possumus morbos ex ea emanantes.

In duas partes dividi potest præsens sententia; in quarum prima, juvari, ait naturas humidas ex ea constitutione; in secunda verò morbos addit, qui in siccis naturis expectandi sint.

Simile male se habet ad simile, ubi excedit, bene autem ad contrarium.

H ;

Ergo

Opera
Adnot.

Lib. de
acr. aq.
3. Ad-
not.

4. Adnot.

Conne-
xio.

Intent.

Ratio
intent.

Divisio

Demo-
strat. &

Ergo: Æstate, & autumnu siccis, & aquiloniis bene habebunt mulieres, & viri natura humidi. Antecedens declaratur; quia licet aliquando simile bene se habeat ad simile, id non contingit, nisi cum parvus est excessus, at hic supponitur magnus: quia duo tempora in eadem constitutione permanentia, magnum faciunt excessum. Consequentia manifestè patet: nam mulieres ratione sexus humidæ constituunt, atqui ex viris humiditate nimia abundant, eadem ratione à temporis contrarietate exsiccati sani degent.

Demōstrat. 2 Quæ constitutio in se causas retinet siccæ ophthalmiæ, febrium, & acutarum, & longarum, nec non Melancholiæ, eos pariet morbos.

Sed existentibus ætate, & autumnu frigidis, & aquiloniis, causæ prædictorum morborum adsunt in naturis siccis.

Ergo: In illis prædicti morbi gignentur.

Major de se manifesta est. Minor declaratur: nam Boreale tempus oculos lædit; unde ad recipiendum disponit, hinc lippitudo sicca: quia aeris frigiditas densat partem, tum quia humor siccus est, & non facillè effluit: acutæ febres fiunt bile exuperante, sed ubi pars sanguinis exhalat tenuis, longæ fient: inde atra bilis gignitur, & melancholici morbi.

1. Adn. Quòd ex quibusdam codicibus adduntur gravedines in ista constitutione fieri: nec proinde, si admittatur id, sequetur aliquod inconveniens: quia sicut lippitudo duorum est generum, sicca, & humida; ita etiam gravedo altera humida est, cum aquosus humor ad nares effluit; altera verò sicca, ubi humor siccus ibi conrescit, & veluti crustas inducit, adeo ut aliquando ocludat, & intercipiat vias narium: quæ gravedines accidunt, ubi cerebrum nimis exsiccatur,

2. Adn. Quòd Hipp. Lib. de Aere, & Aquis aliam ponit constitutionem huic contrariam: ubi enim (ait) humida fuerit ætas, similisque sequatur autumnus, pituitosis ad hyemem febres fient ardentes, iis præcipuè, qui ætatem consistentem habent: ratio est, quia putris est in illis salsa pituita, sunt enim calidiores, & vires non ita fortes habent, ut juvenes: at naturis biliosis in ea ipsa hyeme ait fieri pleuritides, & peripneumonias: nam biliosi maximè lateris inflammationibus corripiti solent; ideo, qui acidum eructant (ut puta pituitosi) non admodum fieri scripsit pleuriticos: accedit hyemis frigiditas pectori, & pulmone inimica; adde etiam, pleuritidem, & pulmonis inflammationes, inter consistentiæ morbos infra connumerari.

Altera adnot. Quòd mutatio temporis, vel secundum naturam consideratur, vel præter naturam: si primo modo, de illa scribit Hipp. infra Aph. 20. 21. 22. 23. nec aliam considerationem habet temporis naturalis constitutio, quam ut exponatur, qui morbi in unaquaq; fiant; Si verò spectetur innaturalis mutatio, vel ea pertinet ad totum annum, vel ad partem illius; de mutationibus igitur totius anni innaturalibus egit in Lib. Epid. & de illis etiam, quæ secundum anni partem fiunt, licet indefinitè, hic verò de illis mutationibus agit, quæ secundum anni partes innaturaliter fiunt, sed scientificè colligens præcipuas; nam hæc mutatio, vel consideratur in uno tempore cum ad contraria mutatur, ut qui morbi sequantur ad hyemem, si fuerit calida, & humida, & de hac non egit hic, quia raro facit morbos, nisi multum excedat; vel denique ista mutatio in variis temporibus spectatur secundum combinationem contrariam, aut similem quatuor qualitatum, ex qua octo nascuntur combinationes, comparando hyemem ad ver, & alias octo, ætatem ad autumnum: harum Hipp. quinque posuit, sed in Lib. de Aere, & Aquis insigniores, & frequentiores, ex quibus de aliis conjecturam facere Medicus poterit. Harum mutationum tabula placet subscribere, ut facillè divisio prædicta concipiatur.

Tabula mutationum Temporis.

Muta- tio tē- poris, vel est	Natura- lis, in- fra.	Aphorismo 20. Veris.	In Epi- dem.	Secundo Epidem. hic omittit.	Aphorism. 11.
		Aphorismo 21. Æstatis.			
Præter naturam	Secundum totum an- num.	In una parte, de qua qui- dem.	Hyemis, & veris.	Secundū cōtraria ponit duas.	Utraque pluvio- sa, & Australis.
					In dua- bus par- tibus.
Secundum partes.	Hyemis, & veris.	Secundū cōtraria omittit.	Aphorism. 13.		
			In dua- bus par- tibus.	Æstatis, & Au- tumni.	Secundū similia
Secundum partes.	Æstatis, & Au- tumni.	Secundū similia			
			Secundum partes.	Æstatis, & Au- tumni.	Secundū similia
Secundum partes.	Æstatis, & Au- tumni.	Secundū similia			

Quod Hipp. auctore Gal. veritatem harum propositionum in regione temperata intelligit; temperata autem regio dupliciter contingit, vel per se, ut quæ est in climate temperato, quale est quartum, & quintum ratione Solis, aut per accidens, ratione maris, aut ventorum, & situs: at nescio qua ratione non debeant esse veræ prædictæ sententiæ in omni regione: nam ut scribitur 3. Prognost. quæ scribuntur ibi, ut hæc, vera debent esse ubique mundi; & in Scytia, & in Æthiopia, quia propositiones sunt ad scientiam, & artem pertinentes. 44 not.

APHORISMUS XV. Et tempestatibus anni in universum, &c.

CUM in antecedentibus varias mutationes temporum explicasset, in præsen-
ti modo Aph. colligit conclusionem, quæ ad passivas attinet qualitates nec
in eo reprehensione dignus est, quod ait Gal. hunc Aph. cum primo neccendum ef-
se, si quidem à compositis magis, tanquam à notioribus incipere, magis est do-
ctrix consentaneum, Comes
xio.

Intent. Siccitates assiduis imbris in universum salubriores, & minus mortiferae sunt.
Ratio Ut conclusionem ponat, quo ad sanitatem, utilem; ex qua cognoscat Medi-
dicent. cus, exiccationem corpori ad sanitatem magis conducere, & ut demonstret poten-
 tissimas esse has qualitates ad morbos, & sanitatem conficiendam.

Diviso Dupliciter demonstrari potest, ab effectu, & à causa: Ab effectu, quia, si
 quis percurrat temporis constitutiones descriptas, & sequentem, inveniet in siccit-
 atibus minus aegrotare homines, & per eandem minus etiam periclitari, quam per
 humiditates; Secundo à priori sic:

Demō- Illa constitutio est salubrior, in qua robustior est natura, pauciora aggregan-
stratio tur excrementa, & magis resistitur putredini.

Sed talis est sicca constitutio respectu humidæ.

Ergo

Siccitates imbris salubriores, & minus lethales sunt.

Major de se clara est. Minor ostenditur: quia in siccitatibus operationes mo-
 tus, & sensus melius fiunt, unde robur virium majus; materia paucior est, ex-
 crementa pauca, ideo putredo minor; at in humido corpus densatur, languent
 membra, excrementa abundant: & in universum, sicut se habet Aquilo ad cor-
 pus, ita siccitas, & sicuti Auster, ita humiditas; sed manifestum est Aquilonem
 esse salubrem; Austrum verò morbosum.

1. Adn. Quòd siccitas, vel sola est, vel cum calido, aut frigido juncta; rursus vel est
 extrema, vel moderata; rursus vel est Austrina, vel Aquilonia: denique vel in-
 tempesta, vel tranquilla: Quocunque modo siccitatem compares ad humiditatem,
 salubrior merito censetur cæteris paribus: Austrina tamen siccitas, qua cælum
 nubilum est, insalubrior est quacunque humiditate: nam quamvis actu siccitas
 appareat, potentia tamen humida, & humano corpori inimica est Austrina sicci-
 tas: hæc itaque causa est, cur dicit magna ex parte salubriores siccitates imbris.

2. Adn. Quòd in utraque constitutione (tam sicca, quam humida) acuti morbi fiunt,
 at in sicca febres fiunt acutæ, sed quæ simplices sint; verum in humida solent pes-
 tilentes fieri magis, ut ex abscessu alicujus internæ partis. Sed dices: intemperies
 humida facile tollitur, at sicca difficile: non itaque hæc erit salubrior, quam il-
 la. At non sequitur: quia hic non solum repugnancia qualitatum consideratur,
 sed magis, quid ratione materiæ in corpore efficiant, nam siccitas ad sanitatem,
 & robur disponit corpus; humiditas verò ad debilitatem, & putredinem.

3. Adn. Quòd cum tria sint excrementa juxta coctiones tres: feces primæ in ventriculo,
 urina secundæ in hepate, serosum, ac fuliginosum excrementum tertiæ in mem-
 bris, dicendum in tempore humido omnia excrementa magis abundare, quam in
 sicco, exceptis his, quæ ad alvum pertinent: quia in humido solutior est: nam
 fuligines, & excrementa tertiæ coctionis facile distantur in sicco tempore per exer-
 citia, quæ commodius in sicco fiunt, quam humido tempore.

APHORISMUS XVI. *Assiduis imbris morbi ferè fiunt, &c.*

Conne- **N**ECTITUR hic Aph. præcedenti sicuti effectus cum sua causa: nam hinc
xio. quasi ab effectu ostendit, quòd in præcedenti scriptum est, siccitates esse sa-
 lubriores imbris.

Intent. Duæ proponuntur conclusiones; prima est: Morbi humiditatum sunt hi, fe-
 bres longæ, fluxiones alvi, putredines, epilepsia, apoplexie, angina; secun-
 da: Morbi siccitatis sunt, tabes, ophthalmia, articulorum dolores, urinæ, &
 intestinaorum difficultates.

Rati- Ut demonstret per morbos cujusque temporis veritatem antecedentis sententiæ,
intent. & ut

& ut Medicus possit prædicere, & præcavere morbos humidæ, & siccæ constitutionis.

Aph. sectio est in duas partes, juxta duas conclusiones, quarum prima pertinet *Divisio* ad morbos, qui ex assiduis imbribus contingunt; secunda verò ad illos, qui in siccitatibus accidunt.

Quo tempore virtus debilis est, materia multa, corporis transpiratio impedita, *Demō-* febres longæ fiunt, putredines, alvi fluxus, epilepsiæ, apoplexiæ, & angina. *Strat.*

Sed in assidua humiditate virtus debilis est, copiosa materia, ac transpiratio impedita.

Ergo

Assidua humiditate tales contingent morbi.

Major probatur, nam debilis virtus ad morbos longos occasionem præbet, multa materia, ad coctionem multum temporis requirit, febres longæ impedita transpiratione, putredines tum impedita transpiratione, tum humiditate disponente, alvi fluxiones laxatis intestinis: apoplexiæ, epilepsiæ, & angina ad materiæ copiam, membrorum laxitatem referendæ sunt, excitata fluxione. Minor per se clara est; nam humidum, ut Auster, enervat corpora, & materiam auget, & excrementa, transpirationem impedit meatibus pituita repletis.

Quod consumit corpora, oculos debilitat, & articulos, vesicam, & intestina *Demō-* mordet, morbos tabificos creat, ophthalmias, articularum dolores, urinæ, & *Strat.* intestinorum difficultates.

Sed talis est diuturna in temporibus siccitas.

Ergo

In magnis siccitatibus tales fiunt morbi.

Major clara est, nec probationem ullam exposcit. Minor declaratur, quia siccitas cum omni consumptioni repugnet, tabificos creabit morbos, oculos debilitat siccitas, quia sua natura sunt humidi: inde siccæ ophthalmiæ fiunt, articulos lædit consumens nativam illorum humiditatem, ex bilis verò acrimonia, quæ per siccitates augetur, difficultates intestinorum, & urinæ fieri, est verisimile.

Quod febris longa illa dicitur, quæ dies 40. transit. Quod vero dicitur supra, *1. Adm.* vere pluvioso, & australi fieri acutas febres, non contradicit huic sententiæ: quia ibi supponitur constitutio calida humida, & calor æstatis a juvenis ebullitionem, at hic supponitur sola humiditas, quæ cum multam materiam aggreget, multum quoque tempus requirit ad coctionem.

Quod putredo duas significationes habet, aut enim febres putridæ intelliguntur fieri in humiditatibus, quales sunt maximè malignæ, putrefactis humoribus ad interna corporis, aut putredines intelligit humoribus malignis ad cutem vergentibus: unde ulcera sæva, & depascentia fiunt, qualia tertia sect. 3. Lib. Epid. scripsit Hipp. igitur intelligit utrasque putredines fieri in temporibus humidis. *2. Adm.*

Quod per alvi fluxum intelligit tum lienteriam, tum diarrhæam, tum dysenteriam: primæ duæ laxatis intestinis, & ob pravas coctiones, dysenteria verò putrescente pituita. *3. Adm.*

Sed dices ex Hipp. Qui alvos humidus habent, non admodum corripuntur acutis morbis: at hic supponitur alvus humida. Dic, iis, qui alvum humidam habent, non advenire, non tamen id omnibus accidit; vel dic, licet habeant alvos humidus, eas esse symptomaticas magis, quam criticas: quia non liberant homines à prædictis malis.

Quod epilepsia, & apoplexia apud Gal. eisdem causas habent, obstructionem *4. Adm.* ventriculorum cerebri, in apoplexia integram, in epilepsia vero imperfectam. *not.*

Refert item Hipp. hæc mala ad venarum interceptionem. Epilepsiam tamen probabile magis est fieri ex flatu, tanquam conjuncta causa, inde commoveri humores ad

res ad obstructionem. Angina, non illa, quæ æstiva est, & ex bile fieri solet; sed qualis hyberna, ex multa pituita ad fauces irruente fieri per hanc constitutionem est verisimile.

Quod in morbis, quos ad siccitates refert; est difficultas propter Gal. nam tabes magis per calidam, & humidam constitutionem fieri docet. Sed dicendum, vel per tabificos morbos intelligere Hecticas consumptiones sine ulcere pulmonis, vel intelligere etiam pulmonis ulcus ob bilem acredine sua erodentem: sicuti enim ophthalmia, & gravedo aliquando humidæ sunt, aliquando siccæ; ita de tabe dicendum, siccas tabes fieri per hæc tempora. Putredine autem siccas appellat Hip. unde humor paucus emanat. Ophthalmiæ, & articulorum dolores, exsiccatis illarum partium nativis humiditatibus. Dysenteriæ, & urinæ difficultates ad bilem referendæ sunt.

APHORISMUS XVII. Quotidiana tempestates Aquilonia, &c.

CUM per morbos, qui sunt in tempore sicco, & humido, in antecedenti probasset, quod XV. Aph. scriptum est, siccitates imbribus salubriores esse, nunc assumens duos ventos, alterum siccum, alterum verò humidum, videtur eandem rem probare.

Invent. Ventus siccus humido est salubrior.

Ratio intent. Ut ostendat non solum siccitatem aeris esse salubriorem humiditate, sed etiam siccos ventos conferre magis ad sanitatem, quam humidos, unde non repetit hic, quæ V. Aph. sunt scripta.

Divisi. In duas partes secari potest præsens sententia; in quarum prima conclusionem ponit ad Aquilonem spectantem; in secunda verò alteram ad Austrum attinentem.

Demonstratio. Aquilo est salubrior Austro. Ergo

Ventus siccus est salubrior humido.

Consequens facile sequitur. Antecedens verò probatur per duas conclusiones in Aph. positas: quia si utriusque venti (Austri scil. & Aquilonis) jumenta, & nocumenta considerentur, longe salubriorem Aquilonem esse inveniemus. In Aquilone corpus densatur, sensus, & motus roborantur, at jumentum Austri sola est alvi humiditas, verum si nocumenta consideres utriusque venti, longe plura, & majora Austrina reperies: nam Aquilo alvum indurat, & dolores lateris, ac tussis excitat, quæ levia admodum sunt mala, verum in Austro corpus totum languet, & sensus omnes hebetantur, ac motus.

Adnotat. Quod Aquilo veluti hyænis calidum innatum roborat, & corpus firmat, unde sensus omnes, & motus expediti fiunt: quare & naturalis, & vitalis virtus eo tempore maximè valent. Per verbum autem illud (coloratiora) naturalem virtutem robustam esse ostendit; color enim per id tempus præcipue in facie apparet: nec obstat, quod frigidum intus pellat calorem; quia regreditur ad partes externas sanguis. Cum verò auditum valere per id tempus, & motum dicit, animale facultatem significavit, in siccitatibus enim sensus omnes, medium, ac spiritus sunt puriores, & tenuiores, & articuli roborantur. At dices, supra dixit siccitates efficere articulorum dolores. Dic, magnam siccitatem intelligere, non eam, quæ Aquilonis est, quæ cum frigore est conjuncta, ut hic. Omnes igitur operationes Aquilo roborat; Verum in carnolis hoc intelligere oportet, & boni habitus hominibus; licet in omnibus eandem efficiendi potentiam habeat, aut omnia ista, aut aliqua.

Adnotat. Quod Austro contraria ratione omnes operationes debilitat, sensus enim, & spiritus,

spiritus, & medium incrassat, & humectat, cerebrum replet, articulos liquat; unde & sensus, & motus debilitantur. At dices: sensatio passio est: at humidum, quam siccum ad patiendum aptius videtur: nam in humido facilius fit impressio. Dicendum non omnem humiditatem ad sensationem aptam esse, sed illam, quæ aerea est, cum qua siccitas stare potest: vel dic, quod licet in humido facilius fiat impressio, iudicium tamen melius in sicco fit; unde mentem siccam prudentissimam posuere Philof. & Gal. Lib. Artis Med. siccum cerebrum sensibus valere dixit: nam ad sensationem non solum receptio requiritur, sed iudicium de rebus, quod melius fit in sicco, utpote in quo puriores sunt spiritus, & excrementorum inopia.

Quod Hipp. 6. Epid. carniū densitatem, humidiores efficere alvum scripsit; e contrario raritatem, sicciores: ratio in promptu est, quia in denso corpore non ita transpirant excrementa, & ideo major copia ad ventrem confluit, quod in raro non accidit: sed in Aquilone corpora densantur, ergo non videtur verum, quod scribit Hipp. hic, exsiccare alvum aquilonem. Dic, si comparemus homines rari habitus ad illos, qui densas carnes habent, sicciores habere alvos: at quia exsiccativa causa in Borea valida est; ideo fit, ut vincat densitatem illam ad alvum humectandam: viget enim per id tempus calor consumens, & attrahens ab intestinis, quæ potentior est ad exsiccandam alvum, quam astrictio cutis. Sed dices: Gal. scribit, excrementa per hyemem esse copiosiora, & urinas majorem habere hypostasim; ergo alvus humectior erit per Aquilonem, qui hyemi correspondet. Dic, differre humiditatem hyemis ab Aquilone; illa enim cum humore conjuncta est, hæc autem cum siccitate: hyemis item frigiditas sensis est; at Aquilonis maxime penetrat. Differt autem hic Ash. à quinto multipliciter: primo, quia ibi solum de nocuentis Aquilonis, & Austri loquitur, hic verò etiam de juvamentis: cursus ibi in ægris loquitur, hic in sanis: iterum ibi longas constitutiones intelligit, hic verò quotidianas.

Quod ubi Medicus ad aliquam civitatem accedit, Hipp. auctore, debet primo illius situm considerare, an scilicet exposita sit ad Austrum, vel potius ad Aquilonem vergat, deinde aquas, quibus utitur, an lacustres, vel fluminum, vel fontium; tertio dietas, quibus illud genus hominum utitur; quarto, anni constitutionem. Si itaque civitas male posita sit ad ventos, & solem, procurare debet (per artem saltem) locum, & domum eligere, quæ ventorum malignitati repugnet; atque item, si malæ sunt, corrigendæ; diætæ item, si prava sit mutandæ; anni constitutio, si præter naturam fuerit, per contraria oppugnanda, hinc fiet, ut præcaveat morbos, & sanitatem conservet: nam qui hæc consideraverit, ait Hipp. non solum cognoscet statim, qui morbi sint in illa regione peculiare, etiam si nunquam in ea fuerit, sed prædicet, & præcavebit, cum maxima artis Medicæ gloria, quæ cum negligunt medici, ac civitatum etiam gubernatores, in causa sunt, cum multi homines ægrotent, & pereant, quod tamen non contingeret, si his, quantum fieri possit occurrerent per medici prudentiam. Cum autem civitatum situs maximam sanitatis causam incolarum contineat, deberent civitatum conditores Medicos peritos consulere, ut situm eum eligerent, qui maxime esset salubris: multum enim interest, & unum tantum stadium interponatur, ut scribit Hipp. loc. cit.

'APHORISMUS XIIII. Quò ad tempora verò attinet, Vere, & prima Æstate, &c.

Conne-
xio.

CUM in III. hujus Libri Aph. ætates varias ad anni tempora variè se habere pronunciaſſet Hipp. interpoſitis ſententiis multis clariffimis, ad temporum conſtitutionem pertinentibus, nunc ad ætates accedit, explicans quo ſingulz modo ſe ad tempora habent.

Intent.

Tres ponuntur in textu conſuſiones: prima talis eſt; Pueri, & iis ætate proximi vere, & prima æſtate optinè degunt: ſecunda; ſenes æſtate, & ad aliquam partem autumnii valent maximè: tertia; Hyeme, & aliqua autumnii parte, mediæ ætatis homines.

Ratio
incent.

Ut demonſtret, quomodo peculiariter unaquæque ætas ſe habeat ad anni tempora, ex qua etiam particulari comparatione, facilè Medicus colligere poſſit, quomodo ætas ad reliqua ſe habeant, victum ſcil. & regiones.

Diviſio
Demoſ.

In tres partes ſecari poteſt præſens ſententia, juxta tres allatas conſuſiones.

Unico medio ſenes illæ conſuſiones in hunc modum demonſtrari poſſunt.

Tempora bene ſe habent ad ſimilia, intemperata ad contraria.

Ergo: Pueri ad ver, Senes ad æſtatem, Juvenes ad hyemem bene ſe habebunt, & maxime valebunt.

Antecedens probatur: nam intemperata correctione indigent, temperata verò conſervationem poſtulant. Conſequens probatur: nam pueri, & adoleſcentes temperati ſunt, ver autem, & prima æſtatis pars temperatæ dicuntur: ſenes frigidi ſunt, quare ad tempus calidum, quale eſt æſtivum bene ſe habent, ſicuti ad primam autumnii partem; ſed juvenes, ut robuſti, & calidi ad hyemem, & ultimam partem autumnii, quæ hyemi correfpondet, rectè degunt.

x. adn.

Quòd cum dico temperatam eſſe pueritiam, & pubertatem, non intelligere oportet ad pondus, ſed ad juſtitiam: nam corpora generationi propinqua calidiſſima vocavit Hipp. ſed quia calido innato talia ſunt, ideo temperata; quia convenientiſſima ad vitam, & incrementum. Ver quoque non abſolutè temperatum eſt, cum calidum ſit, & humidum, ſed quia accedit ad noſtram naturam. Nota autem pueris proximos eſſe puberes ad decimum octavum annum: ſicuti autem pueri ad ver, ita, & illis proximi, ad primam æſtatis partem bene ſe habent.

x. Adn.

Quòd inter omnes ætates illa rectè temperata dicitur, quæ eſt ad finem juvenutis, & incrementi: nam & calor eo tempore terminum habet medium, & ſiccitas in eo ſtatu medium nanciſci videtur, ideo æqualitate numerica, ætas illa temperata eſt. At adoleſcentia, quamvis in æqualitate ad juſtitiam ſit magis temperata, quæ vitam reſpicit; non tamen abſolutè, ſi conſiſtentia comparetur, temperatior eſt: ætas tamen adoleſcentiæ ea ratione minus ægrotat, & ſuffert errata; quia temperies abſoluta qualitatum non eſt probanda magis ad vitam, quàm illa, quæ multo ſanguine, & optimo abundat, & robur virium habet maximum, præfertim naturalium.

3. Ani-
m. ad v.

Quòd ætas tribus modis ſe habet ad tempora: primo in ratione univerſali reſpectu vitæ: quo modo omnis ætas bene ſe habet ad ver, male verò ad autumnum, quia ver ſaluberrimum eſt, autumnus autem inſalubris: ſecundo modo in ratione caloris; quia ratione ſit, ut omnes ætates robuſtæ melius ſe habeant ad hyemem, quia per illud tempus calidum innatum roboratur: tertio, quo ad temperiei correctionem, aut conſervationem: quomodo hic loquitur Hipp.

Sed dices: Cum ſenes ſicci ſint, natura deberent lædi à ſiccitate æſtiva.

Œd dicendum, majus eſſe juvamentum, quòd ex calore percipitur attemperan-

te illorum frigiditatem, & excrementa, quibus abundant, absumente, quam nocuum ex siccitate.

APHORISMUS XIX. *Omnes morbi, in quibus vis temporibus fieri possunt, &c.*

CUM haecenus varias temporum constitutiones peregrinas scripserit, & morbos explicasset, qui ad eas sequi solent, nunc conclusionem ponit valde utilem, tum ad praecedentem, tum ad futuram doctrinam. Consequens

Duae proponuntur conclusiones: prima, quod omnis morbus in omni tempore fieri potest: secunda, quod morbi quidam in certis temporibus magis fiunt. Intentio

Ut doceat referente Gal. non ita pendere à temporibus morbos, ut ex aliis causis non pendere possint, & ut ostendat, quod in I. Aph. dictum est, potissimam causam morborum esse aeris mutationem. Ratiocinatio

In duas partes partiri potest ista sententia: ita ut in prima doceat, in quolibet tempore posse fieri quemlibet morborum: in secunda autem esse cuiuscunque temporis peculiare quosdam morbos, & proprios: Divisio

In omni tempore potest adesse causa cuiuscunque morbi.

Ergo: Quilibet morbus in quolibet tempore fieri potest. Deductione

Consequens manifestè deducitur. Antecedens autem probatur: quia omnis morbus, aut ad intemperiem pertinet, aut malam conformationem, aut continui solutionem. Sed omnium istorum causae in quolibet tempore adsunt, quia alterans, & destruens ex victu, exercitio, somno, & vigilia, & aliis violentis semper praesto adest. Deductione

Tempus potissimum agit in nos.

Ergo

Unumquodque suos peculiare morbos habebit. Demonstratio

Antecedens ex I. Aph. hujus Libri facile patet. Consequens probatur: quia unaqueque temporis mutatio peculiariter ad morbos quosdam magis disponit corpora.

Quod morbus apud Antiquos est, quicquid molestiam, & dolorem corporis affert, nec distinguunt inter morbum, causam, vel symptomata. Apud Juniores, quicquid molestiam affert corpori dicitur res praeter naturam, quae in morbum, causam, & symptomata dividitur. Dicitur autem morbus constitutio non naturalis actionem primò laedens: nam cetera (causa, & symptomata) secundario laedere actionem dicuntur. Morbi tria sunt genera, similis, organici, & communi. Similis vel pertinet ad qualitatem primam, vel secundam, vel tertiam. Organici ad partem figuram, magnitudinem, numerum, & situm, quomodo solent vitiatam. Communi solutio continui, quae multas habet species, fracturam, rupturam, vulnus, puncturam. Iste igitur sunt omnes morborum species, per essentiales ejus differentias inventae: Accidentales vero differentiae sunt, per quas dicitur morbus magnus, aut parvus, vel mediocris; malignus, aut benignus; brevis, vel longus; ostensus, endemicus, aut sporadicus; puerilis, aut senilis; aestivus aut vernus. Cum itaque Hipp. scribit omnes morbos fieri in omni tempore, leonardus & inferentia intelligit: quia omnes in quolibet tempore fieri possunt. Additio

Quod morbi causa apud Medicos duplex est, efficiens, & materialis. Est verò efficiens, & materialis, & quam praecipuè Medicus intendit: haec duplex est, vel prius in vita generatione, vel postea acquisita; rursus, quae postea accedit, aut interna est, aut externa. Interna duplex, vel antecedens, vel conjuncta; causa verò externa evidens dicitur, quae vel necessario nos afficit, ut aer, & reliquae Additio

quæ res non naturales, vel non necessariæ, ut calus, aut venenum, & quæ fortuito nobis nocere sunt apta. Hipp. verò omnem morbi causam reducit ad aerem, victum, & violentiam: quia istæ sunt potissimum, quæ morbos creant.

Adm. Quod licet à victu, & exercitio, aut aliis, morbi gignantur, tamen id non fit, nisi potissimum aer accedat diversimodè corpora disponens: hinc fit, ut calidum tempus, calidos morbos creet, frigidum verò frigidus, & æstas peculiare suos habeat morbos, hyems item suos, sed quia aliquando aliæ causæ magis possunt, quam aer, nec tempora semper suam naturam servant, hinc fit, ut in omni tempore omnis morbus fieri possit.

Adm. Quod sententia hæc potest diffundi ad temperies, ætates, loca, victus genera, sexus, quod omnes morbi in illis fieri possunt, licet unum quodque illorum magis quosdam proprios habeat: differt enim natura à natura, ac tempus à tempore, & ætas ab ætate, & quilibet istorum suas affectiones congenitas habet. Illud verò, quod scribit, quosdam morbos in quibusdam temporibus magis fieri, & irritari, significare videtur, morbos non solum magis fieri in quibusdam temporibus, ut puta tertiana in æstate, sed in ea magis irritari, non tamen sequitur, ut periculo-
sior sit, per Aph. 34. Libri 2.

APHORISMUS XX. Vere Melancholia, Epilepsia, &c.

Connexio. VALDE manifesta ratione cohæret præsens Aph. cum superiori: cum enim in eo scriptum sit: quosdam morbos esse proprios cujusque temporis, modo id explicare aggreditur, assumens ver, & illius peculiare morbos.

Intentio. Verni morbi sunt infania, melancholia, epilepsia, fluxiones sanguinis, angina, gravedines, destillationes, tules, lepræ, impetigines, vitiliginis, pustulæ ulcerosæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

Ratio Intentio. Ut cognoscat Medicus, & prædicere possit morbos, qui ad ver fiunt secundum naturam se habens, & illos præcavere, & curare commodius possit.

Demonstratio. Quo tempore magna est humorum plenitudo, & visio, necnon corporis raritas, prædicti morbi fient.

Sed in vere ista adsunt. Ergo: Eo tempore præscripti morbi fient.

Major probatur: nam existente in corpore plethora, & calore fundente, necesse est commoveri humores, & fluxiones concitari: si igitur natura victrix fuerit, vacans humorem, hæmorrhagias faciet, si verò non ita valida, per abscessum transmittens ad cutim, facit exanthemata, lepram, impetiginem, vitiliginem, & postularum genus omne, ad articulos, aut podagras, & chiragras; at si natura à plenitudine vincatur, tunc transmittens ad partes nobiles, infania fit, melancholia, epilepsia, angina, raucedo, & grævedo.

Minor propositio probatur: quia eo tempore tum sanguis abundat maximè, tum alii humores, per hyemem, & autumnum præcedentem geniti; adest & calor jam pullulans, qui fundit humores, & fluxionum origo est.

Adm. Quod ver, ut supra annotavimus, dupliciter consideratur, quod morborum generationem, vel ratione sui ipsius, vel ratione temporum præcedentium: ratione temporum præcedentium multos creat morbos, & pravo, ut epilepsiam, infaniam, & melancholiam; at sui ratione paucos, & salubres, ob quam causam dictum est ver saluberrimum, & minimè exitiale: unde opera veris comparantur à Gal. naturæ operibus, & exercitationibus, nam illæ, nisi quid prohibeat, sanitatem conservant, vel materiam, & excrementum profus evacuando, vel ad ignobiles partes transmittendo, & profundum corporis expurgando, at si vinca-

tur natura, & exercitium fiat indecenter, multi morbi creantur.

Quod de epilepsia, infania, melancholia in melancholico humore fiunt per autum- 2. *Ann.*
num præcedentem asservato, & per hyemis frigiditatem latente; attamen potius
verni dicuntur illi morbi: quia per ebullitionem fiunt. Gravedines, destillatio-
nes, tusses à pituita originem ducunt hyeme asservata, & calore veris commota:
At sanguinis fluxiones, & lepræ, & reliquæ cutis defædationes, proprii sunt ver-
ni, quia natura per ea solet corpus expurgare. Evacuatione enim seu per nares,
seu menstrua, seu hæmorrhoides plenitudo tollitur: at per impetigines, vitiligi-
nes, lepras, pustulasque, ac tubercula, sanguis expurgatur fervens, non fecus
ac mustum: si igitur ver corpus inveniat bene dispositum, illud conservat; nec;
alicujus morbi causa est, at cum est male dispositum, in quantum potest, expur-
gat.

Quod cum dicit, in vere prædictos morbos fieri, non ita intelligendum est, ut
omnes necessario in eo tempore fieri debeant; sed quod, si fiant morbi, erit ali- 3. *Ann.*
quis ex prædictis: morbus quoque Gallicus proprius ipsius veris est censendus:
quia per illud tempus se manifestare solet. Sub doloribus articulorum, podagra
continetur, quæ & ipsa eo tempore ob plenitudinem, & fusionem vigere solet, si-
cuti & ceteri morbi, quibus fluxio origo esse solet; hinc est, quod ob istas duas
causas scripserit Gal. medio vere parum, & raro esse nutriendum, licet alioqui ra-
tione temporis multum alere deberemus.

APHORISMUS XXI. *Æstate verò nonnulli horum, &c.*

CUM in antecedenti Aph. de morbis veris propriis determinasset, nunc ad *Contra-*
æstatem accedit, illius quoque peculiare morbos exponens; sequitur enim *Ann.*
æstas ver ipsam.

Dux ponuntur in Aph. conclusiones, quarum prima est; æstate aliqui morbi *Intent.*
verni fiunt: Secunda, æstatis morbi peculiare, febres sunt continuæ, & arden-
tes, tertianæ plurimæ, & quartanæ, alvi fluxus, ophthalmiæ, aurium dolores,
oris ulcera, genitalium putredines, & sudationes.

In prima conclusione scopi ratio est, ut demonstraret non esse inconveni- *Ratio*
entis morbos in alio fieri posse; in secunda verò, ut exponat peculiare æstatis *intent.*
morbos, quo illos Medicus, & prædicere, & curare, & præcavere commodius
possit.

In duas partes potest secari ista sententia, juxta duas conclusiones in Aph. positas.

Veris finis cum æstate coincidit. Ergo: Aliqui ex vernis morbis in æstate fient. *Dispos.*

Antecedens declaratur; quia unumquodque tempus in tres partes dividitur, juxta *Demof.*
principium, medium, & finem; quarum prima, cum antecedenti tempore con-
spirat; secunda verò suam servat naturam; tertia autem cum subsequenti, sic ver
in prima sui parte cum hyeme convenit, in media suam servat naturam exactè,
in ultima cum æstate coincidit. Consequentia facillè sequitur, cuius si utraque tem-
pora in qualitatibus communicant, eosdem poterant creare morbos. Erunt tamen
ex vernis morbis æstati communibus, sanguinis fluxiones, furores, & qui defe-
ctu caloris in vere non pullulant, ad æstatem emergunt.

Quo tempore bilis copia est multa, & caliditas, ac siccitas viget, febres fient
continuæ, ardentes, &c.

Sed æstivo tempore adsunt prædicta.

Ergo

In æstate prædicti morbi maximè fient.

demof.

Minor clara est. Major probatur; quia cum omnis febris, vel ex bile fiat, aut
ex hu-

Hipp. l. de nat. viti. ex humorē, qui bilis naturam assequitur, hinc fit, ut quo tempore præcipuè illa abundat, omne genus febris eluceat; eadem autem bilis cum superiora petit, vomitus facit, & aurium dolores, ac lippitudines, & oris ulcera acrimonia sua, at si infra tendat, diarrhæa creat, seu alvi fluxus; serosa verò bilis humiditas ad cutim translata, sudores facit, & maxime ad partes obscenas, quia humidæ sunt; unde putredines, quia caliditas ætatis ad putredinem est aptissima, ob defectum innati calidi.

Adn. Quod febris calor est extraneus in corde accensus, cum verò calor triplex sit, alter elementaris, seu simplex; alius verò putridus, tertius malignus, ideo statim tres nascuntur febrium species, simplex, putrida, & maligna. Rursus simplex tria habet genera; Ephemeram, Synochum, ac Hæcticam; quia unus solum calor excedit. Putrida vel fit ab humoribus in magnis venis putrescentibus, vel in aliqua parte extra venas, maxime ad jecur, vel lienem, vel ventriculum, aut in testina, & mesereon; prima putredo facit continuam febrem, secunda intermittentem. Continua, si est in sanguine, putridam synocham parit, si verò in bile, tertianam continuam; si in pituita quotidianam; si verò in atra bile, quartanam: à quo eodem humore fiunt & intermittentes; quintana verò, septana, & nonana ad pituitam, vel melancholiam reduci possunt, sua quantitate, vel qualitate ita evariantes, ut suam periodum non servant. Intermittens autem febris, vel est exquisita, cum suam exactè servat naturam, vel notha, seu confusa; cum ex duobus humoribus simul admixtis nascitur, aut composita, quoties in diversis locis putrescunt humores non invicem commixti.

Adn. Quod per febres continuas intelligit omne genus febris, quæ ad infebriticationem non venit, qualis synocha est, & ardens: quæ duo febrium genera nullam manifestam habent accessionem usque ad iudicium: per tertianas intermittentes intelligit: quartana febris ætatis propria dicitur, vel quia per calorem sanguis exsiccat, unde fit atra bilis, quod magis ad ætatis finem continget, vel quartana notha, ob malam victus rationem, ob cruditates, quia per illud tempus, natura malè coquit ob paucitatem caloris.

3 Anni- m ad v. Quod vomitus maxime fiet in microcholis, alvi fluxus in iis, qui parte inferna bilioli sunt, ophthalmiæ siccæ, aurium dolores, attenuato humore, & penetrante ad sensorium, levitas intestinorum, & à bile, & à cruditatibus, dysentericiæ etiam bile mordente: putredines non solum, si ætas humida fuerit, sed si suam naturam servaverit; nam morbi ex putredine citius in ætate accidunt, tardius in hyeme, ut scripsit Hipp.

APHORISMUS XXII. *Autumno æstivi etiam morbi multi, &c.*

Connexio. CUM in præcedenti Aph. peculiare ætatis morbos numerasset, nunc ad eos, qui in autumno fiunt, accedit, qui tertium locum habent inter anni tempora.

Intent. Duplex conclusio in Aph. habetur: prima, quod in autumno multi æstivi morbi fiunt: secunda, in autumno febres fiunt quartanæ, & erraticæ, lienis tumor, aqua inter cutim, tabes, urinæ difficultas, intestinorum tum levitas, tum difficultas, coxæ dolores, angina, anhelatio, intestinorum coarctatio, epilepsia, infania, melancholia.

Ratio obiect. Ut morbos peculiare autumnii enumeret ad prædictionem, præcautionem, & curationem, & ut ostendat ex ista multitudine morborum, quod supra scriptum est, autumnum in saluberrimum esse inter reliqua anni tempora.

Juxta duas illatas conclusiones bifariam secari potest præfens Aph.

Autumnus cum Æstate coincidit.

Ergo

Plurimi ex æstivis morbis in eo fient.

Antecedens probatur, quia in prima sui parte æstati correspondet, & multa abundat bilis. Consequens manifestè sequitur. Supra tamen de æstate loquens ait, nonnullos procreare vernaes, hic verò plurimos æstivos in autumno fieri dicit; ratio est: quia autumnus majorem vim habet ad morbos gignendos, quam æstas.

Quo tempore melancholia abundat, & multa in corpore est cacochymia, metuum perspiratio impedita, & motus humorum ad viscera, tales fient morbi, quales descripti sunt.

Sed in autumno illa adsunt. Ergo in eo prædicti morbi fient.

Major probatur: nam quartanæ febres, & erraticæ, melancholia item, & epilepsia, ac infania, atram bilem sequuntur, sicuti & lienis tumores, & ad quos hydroes consequi solent, motus humorum ad intestina, levitates intestinorum, & dysenterias, & ileos facit, ad vesicam dysurias, ad pulmonem anhelationes, & tabes, ad guttur anginam, ad coxam ischiadas.

Minor etiam probatur; nam in autumno magna adest humorum pravitas: quia bilis per æstatem genita in eo asservatur, pituita quoque multa ex copioso aquæ potu, & fructuum esu, atra bilis proprie in eo tempore viget, motus humorum ad interna est, cutis constringitur, ob frigiditatem jam vigentem.

Quod quatuor isti morbi, quartana febris, erratica, lienis tumor, & hydroes se invicem consequuntur. Quartana verò dupliciter accidit, aut febris continuæ succedit per abscessum, & tunc præcedit erratica febris, aut fit ex humore melancholico nullo præcedente morbo: fit verò erratica, vel ob motionem bilis cum atrabile, vel sequitur melancholicum humorem, quiscum non æqualiter putrescat, ob suam crassitatem, ac tenacitatem, primò facit erraticas febres, inde verò quartanas. Appellat autem Hipp. quartanam, quintanam, sextanam, & nonanam, omnes febres erraticas, quæ maximè in autumno fieri solent Epidemix. Ad has febres, ob aquæ potum, & quia per eas maxime lien patitur, tumores ejus fient; unde hydroes, communicato malo ipsi hepatis.

Quod coarctatio intestini ileon solet efficere, pessimum malum, seu obdurtis fecibus, Aquilone jam flante, seu multa cacochymia ex inflammatione confluentibus humoribus ad intestina. Dysenterias quoque valdè pravas, ex atra bile fieri per hoc tempus, verisimile; Item anginam illius speciei, quæ ex bile fit, ac mordaci humore, de qua 4 Acut. scripsit. Tabes per id tempus peculiaris fit ob fluxiones, sicuti & asthma. Sed dices: Hipp. in vere posuit etiam infaniam, & melancholiam, & epilepsiam, quas hic repetit, quasi idem morbus fieri possit peculiaris, & affinis duorum temporum. Verum id non est inconveniens: siquidem in autumno propria temporis ratione fiunt, in vere autem, ob humores autumnii per hyemem asservatos.

APHORISMUS XXIII. Hyeme pleuritides, peripneumonia, &c.

EXPLICATIS trium temporum, Veris scil. Æstatis, & autumnii morbis, nunc ad hyemem accedit, & qui in eo vigeant morbi, docet.

Hyeme vigent pleuritides, peripneumonia, lethargi, gravedines, raucitates, tussis, pectoris, laterum, & lumborum dolores, cephalalgia, vertigines, apoplexia.

Eadem est, quæ in superioribus ratio intentionis, explicare nimirum, quinam morbi

morbi hyemis proprii sint ad prædictionem, præcautionem, & curationem commodiorem.

Demonstr. Quo tempore pituita multa est, aer verò humidus, & frigidus, pleuritides fient, pulmoniar, &c.

Sed in hyeme abundat pituita, & natura hyemis frigida, & humida est. Ergo Per illud tempus morbi prædicti abundabunt.

Minor de se clara est: Major probatur: nam per tempus frigidum, & humidum, pectus, & caput, & cerebrum debilitatur, si quidem frigidum illis membris inimicum est: aer enim potissimum ad pulmones, & caput attrahitur, cutis quoque densatur, at cum multa sit pituita in corpore, nec transpiret, si commoventur fluxiones, pulmoniar fient, & pleuritides, gravedines, raucitates, tusses, materia autem in cerebro retenta, lethargi, cephalalgia, vertigines, apoplexie, laterum, & lumborum dolores à flatu coarctatis vis, & resolutione impedita.

1. Adn. Quod mirandum videtur, cur Hipp. non dixit in hyeme fieri etiam aliquos autumnii morbos, sicuti supra autumnio æstivos, & æstate vernos. Resp. Gal. subaudiendum esse: quia hyemis principium cum fine autumnii communicat; vel dicas, tacuisse id Hipp. quod pauci ex autumnii malis in hyeme fiant: nam autumnii finis facillimè transit in hyemis naturam ob frigiditatem, non sic autumnii principium detrahit de æstatis fine immo in æstatis naturam transit.

2. Adn. Quod cum pleuritides, & peripneumoniar sint vel nothæ, vel exquisitæ, Hipp. de omnibus intelligit. At dices: videtur potius solum fieri per hyemem debere notham pleuritidem à pituita, immò non contingere per illud tempus: si quidem, sicut qui acidum ructant, & pituitosi sunt, non admodum fiunt pleuritici, ita etiam per hyemem, pituitosum tempus, pleura vigere non deberet. Dic, viscera per hyemem multo sanguine abundare: ideo per illud tempus membranam, & calere, & humescere maximè; penetrat autem humor, quia sanguini admiscetur bilis, aut serosus humor; adde laterum dolores, qui à frigido fiunt, fluxiones concitare, nec valet consequentia à temperamento pituitoso ad tempus frigidum, & humidum.

3. Adnot. Quod calidum insitum per hyemem quantitate majus est, æstate autem qualitate excedit; ac proinde, quod refert Arist. rigores majores per æstatem fieri, quia calidum dissipatur, id non sequitur illam causam, sed potius bilis quantitatem; nam rigor magis fit ex bile, quam à frigiditate; nec etiam, quod scribit, ardentiores esse acutas febres per hyemem, quam per æstatem, omninò recipiendum est; nam calor intus attractus, cum sit humidus magis per illud tempus, non deducit hominem in eum ardorem, ad quem siccus calor æstatis eum deducet; verum tamen est febrem ardentem, quæ hyeme fit, majorem habere causam, quam æstivam, sed non ob id erit ardentior, quamvis periculosior, quia hyemalis causon ferè abscessum sequitur, non tamen æstivus.

4. Adn. Quod quemadmodum anni tempora suos peculiare habent morbos: ita & unaquæque regio suos habet peculiare, prout exponitur ad Solem, & ventos, & prout aquis palustribus, aut aliis utitur, vel diversa victus ratione: illos autem hic tacuit, & Lib. de Aere, & Aq. de quibus tamen in fine hujus mentionem faciemus, breviter illos colligentes.

APHORISMUS XXIV. *Secundum ætates autem hi morbi fiunt, &c.*

Conno-
xio. CUM de peculiaribus cujusque temporis morbis hætenus tractasset Hipp. nunc ad illos accedit, qui in unaquaque ætate contingere solent; nam à principio diximus Hipp. in hoc Lib. de illis mutationibus acturum, quæ & ratione temporis, & ætatis in nobis fiunt.

Parvis,

Parvis, & recenter natis pueris, peculiare morbi sunt: oris ulcera, vomitus, tussis, vigilæ, pavores, umbilici inflammationes, aurium humiditates. *Intent.*

Ut demonstrat, qui morbi in prima illa tenebra ætate contingant, quo Medicus & prædicere illos, præcavere commo- *Ratio* *Intent.* nis possit, & docet etiam hominem inter cetera animalia morbis maxime obnoxium esse, siquidem nulla ferè ætas est, quæ plurimis, & maximis non abundanter morbis, quare magna cura habenda nobis est, ne ægrotemus, & præcipue in pueris, qui suis affectiones exprimere nequeunt, neque remedia sufferant valida.

Quæ ætate causa adiunt prædictorum morborum, verisimile est, tales produci.

Sed in prima illa tenebra ætate prædictorum morborum causæ adiunt.

Ergo *Demonstratio.*

In ea ætate tales morbi maxime creabuntur.

Major non eget probatione. Minorum sequentibus annotationibus declaratur.

Quod omnes isti morbi pendant, tum ex mutatione alimenti, tum ex mutatio- *Intent.* ne loci, tum ex violentia partus, tum ex temperie humidissima illorum, oris itaque ulcera, Aphthæ à Grecis dictæ, à ferocitate lactis procedunt, continua functione, & reliquis lactis in ore putrescentibus. Adde, cutis molliorem, unde facile exardet illis os, quod genus mali non contemni debet, sed cito curari, ne vires acquirat. Est uterum aphtharum genus malignum, quod adultis magis advenit, per humidam, & calidam constitutionem, putrescentibus succis in capite, aut per Gallicam morbum. Illud autem rectè hic notat Holl. in regionibus frigidis, ubi hic non ita bilefcit, sicut in regione Hipp. aphthæ non ita fieri, sed magis ulcera serpentina per faciem, caput, & post aures: quæ Hipp. inter morbos non commemorat, quod per hæc corpus purgetur, ideo scripsit in rudos pueros magis epileptæ esse obnoxios, minus autem imbuos, si utriusque a ventre non fuerint expurgati, quia illi status continent mali causam, hi vero extra mittant.

Quod vomitus fit in illis vel ob voracitatem, vel coniam, vel aer moriam, aut ventriculi imbecillitatem: adde masculinum alimentum: ex utero enim per umbilicum, & sanguine nutriebantur, extra vero per os, & lacte. Quia igitur os copiosum, & voracitatem revomunt, si & saniores sunt, & coloratos: nam ventriculus meliorem partem lactis amplexus reliquam vomit, atque ventriculi imbecillitate, aut in solo lacte revomunt, minus sunt vitales, & dignoscuntur, quæ graciles sunt, & male coloratis: omnia revomitio inter morbos commemorari non debet, sed secunda: motus autem lactandi puerulos bis, aut ter in die esse solet. Tussis autem valet ob debilitatem pectoris his non ita contingere; sed potius, si magnitudo illius, si locatur: quod Gal. omisit: non tamen negandum est, puerulos tussis habere, maxime cum ad septimum mensem extendatur ista ætas, cujus causa est dehumectio humoris acæritæ, & aeris frigiditas. Vigilæ, seu potius excitatio es crebre, ac plantæ, tum ob cruditatem, tum vires mordentes, tum ob dolores ventris, & umbilici, tum ob distensionem loci, tum ob sordes, & incrementa nascentium. Pavores ex terribilibus moribundis cereorum, & os ventre colæ ex lacte corrupto maxime per somnum elevatis sunt, unde excitantur, & cum delectatis surant mutato loco, cum si ex alto sint casuri. Inflammationes oris, quando os matris in curia non rectè locatur. Aurium humiditates ex ætate illi in eorum solo amore, qui licet per nares exeat, non judicatur morbosus. Fæces autem in matris intestinis ex uber natis: quare mirum est, cur Hipp. non sit in morbo comm. Sed qui in tenebra ætate frequentius accidit, & usque ad 7. annam, adeo ad seipsum referunt A. H.

Quod hucusque dicitur illud sita curriculum, quo corpus à calore interno mutatur, & vomitus, tussis, inflammationes, & distensiones, pro diversa intentione; unde hic di- *3. Editio.*

vidit minutissimè ætates Hipp. præfertim primum cursum, qui est ad 25. annum quem in quatuor divisit ætates: spatium autem ab illo termino ad finem vitæ in tres: quia illa divisio aptissima erat suo instituto. Est autem temperamentum duplex, innatum, & ætativum; cum autem temperamenti mutatio, & maximè ætatis pariat morbos, tunc magis pariet, ubi cum innato coincidet, ut qui natura humidus est magis ægrotabit in infantia, & pueritia, minus in juventute, & sic de aliis. Fuit autem Hipp. diligentissimus in explicandis ætatum morbis, & præcipue primarum, dividens illas, usque ad minimas, quia si quæ ætas eget auxilio Medici, cum ægrotat, illa sanè est, quæ in vis vulgus hominum, ob ignorantiam Medico un, in illis morbis curandis ad nutrices currat, non minus ignaras.

Adn. Quod cum isti morbi magna parte ex lacte dependeant, & aliis causis, quas diximas, Medicus maximè debet esse sollicitus de nutrice, & ubi parvum fuerit, nutrire illud, aut corrigere. Item quia ex loco cognato, & calido, & leni exit, ut ait Hipp. ideo vestes mandissimas, & levissimas invenire oportet: lavandi quoque multoties, ob sordes, quia istæ potissimum vigiliarum, & ætus causa sunt: aer quoque frigidus vitandus; & cave, ne allo pacto terreantur loco; quia ex terribus convulsiones, epilepsiz, & apoplexiz illos facillè corripient.

APHORISMUS XXV. *Adventante dentitionis tempore, &c.*

Compt. **C**UM primæ ætatis morbos, ejus nimirum quæ ad 7. mensem extenditur; enarrasset in antecedenti, in præsentis modo ad illos accedit, qui ab eo tempore incipiunt, cum scilicet primam dentes apparent: & ad 3. aut 4. annum extenditur.

Intent. Dentientibus pueris, gingivarum accidunt pruritus, febres, convulsiones, alvi profluvia.

Ratio. Ut explicet, quam laboriosa sit humano generi dentium emissio, & qui sint peculiare ejus effectus, quo Medicus, & prædicere, & præcavere, & curare melius eos possit.

Divisio. Dividitur Aph. in duas partes: in prima conclusionem ponit intentam: in secunda explicat, in quibus magis illi morbi sint spectandi.

Demons. Dentientibus pueris causæ adsunt gingivarum pruritus, febrium, convulsionum, &c.

Ergo

Prædicti morbi in eo tempore fient.

Consequens certum est. Antecedens probatur: nam cum primum erumpunt dentes pruritus fit parvus ob punctiorem, qui cum sit continuus, fluxionem concitat, inde inflammationes, inde febres, ob quæ mala vigiliant, & cruditates illi sunt, à quibus convulsiones, & alvi fluxus bilefcente lacte ob prædictas causas.

Adn. Quod dentes natura homini dedit in magnam necessitatem, ad attritionem alimenti, ad loquelam, ad arma. Horum triplex est generatio Hippocri. prima in utero à sanguine menstruo; secunda, ex lacte; tertia, à solidiori alimento: primi decidere solent, nec eos sustinere posse mollioris orium, dentes autem secundo, & tertio molo geniti firmitur, & ad sextimum mensem conspiciuntur, quibusdam tardius, alii verò citius, pro formatricis robore, & alimentis, ac ossium soliditate; primi in lucem veniunt inc fossi, anteriores: inde ad decimum mensem canini primi molares ad secundum annum, ultimi ad septimum.

Quod

Quod istos morbos magis accidere dixit Hipp. quando dentes canini exeunt; sunt enim teretes, & radices crassas habent, & cum difficultate exeunt, & maxime oculos respiciunt, unde etiam ad eorum ægritudines, maxime ad supernas partes fieri suppurationes scripsit Hipp. Molares licet latiores sint; radices tamen habent plures, & auctiores, & pluribus aciebus perforant gingivas, & non ita tenella adveniunt ætate. Addit etiam tales morbos esse magis metuendos iis, quibus alvus est sicca, & merito; quia in istis major exinde plenitudo in corpore est, & eadem de causa crassioribus puerulis magis ista accidere est verisimile. Sed & alvi fluxus, ubi durioribus fiet, & major, & diuturnior erit.

Quod per convulsionem hic illam intelligit, quæ fit ex repletione, nam pueri raro ex siccitate convelluntur, ob corporis humiditatem. Fit autem pueris duplex convulsionis genus (& comitiale, & febrile) transmissis humoribus ad nervos in illis per quam debiles. Est autem communiter pueris a hestimum annum peculiaris morbus convulsio, illam tamen huic ætati magis dedit Hipp. quia in ista ætate jam calor magis dilatat venas, & fluxiones concitat, non tamen ita potens est, ut prohibere, & dissolvere possit illas.

Quod istæ affectiones adeo sentium emissionem comitantur, ut inevitabiles sint, quantumvis opera Medicus illa prohibere nitatur; quare bene quidem leniri possunt, & nequamquam in totum removeri: cum verò vieri os dolores, & febres vigilent, & clamant, nec alia ratio sit leniendi dolorem, quam prebendi ubera, & ex ea suctione cruditates magis augeantur, ideo difficile est admodum talia tractare.

Quod dentes, sicuti & reliqua ossa non sentiunt per se, nisi per nervum, qui ad radicem eorum est, nec stupor, qui in illis sentitur, ita illorum proprius dicens, quia aliis partibus advenire non possit: ea tamen textura fabricavit natura unguis, ac dentes, ut licet in se non sentiant, citissime tamen affectiones communicent, & calidum, & frigidum, sicut metalli, licet durissima, tamen facillime calorem transmittunt; hinc fit, ut per frigora, & calores, potissimum unguibus, & dentibus doleamus.

APHORISMUS XXVI. *Ipsis verò grandiusculis, &c.*

SUPERIORI Aph. infantia morbos explicavit Hipp. quare recta ratione accedit nunc ad illos, qui ab ætate ad decimumquartum annum fiunt, & pueritia dicitur.

Morbi pueritiæ familiares sunt tonsillarum inflammationes, vertebræ, occipitis luxationes, internæ anhelationes, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, veruæ pensiles, satyriasini, stranguriæ, strumæ, & alia tubercula.

Ratio eadem, quæ in superioribus, ut familiares pueritiæ morbos proponat, quo Medicus illos prædicere, & præcavere, & curare commoñus possit.

In pueritia causæ adsunt istorum morborum. Ergo

In ea proprii erunt illius ætatis, & in ea fient.

Consequens manifestè sequitur. Antecedens per singulos percurrento in subsequentibus annotationibus declarabitur.

Quod omnes isti morbi pendent ex tribus causis; materiei multitudine ob voracitatem, calore jam emergente, & vasorum amplitudine; cum enim ætas ista sit media inter infantiam, & adolescentiam, medio quodam modo se habet ad illa: In infantibus obruitur calor ab humiditate, & venarum angustia, in adolescentibus jam diffunditur, & potens est ob venarum latitudinem, at in pueris media quodam

quodam modo se habet, cum medii sint inter eas ætates, igitur abundante multa materia, emergente jam calore, & vasorum latitudine, fluxiones fiunt; & quidem si ad fauces, & collum, oriuntur tonsillarum inflammationes, luxationes vertebrarum, & strumæ; si ad cutim, tubercula, si ad aures, satyriasmus; si ad pulmonem, asthma: cum autem multa sit materia, & calor, & cruditas, hinc in intestinis lumbrici: in vesica calculi fiunt, & stranguriæ.

2. Adn. Quod variolæ, & morbilli ex illis morbis sunt, quæ hanc ætatem maximè infestant: quamobrem mirum est, cur Hipp. illarum mentionem non fecerit. Dic, in fine Aph. per verba illa, & alia tubercula comprehendisse illud morbi genus, aut non fuisse fortasse tempore Hipp. tale quiddam; Sed novum esse morbum, ut Gallica lues: quod si sanguinis impuritas illi principium dedit, non videtur cur inter veteres morbos non sit numerandus: si verò aeris putredo illi principium dedit, inter novos connumerari poterit.

3. Adn. Quod tonsillæ, glandulæ sunt ad fauces emunctoria cerebri, sicut, & reliquæ colli glandulæ: illis autem pituita repletis, tumor fit, cum verò iste humor ad membranas post aures currit satyriasmos efficit: ita enim accipere oportet vocem istam, non ut elephantiacum morbum, vel ossium temporum eminentiam, aut pudendi erectionem significat, cum pueris istæ affectiones non eveniant: at cum ad colli glandulas venit humor, ac tumores duros efficit, strumæ fiunt pessimus colli morbus. Verum inflammatis ligamentis, vertebræ occipitis facillè ad interna feruntur, maxime verò ex convulsionibus, quæ familiares sunt pueris; ubi vero in pulmones effluit materia asthma fiunt, seu spirandi difficultates, quas etiam ex vertebrarum luxatione fieri est verisimile.

4. Adnot. Quod calculi generatio familiaris est, tum pueris, tum senibus; quia uterque illorum humoribus crassis abundat: sed pueris magis in vesica fiunt, quia renes eorum ob coloris copiam, & teneritatem, & validam expultricem transmittunt etiam crassam materiam, quæ in vesica, ob diuturnam moram concrevit, & lapidem efficit; ideo scripsit Hipp. pueris post mictionem magis fieri calculos: quæ causæ cum in renibus senum non sint; ideo fit, ut illis, & renibus, & in vesica concrevant lapides. Quod verò scribit Fernel. omnes vesicæ calculos, à renibus habuisse originem, licet in adultis probabile sit, in pueris tamen id hic negat Hipp. Cæterum ex lacte bilioso pueris maximè fieri calculos scripsit Hipp. quare vinosæ mulieres, & biliosæ, cavendæ sunt à nutritione infantium. Stranguriæ & ad calculos, & ad debilitatem muscoli vesicæ accedunt. Cæteram non solum in hac ætate pueritiæ, sed in antecedentibus calculum fieri posse voluit Hipp. cum ait lac biliosum ad calculum gignendum vim habere: tacuit tamen istum morbum in illis, quia ex alimento potius, & non ratione ætatis, fit, aut, quia non ita frequenter.

5. Adn. Quod lumbrici, animalcula sunt, quæ in intestinis gignuntur, ac triplici differentia constant: Lati, quorum generatio rara admodum est, Teretes rotundi, ad palmi magnitudinem: & Ascarides, qui parvuli sunt vermes, & maxime in recto intestino, familiares equis. Istorum generatio non à maligna putredine in pueris fit, sicuti in grandioribus, sed à cruditatibus, & sanguinis ebullitione quasi per coctionem: hoc genus morbi, ferinum appellat Hipp. & proprium autumnii, sicuti ferinum appellat omne ulcus depascens, & malignum. Cæterum latos lumbricos in utero fieri, & per tota intestina distendi sentit Hipp. seu illud fiat membrana interna in illud animal se transmutante, seu potius à pituita per tota intestina adherente, & putrescente: quod probabilius est; & solent decidere frustulis quibusdam similibus cucurbitæ feminibus, aut etiam majoribus: nec mirum, si quidem in regione Brasilica vermis quidam incipiens à calcaneo, nisi citò extrahatur, totum corpus permeat non dissimili ratione.

APHORISMUS XXVII. *Grandioribus autem, &c.*

EXPLICATIS peculiaribus pueritiæ morbis in præcedenti sententia, venit *Contra-*
 mo id ad eos, qui pubertatis sunt: quæ ætas à 10. vel 12. aut 14. anno ad *xij.*
 22. extenditur.

Duplicem conclusionem statuit; in una dicit, ad pubertatem accedentibus fieri *Incent.*
 multos ex pueritiæ morbis: In altera morbos proprios dicit esse ejus ætatis, fe-
 bres diuturniores, & fluxiones sanguinis è naribus; ideo in duas partes secari po- *Divisio*
 test Aph. juxta duas prædictas conclusiones.

Ut ostendat, quibus morbis corripiatur ætas illa, quæ à pueritiæ fine ad 15. an- *Ratio*
 num procedit, & ut cognoscat Medicus illam omnium ætatum saluberrimam esse, *incent.*
 quod paucissimis morbis laboret.

Pubertatis initium coincidit cum fine ipsius pueritiæ. Ergo *Demof.*

Laborabit etiam multis ex superioribus morbis illi ætati affinis.

Ante lens patet, sicuti enim in temporibus fines, & principia coincidunt, &
 ideo Verni morbi aliqui in æstive fiunt, & æstivi in autumno, ut supra dictum est,
 ita in ætatibus contingit. Quod si verò Vales. ait Hipp. hic non connumerare ætates
 integras, sed tempus, quod est à medio prioris ætatis ad medium posterioris, re-
 cipiendum mihi videtur: quoniam eas inserit ad invicem, & id provenit, quia
 ætates non exactè per annorum numerum distinguunt, & maximè ea ratione,
 qua hic considerantur. Consequens manifestè sequitur quia si præcens ætas cum
 præcedenti adeo communicat, non est mirum fieri posse amburum morbos commu-
 nes; sed pueriles morbos magis in principio pubertatis fieri est verisimile.

Quo tempore sanguis abundantior est, & calidior, & virtus aliquanto debilior,
 tunc sient è naribus hæmorrhagiæ, & febres diuturniores.

Sed in pubertate ista adsunt. Ergo *demof.*

In illa sient prædictæ affectiones.

Major probatur; quia abundantia sanguinis, & caliditas faciunt ad hæmorrha-
 giam; at debilior virtus, quam in pueris, ad longiores febres.

Minor probatur; sanguis enim abundantior est, qui non ita consumitur in au-
 gumentum, sicut in priore ætate; calidior quoque, quia & hæc ætas illa magis
 calet, & venæ latiores sunt; debilior autem virtus quo summo loco est, qui ob Ve-
 nerem superfluum languent magis puberes, quam pueri, & cruditates proinde ag-
 gregant magis. Febres igitur in pueris sunt breviores, quia virtus in illis copiosus
 robustissima est, & expellens; unde à gravissimis morbis ad miraculum usque li-
 berantur: adde corpus tenue, & molle facilius alterari, ideo febres illis acutior-
 es, quam puberibus.

Quod tunc dicantur pubescere homines, cum pilos edant, seu ad mentum, seu *1. Ad.*
 ad genitalia, quo tempore semen edant mares, & sænitæ menstrua fundant;
 id, quod ad annum 14. fieri solet, quibusdam citius, aliis autem tardius; calidi
 enim citius, frigidi tardius pubescunt. At dices; Ergo mulieres, quippe frigi-
 diores, deberent pubescere tardius, quam mares: contrarium tamen apparet;
 si quidem illæ, & citius sapiunt, & pubescunt, quam mares. Dic, citius pube-
 scere; quia brevioris sunt vitæ, & ætatis; idcirco in illis citò transeunt; adde,
 quod cum citius crescere desinant, citius quoque ad genitalia menstrua descendunt;
 adde corporum densitatem, unde minus exhalant, & ideo cum pluribus abundant
 elementis, citius natura per menstrua expulsionem querit.

Quod absolute omnis hæmorrhagia præter naturam dicitur, illa excepta, quæ *2. Ad.*
 I + ut per

fit per menses in mulieribus, dicuntur autem juvare ex accidenti, ratione alicujus morbi, ut quæ ex naribus fit, aut hæmorrhoidibus; dixit autem per nares potius propter sanguinis fervorem, quo ad superiora tendit: Sed in maribus hæc intelligere oportet, quia fœminis ad menses eunt, nisi retineantur magis, quam deæet, tunc enim, & fœminis ad superiora vergens, poterit etiam per nares venire.

APHORISMUS XXVIII. *Pueris maximam partem, &c.*

Conne-
xio. **C**UM morbos pueriles usque ad pubertatem hætenus numerasset Hipp. cumque pubertatis ætas potissimum omnes præcedentes morbos finiat, ideo occasionem arripiens, docet in præsentia sententia, quomodo per ætates solvantur morbi.

Intent. Duplex proponitur conclusio: prima asserit morbos pueriles judicari, vel 40. diebus, vel 7. mensibus, vel annis septem, aut denique ad pubertatem: secunda docet eos morbos, qui ad seminis, mensumve effusionem non solvuntur, inveterascere, & ad mortem comitari: hinc fit, ut juxta istas duas conclusiones Aph. in duas partes merito dividatur.

Diviso
Ratio
intent. Multiplex scopi ratio est: primò, ut doceat ætates, sicut etiam anni tempora, nec solum procreandi, sed etiam solvendi morbos vim habere magnam: secundò ut doceat auxilium maximum in his à mutatione ætatis petendum: tertio ad prædictionem: quartò, ut ostendat quantum inter cætera ætatis mutationes faciat pubertatem, & in ea illud tempus maximè, quo venerem exercent homines.

Demo-
stratio Quadragesimus dies, septimus mensis, septimus annus, & decimus quartus magnas efficiunt mutationes. Ergo

Pueriles morbi in iis judicabuntur.

ademò. Antecedens probatur: nam quadragesimo die jam roboratus puer dolores partus spernit: eo quoque tempore primum ridere incipit, septimo mense dentes innascuntur: septimo anno omninò perficiuntur: decimoquarto apparent pili, menses, & semen. Consequens probatur; quia pueriles morbi plurimis ab intemperie fiunt, ea verò per dicta tempora in contrariam mutantur, at magnæ mutationes contrariæ maxime morbos indicant.

Omnes naturæ conatus sunt ad pubertatem. Ergo

Qui morbi per illud tempus non solvuntur, inveterascunt.

Antecedens probatur: quia maxima omnium mutatio est, quæ per venerem fit, & illa eo tempore fit. Consequens manifestè sequitur; quia si quo tempore natura maxime nititur, non potest solvere. Ergo

Neque postea poterit.

Ad-
notat. Quòd cum morbi quidam breves sint, alii longi. Hipp. præcipuè intelligit longos. At dices: etiam acuti morbi in iis ætatibus fiunt. Dic, eos etiam intelligere, vel quia intra 40. dies terminantur, vel quia dispositiones ad illas per illa tempora finiuntur. Rursus, cum isti morbi, vel ex ætate, vel ex victu, aut cujusquam morbi vitio fieri possint; intelligere oportet morbos, cum ratione ætatis fiunt: quia, qui ex victu procedunt, aut alicujus membri particularis vitio, eum terminum non habent.

Adn. Quòd judicari in morbis apud Hipp. absolute est ab bonum, & sic intelligit hic, finire scilicet pueriles morbos, aut maximè levare intra dicta tempora. Sed dices num isti dies, & menses, & anni à die morbi, vel nativitatis sint numerandi? Dic, num ramos etiam à nativitate, quia licet absolute quartus dies, & septimus mensis, & annus septimus, & decimus quartus sint judicatorii, non tamen id est ratione

sione ætatis, de qua intendit nunc. Intellige autem istos morbos per ea tempora finiri, seu ab utero contracti sint, seu post uterum: maxime verò intelligit illos, qui per circuitum redeunt, ut epilepsia, oculorum mala, lumbrici, strumæ: lapis autem ætatem non corrigitur, quamvis dispositio ad illum corrigatur; unde judicare intelligit, quo l non modò solvantur, sed non amplius fiant.

Quòd cum pubertatis duæ sint partes; prima, cum menses effluunt; secunda usque ad 25. annum extendatur, Hipp. de utraque intelligit: sed quia potissima est prima pars ad solvendum; ideo dixit, si non solvantur ad venus, solere inveterascere: de epilepsia tamen id scripsit usque ad 25. annum, quòd tempus cum supergressi sint morbi, non idèd insanabiles absolutè judicavit, sed plerumq; quia, quòd beneficio ætatis (licet alioquin maximo) curari non potuit, arte, & medicamentis sanari non est impossibile: & maxime cum usque ad 40. annum vires corporis, & calor augeatur. 3. Adm.

APHORISMUS XXIX. *Juvenibus sanguinis spuitiones, &c.*

CUM in XXVII. morbos connumerasset, qui in pubertate fiunt, sub qua etiam adolescentiam complectitur, nunc juventutis morbos recitat à XXV. anno, ad 35. vel 40. annum, in qua ætate magna pars pubertatis etiam comprehenditur: ita ut à 18. ad 35. annum morbos enumeret. Connexio.

Juvenibus sanguinis sputa, tabes, febres acutæ, epilepsia.

Eadem est, quæ in superioribus ratio scopi numerare scilicet proprios morbos istius ætatis, quo & prædicere, & præcavere, & curare illos Medicus cõtinuè possit. Ratio intent.

Quo tempore sanguis abundat, & bilis, minusque sibi cavent homines, sputa sanguinis fiunt, &c. Demonstratio.

Sed in prædicta ætate ista adsunt. Ergo, in ea maximè tales fiunt morbi.

Major declaratur: nam abundantia sanguinis, & acrimonia, nec non inordinata victus ratio facili negotio prædictos creant morbos: nam febres acutæ ad bilem, & sanguinis ardorem semel solent, ruptiones venarum ex abundantia sanguinis, ferrosiones ex acridine illius, referationes ex subtilitate, ac tenuitate sanguinis: Tabes ad sputa sanguinis sequi consueverunt: Epilepsia ea, quæ ex melancholico humore nascitur, aut fieri, aut saltem exacerbari per illud tempus ideo solet, quia tunc maxime atrabiliarium corpus fit.

Mino: probatur; quia in ea ætate desinente jam augmento, sanguis multus adest, acrior quoque est ob calorem majorem, sicuti bilis multa, errores autem per Juventutem committunt homines, unde facilius istorum morborum generatio prodit.

Quòd hæc ætis, seu illam adolescentiam, seu juventutem appelles, à 25. ad 42. annum extenditur: sed melius est legere juvenes, quam adolescentes, quia ut diximus adolescentes sub pubertate comprehensum sunt; sanguinis autem sputa, ac tabes, cum à 18. ad 35. annum fieri dixisset, ideo verisimile est, etiam partem adolescentiæ comprehendere, quæ ab eo tempore est. Dixit autem sanguinis spuitiones, & non fluxiones alias: quia licet & aliæ fiant, tamen hæc huic ætati peculiaris est, quia paratior ad venarum pulmonis ruptionem, apertionem, & erosionem, quare non est dubitandum calorem potissimum causam ejus morbi esse, seu fluxiones concitans, seu sanguinem quoquo pacto effundens. 1. Adm.

Quòd febres acutas intelligere oportet, ardentes, synochas, tertianas quoque que in ista ætate fieri multæ consueverunt: at de epilepsia dubitare contingit, quare, cum puerilis hic morbus sit, & in ista ætate calidissimi fieri scribat? Dic, vel de ea, quæ per consensum fit, intelligere, elata aura, seu vapore quodam ex ali-

qua parte corporis, utero, scilicet ventriculo, vel eam intelligere, quæ calida est, & post 25. annum venit, quæ ex mala ratione victus, seu ex morbo quopiam procedit, aut quod epilepsiam, licet raro in ista ætate fiat, irritari tamen magis, & affligere gravius, quam antea.

Ad- not. Quod in fine Aph. scribit alios morbos præter hos huic ætati convenire, intellige, & præcedentis, & subsequæntis ætatis: sed illud etiam in memoriam habeto: ætatem illam, quæ est à 14. anno, ad 42. omnium morborum esse feracem, ut scripsit Hipp. Rectè igitur sibi consulunt juvenes, si per hanc robustam ætatem bonam victus rationem servarint, & maximè, quia tabi sunt obnoxii, non solum autem ad tabem, quæ verè phthisis est, sed ad marasnum parata est hæc ætas, ob acutas febres, & calorem abundantem.

APHORISMUS XXX. *Ultra hanc ætatem provecit, &c.*

Conne- xio. **E**XPLICATIS in præcedenti sententiæ morbis, qui juventutis sunt, nunc ad illos, qui inconsistentia fieri solent accedit, quæ ætas à 35. anno incipiens, usque ad 60. extenditur, & primum senium amplectitur.

Intent. Proprii consistentiæ morbi sunt asthma, pleuritides, peripneumonix, lethargi, febres ardentes, diuturna alvi profluvia, cholera, dysenterix, lienterix, hæmorrhoides.

Ratio obstat. Eadem ratio intentionis est, quæ in superioribus, nobis (inquam) ante oculos ponere, quibus morbis ætas consistendi sit subjecta ad commodiorem illorum dignotionem, præcautionem, & curationem.

Demõ- stratio. Quæ ætas multos acervat humores, & varios, nec illos facillè consumit, prædictos morbos pariet.

Sed talis est ætas consistendi.

Ergo

In ea ætate asthma, & cæteri prædicti morbi.

Major declaratur: nam pleuritides, phrenitides, caustones, cholera, dysenterix ab humorum biliosorum cacochymia procedunt, suntque magis proprii primæ partis hujus ætatis, & finis ipsius juventutis, at verò asthma, lethargus, pneumonia, diuturna alvi profluvia, ad pituitæ abundantiam fiunt: verum hæmorrhoides, & perinde magni lienes, quartanæ, melancholix, & cæteri morbi hujusmodi, quos sub hæmorrhoidibus comprehendere licet, ob melancholicum succum ejus ætatis valde familiarem, proveniunt.

Minor propositio, quod scilicet isti omnes humores abundant in consistentia, probatur, si quidem ob juventutem præcedentem, & calorem, multa abundant bilis, at ob cruditates, & malam victus rationem pituita viget, & melancholia jam ejus ætatis peculiaris est: nec humores absumentur ob caloris jam defectum, & virtutis primariæ imminutionem.

Ad- not. Quod hæc ætas consistendi similis est autumnis: & quemadmodum autumnus omnium ferè magnorum morborum ferax est, ita in ista ætate maxime, & quam plurimi morbi abundant magis, quam in reliqua, & acutissimi, & valde perniciosi: adde errata, quæ fiunt per hanc ætatem, non ita sufferri posse, quemadmodum in juventute, unde disponitur corpus ad illos morbos magis: quare homines per hanc ætatem maximè errata cavere debent, tum eorum, quæ ad comestiones, tum labores, tum venereas pertinent: ita enim fiet, ut ad senectutem sani perveniant, & incolumes.

Ad- not. Quod Hipp. dicit hanc ætatem corripi acutis, & magnis morbis, sed addit, habere diuturna alvi profluvia, & hæmorrhoides, verum qui hæc habent, ut ipse

non semel refert, non solent talibus morbis corripri. Dic, non fieri iis, qui alvos habent humidus, seu hemorrhoidas, verum ceteris, quibus talia non adsunt, aut iis, quibus hæc adsunt, cum supprimuntur, tales fieri morbos. Rursus dices, cur epilepsie non meminit in hac ætate, cum in illa abundet atrabilis, quæ epilepsie potissimum causa esse potest: aut, si ob calorem non fit, cur ejus mentionem fecit in antecedenti? An, quod & hujus ætatis (quoad irrationem) proprius morbus sit epilepsia? sed magis in antecedenti posuit, quia hæc cum multis morbis sit abundans, aut alvum habet fluidum, vel hemorrhoidas, & maxime subiecta sit quartanis, quæ ab illo morbo liberant, ideo ejus mentionem non fecit. Huic argumento si afferas Aph Hipp. quo scribit à 40. ad 60 annum fieri maxime apoplexias; dico, apoplexiam etiam hujus ætatis esse maxime propriam, & connumerandam inter hos morbos, sicuti quartanam, & melancholiam comprehendi sub hemorrhoidibus.

APHORISMUS XXXI. *Senibus spirandi difficultates, &c.*

EXPLICATIS jam omnium ætatum morbis, usque ad primum senium, in *Connec-* hoc Aph. ultimæ ætatis affectiones narrare intendit, ejus scilicet quæ decrepita *est* est à 65. anno ad mortem usque.

Morbi, qui ex decrepita ætate fiunt, sunt spirandi difficultates, destillationes *Inter-* cum tussi, stranguriæ, dysuriæ, articularum dolores, nephritides, vertigines, apoplexie, malus corporis habitus, cachexia Græcis dictus, pruritus totius corporis, vigilie, alvi, oculorum, & aurium humiditates, visus obtusior, glaucosata, auditus hebetior.

Ut enumeret senectutis mala, & dolores, quibus illa ætas abundare solet, quo *Ratio* illis, quantum fieri possit, Medicus occurrat: nec ulla est ætas, quæ plurimum *int. est.* morborum sit ferax, & cumulatio; quamvis præcedentis ætatis affectiones in universum sint graviores.

In senectute adest calidi defectus, excrementorum abundantia, membrorum *Demof.* infirmitas, ac siccitas.

Ergo

Prædicti morbi in ea ætate maxime fiunt.

Antecedens ut notum supponitur; sunt enim senes, & præcipuè ultimi, frigidissimi, & caloris innati paucissimum habent, ac proinde membrorum siccitatem magnam concipiunt, sed ob frigiditatem multa acervant excrementa pituitosa, & serosa, habent quoque debiles partes, quibus maxime frigidum est inimicum, ut caput, pectus, destillationes facit cum tussi, & asthmata; ad alvum, oculos, aures, eas partes magis, quam decet, humectat; ad renes, & vesicam, nephritidis, & stranguriæ causa est; at si pituita in capite retineatur facit apoplexiam; malus corporis habitus ex frigiditate, contingit, non potente rectè sanguificare: at ex densitate cutis, & abundantia fuliginum, & excrementorum putredo innascentur; unde vigilie, pruritus; at defectu ejusdem caloris sensus omnes hebetescunt, glaci oculi fiunt; consumpto cristallino humore: tot igitur malis hæc ætas exposita est, quos absolute vitare non possumus, licet quibusdam magis, aliis minus hæc accidant, citius, aut tardius.

Quod senes, quoad temperiem, dupl. centi considerationem habent, vel se- *Adn.* cundum partes solidas, vel secundum nutritionem; primo modo dicuntur frigidi, & siccæ, quia semper solidarum substantia exsiccatur usque ad mortem; at secundo modo dicuntur frigidi, & humidi, tum quia sanguis illo tum pituitosus est, tum quia multis excrementis abundant; habent autem venas latiores, & carnes circa

circa ossa distantes; unde facile in illis fluxiones magnæ fiunt, qualis est paraly-
 sis; nam apoplexia, licet in hac ætate etiam fiat, prior tamen est præcedentis
 2. *apb.* ætatis à 40. ad 60. annum, quamvis Gal. de illa intelligat, quæ ex pituita sit hujus
 ætatis propria, sicuti, quæ ex melancholia præcedentis. Card. hic paralyfes intel-
 ligit: quia eo nomine aliquando Hipp. illum morbum solet appellare. Sed dices:
 quæ nam est ratio, si senes tot malis sunt subjecti, ut minus egrotent, quam juve-
 nes, ex II. Aph. Lib. dicente Hipp. senes magna ex parte minus, quam juvenes
 egrotare. Dic non obstare id quo minus vera sit hæc sententia: quia ibi de acutis
 morbis loquitur. Vel dic, quod licet tot malis sint expositi senes, tamen ob con-
 tinentiam minus illis corripantur. Rursus repugnat, quod scripsit idem auctor,
 non omnes senes habere alvos humidas, nisi illos, quibus à juventute sicca extitit;
 contra verò hic dicit proprium esse senum habere alvos humidas. Dic, quod ibi de
 naturali loquitur dispositione, hic verò de morbosa.

3. *Adn.* Quòd dupliciter providere potest Medicus his malis: primo modo calidum in-
 natum roborando victu calido, & humido, & usu sex rerum non naturalium ad
 illas qualitates vergente: secundo modo, facilem reddendo transpiratum corpo-
 ris, in quem usum balneum, frictiones, unctiones, conducunt quam maximè,
 unde qui vixerat plus quam 100. annos interrogatus unde robur illud acquireret,
 respondit, intus mulso, foris oleo.

3. *Adn.* Quòd non solum ad morbos, & gignendos, & solvendos unaqueque ætas dispo-
 sita est, sed etiam sunt etates, quibus aliqui morbi nunquam fiunt; nam ante pu-
 bertatem, ut scripsit Hipp. nec pleuritis fit, nec pulmonia, nec podagra, nec
 nephritis, nec varix in tibia; at à pubertate ad 42. annum, omnes morbi fiunt,
 ab eo vero tempore ad 68. annum, nec strumæ fiunt, nec lapis in vesica, nisi prius
 extiterit.

4. *Adn.* Quòd sicuti ætates suos peculiare morbos habent, ita & regiones; quos mor-
 bos appellamus endemios, seu regionales, & pendent tum à situ ipsarum civita-
 tum ad Solem, & ventos, tum ab aquis, & victus ratione, qua homines illi utun-
 tur; quare bene se habebit, hic exponere ea morborum genera juxta Hipp. doctri-
 nam: Qui itaque homines habitant ad Austrum, capita habent debilia, qua ra-
 1. *lib. de* tione vinum non ferunt (quia illis maxime repletur caput) alvi fluxionibus la-
 2. *acr. &* borant, mulieres morbosæ degunt, & fluxionibus, ac abortui expositæ, viris
 3. *quis.* accidunt dysenterix, febres longæ, pustulæ multæ, lippitudines humidæ, paraly-
 ses, & defluxiones prævæ. Quod verò alvos habeant humidas; raro acutis corri-
 piuntur malis. Verum si aquas lacustres, stagnantes, vel palustres bibant, sple-
 netici fient, ventres duri, & calidi, humeris, claviculis, & facie extenuantur,
 hydropes quoque illis fient pessimæ, & lethales, quartanæ item, & alvi profluvia
 ad ætatem: hyeme, & junioribus pulmonis, & insanis, senioribus aut febres
 ardentes propter ventris duritiem, mulieribus tumores oboriuntur ob pituitam al-
 bam, & vix in ventre concipiunt, & difficulter pariunt, & fetus magnos, ac tu-
 midos, deinde ex alimentis putrescentes, nec purgatio commoda à partu contin-
 git, pueris herniæ accidunt, verrucæ, & ulcera in tibiis, & femines putant se
 utero gerere, cum non gerant, quia uteri aqua replentur, quæ omnia mala ad a-
 quas referre oportet.

5. *Adn.* Quòd civitas, quæ ad Aquilonem, & ventos frigidos exposita est, & aquis cru-
 dis, duris, & frigidis utitur, homines ita afficit, ut ventre inferiori sicci sint,
 superiori autem biliosi, capita verò sana habentes, venæ ipsis sæpè rumpuntur, &
 morbi illis vernaes sunt, pleuritides acutæ, ob alvi duritiem, suppurationes,
 lippitudines duræ, & vehementes, ut oculos rumpant, sanguinis verò fluores è na-
 ribus.

ribus ad ætatem magis, & junioribus 35 annis; Epilepsia paucos occupat, sed vehemens illis est, atq; hi morbi viris accidunt. At mulieres multæ steriles fiunt, ob aque duritiem, purgationes mensium grave, difficulter pariunt, & à partu pueros nutrire non possunt, quoniam hac aquarum duritie extinguitur; pueris hydro-pes intestinorum, quamdiu parvi sunt. Verum civitas, quæ ad Orientem exponitur, & bonis aquis utitur, salubris est, & Veri similis. E contra quæ ad Occidentem, valde morbosa est, & homines decolores, & raucosos facit, & ob aeris impuritatem, similis est Aitumio, & omnibus participat morbis prædictis.

Quod cum tot mala ex mutatione temporum, ætatis, regionumq; proveniant, 6. 218 Medicus debet se illis opponere, & maxime illos corrigere, qui ex situ habitatorum contingunt: nam situs civitatum, aer, & aquæ, si bonæ fuerint, non solum tuentur sanitatem incolis, sed & diutissimam vitam præbent; e contra male quamplurimos pariunt morbos, & vitam abbreviant. Rectè igitur facerent civitatum conditores, si Medicos consulerent ad locum eligendum commodum, & illi qui loca habitant male disposita, si eorundem opera, nullis impensis parcentes, corrigi curarent aquas, & aerem ad meliorem reduci formam: quia hæc cura Reipublicæ utilissima est, cum sit conservatori hominum dicata.

Finis Libri Tertii:

RODE!

R O D E R I C I A F O N S E C A

In Quartum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMUS I. *Pregnantes purgabis, &c.*

Com-
xi.

EXPLICATIS in præcedenti Libro morbis, qui & ad anni tempora, & ætates fieri consueverunt, modò in hoc IV. Libro, ad particularem tum curandi, tum prædicendi formam accedit: cum verò inter remedia valida medicamentum sit, & usui frequens ideo de pharmaco purganti multa docet, & in hoc Aph. proponit tempus commo- tum purgandi gravidam mulierem.

Intent. Duas conclusiones ponit in textu, quarum altera docet purgandas esse mulieres à 4. ad 7. mensem; altera vero negat id esse faciendum, ante, & post illud tempus. Et juxta has duas conclusiones rectè in duas partes secari potest ista sententia.

Ratio intent. Ut ostendat, qua prudentia, & cautione Medicus uti debeat in prægnanti muliere, quo scilicet tempore illa, & qua urgente necessitate sit purganda.

Demös. A 4. die ad 7. mensem magis hæret fœtus utero. Ergo
Eo tempore tutius purgantur mulieres.

Consequens facile sequitur: quia timor exhibendi medicamentum in illis est propter abortum.

Antecedens probat Gal. fructuum exemplo, qui arbori firmiter medio tempore hærent, quam à principio, & fine.

Admò. Secunda conclusio facile eadem ratione probatur à contrario.

Adn. Quòd mulier gravida, cum ex quacunque causa facile fœtum perdat, maxime abhorret omne medicum auxilium, & eo magis pharmaci purgantis; nam purgans medicamentum, tum sua malignitate, & ingratitude, tum materiam ad urinas, & alium commovendo, tum partes internas irritando, tum evacuando, non parum offendet: attamen urgente necessitate dandum esse monet, non omnibus, non quibusvis temporibus, sed si materia turgeat, & in tempore, quam maxime tuto: turgentia enim materiæ, morbum acutum significat, & qui ferè, & fœtum, & matrem, aut saltem fœtum sit necaturus, ideo indicatur purgans medicamentum: Verum ad securitatem, addit à quarto, ad septimum, significans nobis necessitatem pharmaci exhibendi ex turgentia materiæ, & cautionem tum ex turgentia (quia facilius cedit turgens) tum ex tempore, quo firmiter hæret utero fœtus.

Adn. Quòd multa sunt, quæ dubitationem faciunt in hac sententia: primò, an mulier à quarto ad septimum mensem acuto morbo laborans sit purganda, etiam non turgente materia? Dic, quod sicuti Hipp. illud non negavit, ita aliquando faciendum à nobis: sed docuit turgentiam illam necessario ad id nos compellere, non tamen, si non turget, ideo ab omni medicamento abstinendum. Secundo queritur, si licet purgare ante quartum, & post septimum turgenti materia? Dic quod non, dissimili ratione: sed hic ad prudentiam Medici confugendum, post septimum (etiam turgente materia) purgare plena periculo res est: quia, si sequitur abortus,

abortus, ad 3. mensem, solet emori & mater, & fœtus: At ante 4. facillè sepiatur abortus, non tamen necessario; nam 5. Epid. 50. dierum gravidæ mulieri uxor Antimachi validissimum pharmacum datum est, Elaterium, ex quo mortua est ulcerata, & tamen non est sequutus abortus, fortasse, quia præoccupavit mors celerissima; attamen, turgente materia, etiam ante quartum, purgare licet. Ceterum medicamentum hic non leniens intelligere oportet, nisi materia sit in ventriculo, aut intestinis, sed validum, non tamen simplex, sed correctum, & potius mediocre, quale est Diaphœnicon, vel Electuaria de psyllo, seu de rosarum succo; Apud antiquos enim ut potè validissimis utentes harmacis, & simplicioribus, non raro medicamenta interficiebant homines, ut patet in muliere prædicta, loco cit. & in Theophilo filio vesicam scabrosam habente, qui etiam vi pharmaci extinctus est.

Quod usus medicamenti rarus admodum esse debet, & non nisi urgente necessitate exhiberi debet, ideo antiquitas maxime celebravit Asclepiadem, referente Plinio, qui diata, frictione, unctione, quiete, clystere medebatur, nil violentam naturæ inferens, nec aliis auxiliis sanitatem servabat in valentibus, quam mensura cibi ad labores, & Hipp. eorum usum remouet à sanis, & à debilibus, atque mali habitus hominibus, & ab acutis morbis maximè in principio, nisi materia turgeat.

Quod abortus periculum, vel consideratur absolutè, & in universum, vel in particulari, ratione alicujus morbi, primo modo, semper securior est fœtus à quanto, ad septimum mensem, at secundo morbo, utputa in febre acuta magis resistunt trimestres, & quadrimestres, quam majores, quia magis ferunt in medium in acutis necessariam, & minus suffocantur à calore febrili, at in universum debiliores sunt ante quartum mensem, quia adhuc omnia laxa sunt, & imbecilla ligamenta, unde facillè decidunt: non exclusit autem mensem septimum Hipp. sed illas minus purgandas ait, hoc est, in septimo non ità tutò, ac in antecedentibus quarto, quinto, sexto purgationem administrari: nam valet septimo mense fœtus, licet maturior, & si decidat, vivere potest, neque ita affligit.

APHORISMUS II. *Purgantium medicamentorum usu, &c.*

CUM in antecedenti docuisset Hipp. quo tempore, & qua necessitate præquantem purgare conveniat; nunc, arrepta occasione, docet præceptum ad purgationem valde utile.

Dua proponuntur conclusiones in textu, idè rectè in duas partes secari potest: prima docet talia esse medicamentis purganda, qualia sponte prodeuntia juvant, secunda vero sistere ea, quæ sponte prodeuntia non juvant.

Ut doceat, quando in purgatione imitanda sit natura, & quando corrigenda. Prima conclusio per se clara est: nam Medicus evacuans imitator est naturæ re-
Connexio
xi.
Dispositio
Ratio
invenit.
Demō.
strat.

Quod natura in evacuando dupliciter juvare potest: aut simpliciter, aut secundum similitudinem; primo modo juvat, cum educit materiam peccantem coctam, & per loca conferentia: secundum quid juvat natura, quoties materiam crudam, sed turgentem, aut venenosam à principio educit: tunc etiam si tolerantia non sequatur, neque manifesta conferentia: quia tamen melius est illam materiam extra corpus esse, quam intus, non sistenda est illa evacuatio, nisi cum adeo vires debilitat,

litat, ut de illis necesse sit Medicum esse sollicitum, non igitur omnis symptoma-
tica vacuatio sibi debet, sed quæ manifestè vires lædit; ideo in exanthematis fe-
brium malignarum, licet appareant in principio, trahimus nihilominus ad cutim,
quia præstat materiam extra trahere, quam intus esse. A principio itaque nulla
vacuatio bona absolutè esse potest, at secundum quid bona dici debet: ideo mo-
vente natura materiam turgentem utiliter, adjuvanda medicamento, si imperfe-
ctè moveat, aut minus; cum verò magis, quam decet, movet, aut quod non de-
cet (ita ut majus malum appareat ex illa operatione, quam bonum) sistenda;
cum verò è contra adjuvanda. Sic ratione ejus, quod magis urget, in cholericis
passione, qua bilis sursum, & deorsum symptomaticè movetur, & vomitoria, &
alvum ducentia exhibet Hipp. ut tollat morbi causam, & nullo pacto talis vacuatio
à principio sibi debet, nec etiam sistenda est purgatio; quæ neque lædit, neque
juvat, sicuti neque adjuvanda.

*v. Ad-
notat.*

Quòd hic Aph. differt à secundo primi Libri; quia hic loquitur de materia, quæ
est in motu; ubi verò in univèrsum: hic de purgatione solum, ibi de omni eva-
cuatione: hic sistendam esse vacationem eorum, quæ prodeuntia non juvant, at
ibi solum ex conferentia, ac tolerantia bonam judicat operationem. Potest autem
intelligi Aph. non modò de materia, quæ actu movetur, sed & de quiescente. Ve-
rum primus exponendi modus magis est accommodatus ad antecedentem Aphorif-
mum, in cujus contemplationem hæc scripsit.

APHORISMUS III. *Si qualia oportet purgari, &c.*

HIC Aph. jam I. Libro satis est explicatus, quare nostram hic diligentiam
non requirit.

APHORISMUS IV. *Æstatem superiorem potius, &c.*

*Conne-
ctio.*

COEPTAM de purgatione materiam prosequitur Hipp. & cum in antecede-
nti de humore peccante indicationem sumpsisset, nunc de loco purgationis
agit.

Intent.

Æstate superius, Hyeme inferius purgare convenit.

Ratio

Ut sumens ex tempore indicationem ostendat locum ad purgandum aptum, &
proinde tempus non solum purgatione, sed in omni alio remedio magnificandum.

Intent.

Æstate natura ad superiora elevat humores, hyeme ad inferiora. Ergo.

*Demō-
stratio.*

Per superiora æstate, per inferiora hyeme educere convenit.

Antecedens probatur, si quidem calor ille humores extenuat, & bilem produ-
cit, quæ faciliè elevatur, verum hyeme frigiditas condensat, & comprimit; ac
pituitam gignit, quæ gravis cum sit, magis ad inferiora vergit.

v. Adn.

Quòd ventres sunt tres, caput, thorax, & abdomen: caput humeris termina-
tur, thorax septo transverso; abdomen dicitur quicquid à costis est ultimis usq;
ad pubem, & pudenda. Cæterum verba illa superius, & inferius, multis modis
intelligi possunt; primò, ut locum indicet purgationis, ut æstate per vomitum,
hyeme dejectione purgemus: secundo, ut non locum purgationis indicet, sed doceat
æstate purgandum esse magis supernum ventrem, hyeme autem infernum:
tertiò, ut non fiat comparatio ætatis ad hyemem ex purgationis loco, sed quod
cum in utroque tempore supra, & infra purgare liceat, tamen in æstate magis per
superna, in hyeme autem per inferiora purgandum sit: manifestum autem est pri-
mum sensum esse conformem auctoris menti, si quidem ipse seipsum exponit in VI.

Aph.

Aph. infra dicens, *graciles purgandos esse per superna, nisi hyems adsit.*

Quod purgatio, vel est lenitiva, purgans solum humores, qui in ventriculo, & ^{2. Ad 4} ~~ut 4.~~ propè ipsum resident, vel eradicativa ex toto corpore ducens, Hipp. loquitur hic de secunda, qua totum corpus purgatur, at non de prima: quia, ut scripsit, per sex menses hyernos vomendum, quia pituitæ plus adest, & capitis gravitas; in æstate autem comendat clysteres. At dices; cur bilis in ventriculo non est educenda per superna? an quod timet influxum bilis ad ea loca, ob tempus ipsum, & consulit securiorem, ac tutiorem modum evacuandi per revulsionem? Alii solvunt contradictionem dicentes, hic de ægris loquitur Hipp. loc. autem cit. de sanis.

Quod in loco purgandi eligendo potissimum motus naturæ spectari debet; ideo, ^{3. Ad 6.} licet hyeme, & in ventre inferiori sit materia, si natura sursum vergat, supra purgare oportet, nisi revulsionis gratia ad contraria movere oporteat: ob hanc itaq; rationem, non semper per superna dixit movendum in æstate, sed ut plurimum, quia sursum elewantur eo tempore omnia. At dices: bilis multa æstate gignitur, & meatus vesicæ fellis ad duodenum est; ergo magis ad inferna movendum. Dic verum esse, at ob hanc rationem fieri æstate dixit alvi profluvia, sed quia facilè regurgitat ad ventriculum, & statim superiora petit, & ventriculum bilefcere facit, ideo per superna esse ducendum, imò ventriculus ipse sua caliditate bilem eo tempore trahit.

Quod vomitus antiquis familiaris admodum fuit; neq; enim toties de eo scripsisset Hipp. & in Aph. & alibi, nisi frequenti esset in usu; at nostro hoc tempore abolevit, tum quia natura abhorret illam evacuationem, tum ob consuetudinem, unde solemus etiam æstate per inferna purgare; tutior etiam est inferna purgatio multis de causis: primò, quia humores sua gravitate magis ad inferna declinant: secundò, quia magna vasa à toto corpore mandantur ad intestina, utpote quæ ad excrementa destinavit natura. Adde partes esse ignobiliores, & minus ideo offendi. At licet ista vera sint, non est tamen negandum vomitum iis, quibus facilis est, utilissimum esse tum ad sanitatem servandam, si fiat bis in mense, tum etiam ad gravissimos morbos sanandos, eos potissimum, quibus cruditas origo est, quare vix alio remedio longæ febres, & quartanæ sanari potuerunt. ^{4. Ad 10.}

APHORISMUS V. *Sub canicula, & ante caniculam, &c.*

CUM ex æstivo tempore, in antecedenti sententia, loci purgationis rationem sumeret, nunc ex eodem rationem aliam consideratione dignam ad purgationem assumit. ^{Commen xio.}

Sub canicula, & ante caniculam difficiles sunt purgationes.

Ut Medicus per ea tempora; quoad fieri potest, medicamenta purgantia fugiat, nec nisi magna in necessitate adhibeat. ^{Intent. Ratio intent. Demos.}

Sub cane calidissimæ sunt carnes, virtus languet: ergo in eo tempore difficiles sūt purgationes. Antecedens probatur: nam ætatis illo tempore ob maximum ardorem carnes calidissimæ, & siccæ sunt, virtus vero languet; quia dissipatur innatus calor. Consequens probatur; quia sicuti in vehementibus febribus, ut scripsit Hipp. cum in illis caro, & venter calidi sint, medicamentum assumunt, & nil expurgant; ita per canem, calidissimum anni tempus, quod fortissimis febribus correspondet, purgantia medicamenta assumuntur à carnibus: & bilis spargitur, ac non purgatur, hanc ob rationem scripsit rarè in acutis morbis medicamento purganti utendum.

Quod ortus caniculæ est per id tempus, quo Sol leonem ingreditur, quod sydus cum sole oriens, inflammationem, & ardorem auget, nec solum per qualitatem manifestam, ^{2. Ad 10.}

nifestam, calefaciendo scilicet. sed per occultam agit in hæc inferiora: sentiunt enim maria, & elementa, ac animalia illius ortum; canes in rabiem vertuntur; æstuant maria, aer occultam nocendi qualitatem concipit: igitur sub ipso cane, id est, quo tempore exoritur cum sole, & ante canem, per aliquot dies, difficiles dixit purgationes, qui dies ferè quinquaginta numerantur, ortus autem istius sideris secundam æstatis partem facit, & per id temporis Etesia, venti Boreales, flare incipiunt ad temperandum aerem; nam sol antequam cum cane sydere oriatur, non habet tantam vim, ut ad solum Arcticum nives dissolvat, à qua dissolutione venti illi procedunt.

2. Adn. Quod non solum caniculæ exortus, sed omnis syderum vehemens mutatio fugienda est in magnis remediis, unde scripsit Hipp. vitanda esse æquinoctia, & solstitia per dies x. ante, & post; nec per illa tempora aliquid molendum; nisi urgeat necessitas; maxime autem solstitia, quia tempora sunt fortiora; hic vero uno caniculæ exemplo intelligi voluit, in magnis mutationibus difficile ferri pharmaca: Ne solum ad tempora, sed & ad regiones traducenda sententia: quippe calidissimæ, & frigidissimæ medicamenta difficile ferunt. Atque ut brevis est Hipp. & ex particulis colligere solet universalia, non solum medicamenta purgantia vult nos intelligere, sed etiam horum exemplo omnia alia magna remedia, ut sectionem venæ, ustionem, sectionem, aliamve id genus difficile ferri in canicula ipsa, & per consequens in magnis omnibus mutationibus, & calidis.

*2. Ad-
not.* Quod licet difficile medicamenta ferantur per caniculam, non tamen Hippocr. negavit, & pharmaca per ea tempora, & alia remedia facienda esse, ubi necessitas urget, verum ista remedia quantum ad temporis conditionem spectat (quam quidem magni facere Medicus semper debet) difficile ferri significavit; medicamenta igitur eo tempore potius humida, & lenia, qualis est cassia, manna, aut rhabarbarum, & in forma potionis, obsecitatem, exhibenda, & fortia etiam, ubi necessitas id postulare videatur.

APHORISMUS VI. *Graciles, & ad vomendum faciles, &c.*

*Comme-
xto.* **R**ECTE adhæret hæc sententia superioribus; nam cum de indicatione loci rursus esset, quæ a tempore sumitur, ad locum purgationis eligendum, nunc de illa quæ ex corporis habitu accipitur, illi sermo est.

Intent. Graciles faciliè vomentes supra purgandi sunt excepto hyeme.

*Ratio
intent.* Ut doceat non esse sumendas rationes loci purgationis solum ex tempore, sed etiam ex aliis, ac in primis ex habitu corporis, nec non etiam, ut cognoscamus magnam esse vim temporis ad prohibendam, & coindicandam eam purgationem.

Demof. Ubi natura cum consuetudine concurrat, imitanda est, nisi quid magis prohibeat. Ergo graciles faciliè vomentes supra purgandi sunt, excepto hyeme.

Antecedens declaratur; siquidem, si natura imitanda est, tanto magis cum consuetudine conjuncta.

2. apb. Consuetudo probatur; nam gracilis natura multum bilis acervat, quare sursum vergit, igitur illac purgandi; adde ex his ventrem inferiorem extenuatum esse, & ad infernas purgationes parum tutum, ut scriptum est.

1. Adn. Quod graciles sunt in duplici differentia, quidam ex natura, quidam autem ex morbo Hipp. non loquitur nisi de illis, qui ex natura tales sunt; rursus gracilis à natura, vel est talis cum venarum amplitudine, vel cum venarum gracilitate, primus est biliosus, secundus melancholicus Hipp. autem de gracilibus biliosis loquitur, nam melancholicos infra vehementius purgandos dicit.

At dices; videntur tales biliosi habitus etiam facilis vomitionis, cur ergo addit, & facile

facile vomentes? Dic, duplicem esse biliosum habitum, vel ad partem superiorum, vel ad ventrem inferiorem: picrocholi ventre superiori facile per superna purgantur, at non qui inferno ventres tales sunt.

Quod ex isto Aph. colligitur, crassos esse purgandos infra, non tamen valde crassos, sed mediocriter carnosos, ut in sequenti; nam valde crassi homines, & ventosi omnem purgationem difficile ferunt. Ceterum cum vitari iam esse hyemem monet in gracilibus, & facile vomentibus, significavit magnam esse eam, quæ à tempore famitur, indictionem, & superantem tum habitum, tum consuetudinem, non tamen perinde negat hyeme unquam per superna purgandum: confendi enim sunt ad rem us multa, ut si facile vomens, & gracilis laboret per hyemem bilioso morbo, supra purgabitur, at neque etiam semper per superna isti purgantur etiam extra hyemem, cum inferna purgatio magis aliquando indicari potest ob pituitosum morbum, vel revulsionem, aut quidam aliud. Utrum autem magis debeat vomitus, an dejectio, dic vomitum in ipsa operatione magis assiligere, at infernam purgationem post operationem.

APHORISMUS VII. *Agrè vomentes, & modicè carnosos, &c.*

HIC Aph. ad eò cum superiori coheret, ut illius pars esse videatur, & ex illo consecutione quadam emanat, tamquam ex contrario.

Connexio.
Agrè vomentes, & modicè carnosos infernè purgantur, dejectantes æstatem. *Intent.*
Ut ex contrario habitu doceat præcipere eos in infernè purgationem aptum, & præterea non minorem vim habere repugnantiæ æstivæ tempus dejectioni, quam hyemale vomitui. *Ratio Intent.*

Graciles, & facile vomentes supra purgandi sunt, excepto hyeme. Ergo *Demōstratio*

Carnosos mediocriter, & difficilis vomitus, infra purgandi, æstatem vitando. *Stratio*

Antecedens Aph. est, qui præcessit. Consequens ratione ducta ex contrario facile colligitur: nam sicut graciles, quia biliosi supra purgandi erant; ita crassi, quia pituitosi, infra.

Quod crassus, & gracilis habitus talis dicitur per comparationem ad mediocre, rursus uterq; tam gracilis, quam crassus, vel sunt in extremo tales, vel non in extremo; si extrema natura, seu extenuata sit valde, seu crassa admodum, nullam evacuationem facile tolerat, ideo de his non loquitur: mediocris eadem ratione se habet ad vomitiva, & dejectoria: ergo hic crassos intelligit, non mediocris carnis, sed crassos non valde; magis tamen, quam mediocres: nec etiam omnes tales, sed illos, qui alibi sunt, & venas angustiores habent, qui natura sunt pituitosi: nam dispositio athletici (quæ crassior est, sed multo sanguine abundat) etiam purgatione non indiget, sed sectione venæ potius. Nota hic, quod graciles cum magnis venis sunt calidi, & sicci; cum parvis frigidi sicci: crassi cum magnis venis calidi humidi; cum parvis venis frigidi humidi: de his loquitur Hipp. in Aph.

Quod crassi, ut plurimum sunt difficile vomentes, quia tamen contingere potest, ut, qui habitum talem habent (ob compositionem meatus bilis ventriculi superiora spectantis, & petentis) facile vomant, ideo addit, facile vomentes: at sicut hyems prohibebat in gracilibus supernam purgationem, ita hic in crassis, quia temporis ad resistendum magna, ut dixi, est potestas, non quod aliquando intra hyemem ob aliquam majorem urgentiam etiam crassi isti per superiora non sint purgandi. Solet autem jubere vomitum iis naturis Hipp. ad extenuationem, & ante cibum, sicut gracilibus post cibum.

Quod carnis, & putredinis moles, ac proinde crassities dispositionem sequuntur

humorum & cutis: qui enim raro sunt corpore, & humores habent paucos, ac tenues, graciles evadunt, contra qui multis abundant humoribus, & crassioribus & difficile transpirant, crassi evadunt, qui mediam dispositionem habent, eufurci fiunt: ut verò media natura melior, & exoptabilior est: ita gracilis potius, quam crassa ab Hipp. ad vitæ diuturnitatem, magis commendatur.

APHORISMUS VIII. *Obnoxios phthisi, &c.*

CUM in VI. Aph. graciles per superiora purgandos monuisset, in hoc Aph. glossat illam propositionem, eos excipiens, qui tabi sunt obnoxii, quia hi homines graciles ut plurimum sunt.

Exposit. Obnoxios phthisi supra ne purgato.

Ratio. Ut vitemus vomitum in illis, qui ad tabem sunt parati, quia ruptionis venarum, unde tabes fit, periculum ex eo est non parvum.

Interpret. Vomitus tabi obnoxiiis facile tabem inducere potest: ergo in illis est vitandus. Antecedens probatur; quia cum per vomitum partes superiores laborent, & pectus concutiatur, facile vena in pulmone, vel rumpi potest, aut aperiri, aut varicosa fieri, vel fluxio aliqua commoveri, unde postea tabis origo fiat. Consequens manifestum est; si quidem tabes pessimus morbus est, à qua non nisi per maximam fortunam liberari aeger potest.

Adm. Quòd signa eorum, qui parati sunt ad tabem, sumuntur ex compositione, ac temperamento partium, ex sexu, ætate, & parentibus. Quòd igitur ad temperiem attinet, tabi obnoxii frigidi sunt natura, seu quòd frigiditate positiva tales sint, seu privativa per calidi innati absentiam, licet caliditate extranea abundant. Habent enim principalia membra debilia, & præcipue cor, & pulmonem; id quòd ex compositione thoracis deducitur, nam collum habent longum, gracile, guttur elevatum, angustum pectus; id quòd, & capitis, & cordis imbecillitatem ostendit: si quidem ossa, ut ait Hipp. ex capite æstimanda sunt; nam parvum cerebrum sequitur parvum caput; inde angustum collum, & thorax, & spina, & reliqua artuum ossa. Cum igitur debile habeant cerebrum, facile ad fluxiones parati sunt, & cum cor frigidum habeant, & imbecille, ideò multi flatus in illis gignuntur: unde pectoris dolores vagi, à quibus rumpuntur venæ: sunt etiam tales iracundi, & rixosi non vera iracundia, sed potius effœminata ex tristitia.

Altera adnot. Quo ad reliqua pertinet, dura corpora facilius tabe laborant, quàm mollia, ea scilicet quæ est ex venarum ruptione, ut scripsit Hipp. sed mollia magis corripiuntur tabe, quæ ex fluxione fit; ideo viri magis à ruptione, foemine fluxione periclitantur. Fit autem maximè tabes à 13. ad 35. annum. Quòd ad regiones attinet, quæ ad Aquilonem vergunt gentes, ad tabem ex ruptione promptæ sunt. Est tamen morbus hic hæreditarius, ut signum à parentibus, qui tabidi sint mortui, validissimum censeatur, habent enim ejusmodi homines substantiam pulmonis flaccidam, & ad putrescendum paratam.

Adm. Quòd (seu legas *paratos ad tabem*, seu *actus tales*; omnes à vomitu arcendi sunt; in tabidis enim morbus exacerbat, & ulcus in paratis timor ne inducatur. Sed sicuti ad supernas purgationes tabi obnoxii sunt excepti, ita etiam ad infernam; cum partes etiam infernas debiles habeant, & in tabidis periculosus admodum sit alvi fluxus. Sed quid dices Hipp. qui in tabe helleborum exhibet? dic in universum prohibendum vomitum, à tabidis: verum ubi magna est fluxio, urgente necessitate, possumus per superiora purgare, si sint ad vomitum faciles, si minus, helleboro nigro infra purgandi.

Quòd

Quod signa tabis, quædam sunt antecedentia, quædam jam præsentis morbi significativa, alii jam consumati: antecedentia sunt venter angustum, collum longum, & gracile, scapulae altæ, caput parvum, tussicula, dolores pectoris, flatus, parentes præcesserunt tales, tristitia, iracundia, ætis adolescentiæ. At signa præsentis tabis, & pulmonis ulcerati sunt hæc, tussis, febricula continua, sanguinis, aut puris, aut bilis sputum.

Consumatam autem tabem, maxillæ rubor, sudor, cavitas oculorum, & unguium, digitorum plumbeus color, & curvitas, tumores pedum, inappetentia, & quod febris ad noctem exacerbatur, aliaque, de quibus dixit in Prognostefaciunt.

APHORISMUS IX. *Melancholicos infra, &c*

CUM graciles sint vel biliosi, vel melancholici, supra dictum, sit biliosos *Conne-* per superna purgandos, nunc de gracilibus melancholicis verba facit, expli- *xio.* cans, qua ratione sint purgandi.

Melancholicos infra vehementius purgandi.

Ut cognoscamus ex gracilibus quosdam per superna, biliosos nimirum: quos- *Intent.* dam autem per inferna esse purgandos, scil. melancholicos: secundo, ut doceat *Ratio* inter alios humores melancholiam fortius indicare medicamentum, ac proinde *Intent.* biliosos debilius.

In duas partes potest dividi sententia, ut in prima conclusionem intentam po- *Divisio* nat: in secunda verò probationem illius.

Melancholia inter alios humores difficilius est educationis.

Ergo

Demon-
strat.

Per inferna vehementius purganda.

Antecedens probatur: quia melancholicus humor sua natura frigidus, & siccus est, & pertinax; ideo inter omnes humores solet maxime diuturnos morbos creare; quinimo ubi medicamento valido quis purgatur, foras primò venit bilis, ait Hipp. inde pituita, tertio melancholia.

Quod melancholicus vel est ex natura, vel ex accidente, vel ex morbo. A natu- *r. adu-* ra melancholicus multiplex est, prima species dignoscitur colore nigro, & pilo nigro, & crasso satis denso; cui acci lit corporis habitus siccus, & musculosus, & gracilis; secunda species eorum est, qui sunt decolores, plumbei, seu lividi, graciles, ac ut plurimum stupidi, & ignavi, de quibus mentionem facit Hipp. quod plangunt nemine molestante; & oritur id ex crassa pituita, quæ melancholia aliquando dicitur: tertia species eorum est, qui pilo sunt rufo, facie etiam rufa ex adustione flavæ bilis; quarta species ex adustione sanguinis, qualis est in lentiginosis. Qui verò ex accidenti sunt melancholici non ex natura, id illis contingit: quia sanguis, vel bilis aduritur per labores, vigiltas, aerem calidum, & siccum, & hepar valde calidum. Melancholici ex morbo sunt quibus metus, & mentitia sine causa manifesta inest, de quibus omnibus vera est Hipp. sent.

Quod in secunda parte Aph. causam adducit Hipp. cur melancholia debet per inferna vehementius purgari; ducens rationem ex bile: quia bilis levis est, & ad *2. adu-* superna vergit, melancholia gravis, & ad inferiora.

Ergo bilis levi medicamento, sed melancholia, & quicumque crassus humor, seu pituita, seu crassa bilis per inferna vehementiori medicamento purgandi. At tamen dices: melancholici debiles sunt: ergo non valdè purgandi; addebilem atram difficile colore medicamenti; ideo potius monent Medici per vices purgandum melancholiam: adde quartanarios, & melancholicos maxime per vomitum purari. Dic, quod humor melancholicus, quantum in se est, validum requirit

medicamentum, & valentius, quam bilis, seu pituita: sed tamen ob alias rationes fit aliquando, ut moderemur medicamenta; Nec omnes melancholici debiles sunt; Cum verò, ob circuitates multa in illis gignatur pituita in ventriculo; ideo vomitus illis quam maximè confert, ut quartanarius; habent autem melancholici, ait Hipp. sanguinem ichorosum, ideo multa abundant pituita. Videmus tamen in morbis melancholicis, & rebellibus, ut quartanariis, hierosis, infantibus, melancholicis, antimonii, & validorum medicamentorum facultates magnâ vim habere, dummodo consent vires.

APHORISMUS X. *Purgandum in valde acutis, &c.*

CUM hæcenus Hipp. de purgatione multa præcepta tradidisset desumpta; tum ab anni tempore, tum consuetudine, & habitu corporis: nunc de illa agit, quatenus à morbo lesuntur, ac tempore illius.

Intent. Purgandum in valde acutis, si tunc et materia eodem ipso die.

Ratio. Ut doceat debere Medicum esse vigilantissimum, in arripienda occasione; nec differendum remedium, præcipuè in morbis acutis.

Diagn. In duas partes secari potest præfens sententia; ut prima contineat conclusionem, secunda verò rationem illius.

Chios. Differre purgationem turgente materia in valde acutis malum est. Ergo Eodem ipso die purgandum.

Consequens manifestè sentitur. Antecedens probatur; nam turgens materia statim vacuanda est, antequam rapiatur ad membrum aliquod nobile: præterea circa principia, & fines non overendum, non in vigore: adde materiam turgentem, ut plurimum non indigere præparatione, cum tenuis sit, & in motu.

Adn. Quòd materia turgens dupliciter intelligitur, aut etiam hinc inde movetur, non habens determinatum locum in corpore; aut turgens dicitur, quia movetur ad aliquam partem ad faciendam in se immutationem, aut tunc firmetur: prima turgentia indicat purgationem esse faciendam: secunda verò sanguinis emissionem; ideo A'h non solum ad Pharmaciam, sed ad Chirurgiam inscribitur. Non est autem procrastinandum remedium, sed eodem die, immo eadem hora, in valde acutis, qui celerrime ora occupant hominem adhibendum.

Adn. Quòd inscripsit, in valde acutis, tum quia in his materia ut plurimum turget, tum quia hi minus dilationem ferunt, sunt autem valde acuti morbi, qui intra septimum terminantur. Medicamenta verò purgantia cum præmeditatione exhibenda in acutis non vult, in quibus etiam ratio competere scripsit: quia in febribus fortibus, & magnis purgare non oportet, sed tutius est clysteribus uti, donec febris demittat; quia viscera ardentia trahunt medicamenta, & assument illa, & diffundunt bilem, ne; purgant; Verum in turgentia materia conceduntur; quia insamet ad hujus expulsionem invitat. Eligenda autem sunt, qua minus calida existunt, & correctâ. Non loquitur autem nunc Hipp. de medicinis lenitivis, ut cassia, manna, tamarindi, viola, ac de purgativis: nulla non rectè dicitur purgantia.

Adn. Quòd morbi valde acuti sunt in duplici differentia: quidam sunt sine inflammatione interna, quales sunt acutæ febres, ut causor; alii sunt cum inflammatione, quorum febris non verè morbus, sed accidens est, medicamenta purgantia minus competunt in primis, & minus indicantur, quam in reliquis; ac in secundis venæ sectio principalis est; inde verò purgatio, si perseveret morbus; sed cum moderatione, ac securitate, ut scripsit Hipp. de inflammationibus septi transversii, & hypochondrii.

Quod Hipp. videtur exhibere me sicamentum purgans in acuta febre, sed ante quartam diem, quare contrariam apparet ejus, quod hic dicitur. Dic, illam febrim non esse adeo acutam; vel die non supponere turgentem materiam, ut hic. Sed si resgram non turgentem materiam Hipp. proponit purgationem a principio. Dic, quod aliquando intra statum diem cito apparet solet, & tam adhibet me sicamentum, unde ferobit, si ante crasle apparet in primo, & nobis esse purgandum esse, non tamen tenues; Ceteram materia aliquando statim a principio turgent, aliquando paulo post: quocumque tempore turgent, vacuanda est, nulla expectata mora, ea gens enim materia prater alia habet hoc, ut coctionem ut plurimum non admittat; quod vel venositas, vel ferola.

APHORISMUS XI. *Quibus tormina adsunt, &c.*

CUM de purgatione jam pluribus sermone[m] habuisset, nunc etiam proponit, *Contra*
 quia sua natura purgat olem exposcere videtur, ad ea tamen laeditur. *xi.*

Vagas ventris dolor, qui medicamentis non cedit, in hydroem siccam finit. *Inven.*
 Ut Medicus a patientibus, & a sententia cogitatione morbi naturam, & eventum, *hinc*
 ac proinde medicamentis purgationis non tantum excrucietur, hominem, & at *inven.*
 ex hoc cogitandum inquam morborum partem alteratione potius, quam evacuatione curari.

Dolores circa umbilicum, & lumbos, qui purgationibus non cedunt, intempertem indicant, dicitur signum esse aetatis. *Demo-*
stratio

Ergo in hydroem siccam. Antecedens probatur: quia si flatus ille, seu dolores, a pituita est, medicamentis purgantibus tolerentur, ut eadem non tollantur, signum est, a lectionem venem. cuius membra ventris inferioris, ventriculi, & intestinorum, eam jam tactam, & consummatam, que coctione ventris amentum in dicitur. Coctione gens probatur: quia hydroem siccam dicitur esse, qua infernas ventris tunc etiam in ventre aetatis non tollantur.

Quod tormina dicuntur dolores intestinorum, qui a calore, & a flatu fieri possunt; nec non evadere: cum vero dicitur, circa umbilicum, & lumbos fieri, significavit potius ex ista procedere, quia vagas est; peria vero, quod a medicamentis non tollitur, significavit, non ex calore, sed ex intempertem signum facta, & consummatam; alio autem, aut purgantem medicamentum, aut in se ventris dolor tolli poterit. Dixit autem firmari in hydroem siccam, non quod si quis hydroem siccam dicitur esse, sed quod si torminis, de quo nunc intelligit, reprobata aetatis, seu a quod in hydroem siccam dicitur potest.

Quod per hanc aetatem aetatis, vel tunc in aetatem, vel meliorum, aut heur, aut lien, solent autem ad hanc aetatem omnes praedictae aetatis re. At Card. fieri hanc aetatem ex frigida ventriculi, cum heur aetate apponitur; & ex acuta praedicta non solum in aetate: hydroem autem ex acuta morbis omnes lethales praedicta, & in tempore aliquando ex hepate, aliquando autem a lumbos, lumbos non ne intelligens partes aetatis lateris anteriores, inquam medicos lumbos: videtur tamen causa intempertem magis evadens, & intestinale se, sicuti aetatis ex hepate.

Quod sit intempertem se fieri aetate necessario est: quia omnis hydroem a causa frigida est: sed frigida se fieri est solitum, in aetate facit ex frigida causa, vel aetate respicitur. *3. Ad-*
 et ventris, quia sed se fieri aetate in frigida dicitur, sed aetate respicitur, & praedicta in aetate: non aetate vel ex aetate se emoritur, vel resolutione: Igitur respicitur, aut ventris naturam respicitur partibus naturam, coactione coctionem est necesse, & multas continuas aetatis procreari, qui dolores eos producat.

422.
not.

Quodd hic morbus curationem non admittit: quia si non potuit sanari ulla medicamenti ope, signum est fuisse insuperabilem illius naturam: quare non est excrucians æger medicamentis, & maximè purgantibus: igitur sententiam ad prognosticum, & dignotionem morbi scribit hic Hipp. valde utilem. Cæterum hanc affectionem, cum ex causa calida progrediatur, ut plurimum calidis exacerbatur; curari tamè debet levi exercitio, & his, quæ urinam ciendi vim habent, & adustione affecti loci, verum curatio in tempore molienda est à principio, antequam firmetur morbus.

APHORISMUS XII. *Quibus propter levitatem ventres, &c.*

Conne-
xio.

Supra Hipp. ad tempus comparavit habitum corporis, ac temperiem, & superior rem esse dicit indicationem, quæ à temperie sumebatur: nunc ad idem tempus comparat morbum, & indicationem, quæ ex eodem sumitur de purgationis loco.

Intèri.

Lienterici hyeme per superiora purgandi non sunt.

Ratio

Ut demonstret vomitum in lienteria esse præstans remedium: secundò, ut indicationem, quæ à tempore sumitur, superare eam, quæ à morbo, doceat.

Intent.

Hyeme verisimile est, lienteriam à pituita fieri.

Ergo

Demo-

Per superna non est educenda.

strati.

Antecedens clarum est, siquidem pituita per hyemem satis viget.

Consequens probatur: quia ille humor amat infernam purgationem, ut gravis; adde tempus ipsum eum exposcere.

1. Adn.

Quod incontinentia cibi hic intelligitur, vel lienteria, vel diarrhœa: quæ cum ab intemperie, vel humore fiant, purgatio, ubi ex intemperie procedit non est necessaria; verum, ubi humor acris, aut frigidus in causa fluxus est, tunc indicatur purgatio, seu per superna, seu per inferna. Sed quia per hyemem verisimile est à pituita fieri; ideo scripsit per inferna ducendum magis, non quod etiam vomitu, si ex bile fiat, purgare non licet, ut si materia in ventriculo sit. At dices, videtur indicari magis vomitus per hyemem: quia si infernè purgamus, sequemur motum naturæ morbosum. Dic, fluxum fluxu curari posse, & vomitum vomitu; neque inconvenit per simili curationem fieri per accidens.

2. Adn.

Quod vomitus ex lienteria, seu diarrhœa, ubi materia in ventriculo est, maximè convenit: quia revellit & evacuat: unde scripsit, in longis intestinorum difficultatibus ructum acidum bonum, & vomitum solvere morbum. Verum hyeme verisimile est, magis ad intestina verti materiam: ideo dicit malum esse supra purgare. Fiunt autem alvi fluxus, ut plurimum ob cruditates, quæ humoribus vacuatis cessant. Sed & in dysenteria aliquando purgamus, & vomitum inducimus, non sine magna utilitate, ut ad illum etiam extendi possit sententia hæc. Cæterum per hæc docet Hipp. conditionem temporis esse potentissimam, ad locum purgationis, si quidem lienteria, quæ aliovi per vomitum curari solet, hyeme tamen id faciendum prohibet.

3. Adn.

Quod vomitus exsiccat ventrem, & alvum sistit, & humectat; ideo in utraque affectione, tum retentionis, tum nimix incontinentiæ est remedium. Inter alia verò, ad sedandum alvi fluxum, monet Hipp. ut semel in diem cibum capiat; & per balneum, frictionem, & exercitium, humor alio convertatur, ventriculus firmetur. Cave tamen, ne criticum alvi fluxum retinere tentes, aut eum, quo se natura levat per sanitatem, ideo non statim ad sistendum currere, sed per unam, vel alteram diem sinere fluxum oportet.

APHORISMUS XIII. *Qui ad helleborum non facile, &c.*

Conne-
xio.

CUM de vomitu multa scripsisset Hipp. docens quibus, & quando conveniat; nunc de præparatione, quæ vomitum antecedit, verba facit.

Qui

Qui non facile ad helleborum purgantur eorum corpora prius alimento, & quiete humectanda. *Intent.*

Ut doceat, quid faciendum sit, ut facilius fiat purgatio; ac proinde humectationem magnam vim habere præparandi corpus: atque helleborum ad vomitum efficacem esse medicamentum, & præparatione indigere. *Ratio intent.*

Corpora purganda prius fluida facere oportet.

Ergo

Demonstrat.

Potaturi helleborum, quiete, & cibo sunt humectandi.

Antecedens regula est, quam universalem proposuit Lib. 2. Consequens probatur: quia si quæ purgatio indiget præparatione, ea in valido medicamento, quale est helleborus, & difficile vomitibus debet fieri.

Cæterum cibus, & quiete potissimum humectandi vim habent, & humectando laxas reddunt vias, & humores fluidos facit.

Quod per hanc sententiam multa docet hic Hipp. primò ostendit indicationem, que à morbo sumitur, superare aliquando naturam, & consuetudinem: cum etiam difficile vomentes aliquando purgare per superna deceat: sunt autem morbi omnes longi, & rebelles vomitu curandis, & in quibus circa ventriculum multæ cruditates accipiunt, quales sunt nephritici, quartanarii, melancholici, qui febribus longis tenentur: qui item severissimis ventriculi doloribus afficiuntur, qui ex æruginosa, aut pertinacibile fiunt: secundò ostendit vomitum apud antiquos in magno fuisse usum, & præcipue inter alia medicamenta helleborum: unde 6. Epid. juvenes veritè purgare docet, qui calculo renum laborant: tertio ut hoc uno exemplo doceat omne validum medicamentum vomitorium, aut etiam dejectorium (ubi tamen tempus conceditur) inquirere præparationem: quia sic facilis, & cum tolerantia fit purgatio. *1. Act.*

Quod præparatio cum medicamentum omne validum præcere debet, maxime requiritur in vomitu, & ex helleboro; nam propter os ventriculi, convulsionis imminet periculum, & propter concussionem illam runctiones venarum; quod si humectabimus, id illa detrimenta prohibet. At præparatio, vel est humoris, vel corporis, vel medicamenti: humor præparatur, vel attenuatione, vel incrassatione, vel extensione, vel coctione; corpus in vim per humidam, & æriam; medicamentum, cum corrigitur; corrigitur autem quantitate, si moderatè detur, aut mixtione alterius, quod corrigat; sic helleborus datur ad drachmam semis; & præparatur in raphano per infusionem in oxymelite; helleborum autem utrumque intelligere possumus, & potissimum album; quia hoc utebantur antiqui ad vomitum. *2. Act.*

Quod cibus dupliciter intelligitur, vel absolutè talis, qui convertitur in substantiam viventis, ferè non mutans, vel cibus medicamentosus, quales sunt potiones, & syrapi, & decocta. Utroque modo intelligere oportet; nam per jura, & carnes humidiores, & potiones medicas humectare corpus decet, & per ea, quæ pingua sunt, quibus per 3. vel 4. dies utimur. Quintimo præparatur corpus cibus omnis generis, ut statim evomantur; sic enim licet etiam vomitoria exhibere debilia ante helleborum, ut corpus assuescat. Quies autem per accidens humectat; quia motus exsiccatur. Verum 6. Epid. addit balneum ad humectandam, prohibent quidam balneum, quod non competat corporibus inauris, qualia sunt, quæ purgatione indigent; & quia attrahit ad cutim. Sed intell. gunt fomenta, quæ hypocondriis adhibent, humectandi vim habentia: Verum cum Hipp. helleborum ad præservationem adhibeat, nil prohibet ipso etiam balneo uti, dummodo tanta non sit in corpore resolutio, aut putredinis timor, sed si balneum die medicamenti exhiberetur, aut statim post usum, utique sistendi vim haberet; sed si per aliquot dies ante adhibeatur, humectandi vim habet præcipuam, & laxandi corpori, balneum (inquam) dulcium, & calefactarum aquarum. *3. Act.*

APHORISMUS XIV. *Poto helleboro corpus movendum, &c.*

Consequens. **C**UM de præparatione, quæ ante potionem hellebori fieri debet in antecedenti egisset; nunc de illa, quæ jam sumpto helleboro facilem faciat purgationem, verba facit.

Intent. Poto helleboro, corpus movendum potius, quam somno tradendum.

Ratio intent. Ut doceat non solum in vomitu, sed in omni alia purgatione motum accelerare opus medicamenti; quietem verò impedire.

Divisio. In duas partes dividi potest sententia: in prima ponit conclusionem intentam: in secunda, illius causa.

divisio. Navigatio turbat corpus: ergo motus facit ad facilem hellebori motionem: Antecedens probatur: nam experientia constat navigationem turbare corpora, & ad vomitum inducendum magnam habere vim. Consequens probatur ex una motus specie ad omnes, & ex operatione hellebori ad opus omnis medicamenti.

1. Adn. Quòd motus in ratione universali adjvat evacuationem multipliciter: primò, quia defert medicamentum ad venas: secundò, quia humores fluxus reddit: tertio quia illos calfacit, & fundit; In ratione verò particulari: vomitui conducit motus inæqualis, qui secundum plures differentias corpus moveat, sicuti navigatio, cuna, vectio in equo, lectica, currus; dejectioni autem magis progressivus. At dices: motus ad superficiem deducit humores: ergo impedit purgationem. Dic validas motus id efficere & perseverans, non levis, & brevis, qualis hic præcipitur. Quies itidem contraria facit, & sistit medicamenti opus. Sicuti autem se habet motus ad medicamenti opus, ita vigilia: & sicuti quies, ita somnus: somnus enim omnes evacuationes sistit, excepto sudore; quia virtus animalis per id temporis sopitur.

Altera divisio. Quòd motus facile facit evacuationem, & præcipue illam, quæ per vomitum fit, non tamen assumpto pharmaco debent moveri, quia educeretur sine operatione; ideo quiescendum saltem per horam, & quo ad pharmacum jam suam operationem incipiat, nunquam tamen dormiendum, post vomitorium pharmacum; sed post dejectionem, conducit aliquando per horam, præcipue si vires sint infirmæ, & pharmacum, validum. Cum itaq; homo vomiturus est, calorem sentit circa ventriculum præter naturam, & salivam multam educit: primo itaq; venit pituita, inde verò bilis cum pituita, tertio pura bilis. Sed contrarium accidit in vomitu navigantium, quibus bilis primò educitur, inde vero pituita, id quod fieri sentiendum est, ob validam agitationem, ac timorem, unde tenuis humor prius secernitur. Cæterum navigatio non solum commotione illa movet vomitum, sed odore ipsius maris.

APHORISMUS XV. *Cum Helleboro citare vis, &c.*

Consequens. **C**UM in antecedenti sententia doceret motum, & vigiliam facilem reddere evacuationem, contra verò quietem, & somnum, nunc ex illa doctrina deducit, quid faciendum sit, cum opus medicamenti sistere, aut augere intendimus.

Intent. Duplex proponitur conclusio; quarum prima docet augendam purgationem per motum: secunda verò sistendam per somnum, & quietem, ubi id requirat medendi ratio. Ideò in duas partes secatur sententia juxta duas istas conclusiones.

Ratio intent. Ut doceat, quæ potissima sint auxilia ad augendam, vel minuendam medicamenti vim.

Divisio. Motus adjvat opus medicamenti, sicuti & vigilia: somnus contra, & quies: ergo quoties augere vis purgationem, motum, & vigiliam impera; quoties minuire, somnum, & quietem.

Antecedens ex Aph. antecediendi satis patet. Consequens manifestè deducitur.

Quòd medicamenti quantitas, sicuti & victus, & aliorum remedium, ad modum incerta est: ideo, cum per conjecturam Medicus illam assequatur, ad morbos, anni tempora, ætates, victus, & alia id genus respiciens, eam rem non potest ad unguem præscribere. Laudat tamen Hipp. Medicum, qui a se metas, quæ maximè accedit: hinc fit, ut etiam ob fortunam, & occasionem medicamentum, etiam optima ratione datum, magis purget, quam decet: aliquando nihil, aliquando minus: Propterea Medicus in promptu habere debet remedia ad faciendam purgationem, ubi minor est, quàm decet, & sistendam, si metas excedat: Inter omnia verò remedia, & prompta, & paratu facilia, & secunda, elegit motum, & somnum: motum ad faciendum, somnum ad sistendum: correspondet autem vigilia motui, & quietes somno, sed Hipp. in Aph. non opposuit motui quietem, sed somno: quia somnus majorem habet vim sistendi medicamenti, quam quietes.

Quòd Hipp. solebat statim post medicamenti potionem, quòd validam esset, ut in potionem hellebori, & pepylli, exhibere ptisanæ succum, quo medicamenti reliquæ, quæ in œsophago sunt ad fundum ventriculi, pelluntur, & acre lo melicæ menti obtunditur, in media autem purgatione nil exhibendum: solent autem Medici jam confecta purgatione jus exhibere aliquod, quòd non est improbandum, dummodo in media purgatione non fiat.

APHORISMUS XVI. *Helleborus periculosus sanas carnes, &c.*

CUM de purgatione, quæ per helleborum fit, multa hæc actenus docuisset, nunc Medicum cautum facit periculi, quod in eo est.

Helleborus periculosus est sanas carnes habentibus.

Ut doceat exemplo hellebori cavendum omne pharmacum ab his, qui sanas habent carnes; secundò, ut peculiariter vitium, quod in helleboro est, manifestet convulsionem gignendi, quare non nisi cautè, & cum præmeditatione esse exhibendum tale pharmacum.

In duas partes secari potest præsens sententia, ut in prima conclusionem intantum proponat; in secunda verò causam illius adducat.

Helleborus facilè convulsionem accersit sanas carnes habentibus; ergo periculosus.

Antecedens probatur (nam consequens evidens est, si quidem lethalem eam esse scripsit) quoniam helleborus vehementer purgat, ideo communi ratione ob dissolutionem est periculosus. Secundò peculiari ratione, quia magis, quam reliqua pharmaca commovet os ventriculi. Adde, quod vomitu purgat: sed cum alibi convulsorium sit pharmacum, tamen sanas carnes habentibus præcipuè tale fuerit: nam sanæ carnes non cedunt medicamento, qua ratione in univèrsum scriptum est, sana corpora difficilè ferre purgationes.

Quòd medicamentum multipliciter inferre potest convulsionem, aut nimis expurgando, aut adducendo pravos humores ad ventriculum, qui mordendi vim habeant, aut sua mala qualitate, quibus omnibus modis helleborus convulsionem minatur; solet enim ea convulsio similis esse strangulationi, & peculiaris est hellebori, quia strangulat, qua ratione Sesamoidem miscebat Hipp. Adde atram bilem expurgare, quæ difficile cedit medicamenti inter ceteros humores.

Quòd dixit, sanas carnes habentibus; quia in his majus est convulsionis periculum. At dices: si sanas carnes habent, non indigent helleboro. Dic, vel quod non indigent, ideo tales helleboro purgandos non esse, vel quod sunt quædam affectiones,

affectiones, quæ cum carniū sanitate cum sint, tamen indigent helleboro, ut podagra, renum morbi, infania, morbus ventriculi; sanum enim corpus simpliciter, nulla ratione pharmacum postulat, at si sanum sit carnibus, ægrum autem secundum aliquod peculiare membrum, nihil prohibet medicamento indigere. Hic verò cum das helleborum ipsum, quoad fieri potest, corrigito, & corpus prius præparato, ea ratione qua supra dictum est, & sic vitabis convulsionem. Sed dices: si periculosus est helleborus, & convulsivus, cor non utimur aliis medicamentis: quæ, & si valide per vomitum purgant, non tamen eam habent convellendi vim, quam helleborus? Dic, fuisse id medicamentum antiquis usitatum, & sæpè cum juvamento notabili datum; intelligit autem album helleborum: habemus nunc Antimonium præparatum: quod ad gr. ʒ. in succaro rosaceo exhibemus, & pertinaces morbos ad miraculum usque curamus.

APHORISMUS XVII. *Non febricitanti cibi fastidium, &c.*

- Connexio.** **Q**UIBUS notis vomitorium medicamentum dare, & vitare opportunum esset, cum in superioribus docuisset, adnotando tempus, habitum, & consuetudinem; nunc symptomata adducit, quæ supernam purgationem indicant;
- Intent.** Cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebriosa, oris amaritudo sine febre, vomitum indicant.
- Ratio Intent.** Ut per ista signa cognoscat medicus bilem in ventriculo esse collectam, & ideo purgandum vomitu, ante quam orbem aliquem faciat graviores.
- Demonstratio.** Quibus prædicta adsunt symptomata, bilis in ventriculo infestat: ergo vomitu educenda.
- Demonstratio.** Antecedens probatur: bilis enim fundendo humores, & intemperie sua fastidium inducit, sua acrimonia mordet os ventriculi, quod cor appellat. Ab eadem bile exusta niger elevatur fumus, qui vertiginem inducit, fitis quoque calido huic, & sicco humori famularis est, orisque amaritudo eum comitatur, quod amarum sapiat: cardiognos autem, quod acridinem, & mordacitatem habeat.
- Adn.** Consequens probatur, quia cum bilis est in ventriculo, & ratione humoris facile per vomitum educitur.
- Adn.** Quòd verbum illud *sine febre* additum est, aut quia in febre non necessario indicant purgationem, quod talia sine abundantia bilis in ventriculo fieri possint, ut si biliolus (ait Valef.) febre ex ira corripiatur: aut quia in febre ista sunt signa critica, & futurum vomitum indicant naturæ relinquendum: aut quia de præcautione hic loquatur in sanis: at ubi sine febre ista accidunt, tunc necessario vomitus indicatur, plerumque etiam si cum febre adsint, id ipsum faciendum. Num verò omnia ista signa simul intelligat, an separatim sufficiat alterum? Dic, omnia esse accipienda, quia singulum non sufficit: nam cibi fastidium, & amaritudo oris ex calore febrili fieri possunt; at verò vertigo ex debilitate capitis: morsus autem oris ventriculi non tantum bilem; sed vaporem etiam ex infernis partibus elevatum pro causa habere potest.
- Adn.** Quòd os ventriculi antiquis cor appellabatur, idque duplici ratione, primo ob sensum exactissimum propter maximos, quos in se nervos admittit: unde à Gal. alioquin tactus instrumentum judicatur: secundo cor dicitur, quia facile illius affectiones cordi communicantur plusquam alterius membri, quare syncopes facili negotio per dolores illius contingunt: & aliquando in epilepsiam, & convulsionem deducunt, nec solum cordi, cui maxime affine est os ventriculi; sed cerebro citissime sua mala impartitur. Cæterum ubi prædicta symptomata adsunt, facili negotio,

tio, aut penna immiffa, aut oxymelite, aliquovè levi vomitorio educi potest ; cedit enim bilis, quæ in ventriculo est, facile.

APHORISMUS XVIII. *Supra septum transversum dolores, &c.*

CUM in antecedenti sententia indicationem sumpsisset ad supernam purgationem ex symptomatibus; nunc dolorem (symptoma famosum) assumens demonstrat, quando supra, & quando infra purgare conveniat. Comma xiv.

Dux proponuntur conclusiones, infra quas in duas partes ista sententia dividi potest: prima dicit, dolores supra septum transversum, qui purgationem postulant, vomitum indicare; qui verò infra sunt per inferna. Intent.

Ut sumpta à loco indicatione, & à motu humoris; universale describat præceptum ad vomitum, seu dejectionem. Ratio intent.

Dolores supra septum transversum sursum ad os vergunt, infra septum ad intestina: ergo illi supra, hi infra purgandi sunt. Antecedens patet: si quidem qui supra septum sunt, ori sunt propinquiores, qui verò infra, intestinis, cum medium obtineat septum. Consequens probat. quia facilior est purgatio ob loci viciniam, & motum naturæ; quæ enim ad os ventriuli vergunt, facile vomitu, quæ autem ad fundum, dejectione purgantur, quantum in ratione loci est. Démonstrat.

Quòd septum transversum, seu diaphragma simplex est musculus, & rotundus, qui cartilagineis costarum notharum extremis annectitur, & dorso adnascitur, dirimit autem cordis, & pulmonis regionem ab infernis membris, quasi inter seclum: inde septum dictum est. Usus ejus Arist. est, ut sejungat alimenti halitus ab animæ sede: Platoni verò, ut separet vitalem facultatem ab animali: At præcipuus ejus usus est ad respirationem, cujus præcipuum est instrumentum: secundarius autem ad excrementorum, & fætus expulsionem, unà cum abdominis musculis. Distendit autem pectus, quoties ad sua contrahitur principia septum, unde ratione vacui impletur pulmo, & fit inspiratio: cum autem otatur, subsident ad spinam, & facit expirationem. 1. Adnotat.

Quòd non omnes dolores supra, vel infra septum indigent purgatione non enim inflammatorii dolores, & fixi supra septum, vomitum ulla ratione indicant: sed potius missionem sanguinis: sed neque quæ infra, sunt ejusdem rationis: Sed per dolores intelligit morsus, anxietates, cibi fastidia, molestias, quæ vagantur, nec unum habent signatum locum, ideo addidit partem illam: *Qui purgatione indigent.* 2. Adnotat.

Quòd loca supra septum transversum non solum dicuntur, quæ re vera supra ipsum, sed etiam, quæ propè ipsum, imò & quæ infra sunt, dummodo non longè distent. Sic igitur os ventriculi, & gibba hepatis pars, imò & renes aliquando inter partes superiores numerantur. Revera tamen os ventriculi supra septum dici debet; sicuti hepar, lien, renes, intestina, infra. Nunquid autem capitis dolores purgatione indigeant per superna, dubitant nonnulli: nam vomitus videtur magis caput lædere concutiens, quàm illa ratione juvare. Nisi dicas in doloribus capitis, qui per consensum fiunt ex ventriculo, convenire vomitum; non tamen in his, qui per essentiam in eo sunt; convenit enim in talibus potius inferna purgatio, & clysteres. Hipp. tamen indicationem sumit à loci vicinia, cum purganda est materia; quia si prohibeat, vel magis urgeat revulsio, per contraria facienda purgatio est. 3. Adnotat.

APHORISMUS XIX. *Qui potiones medica, &c.*

CUM de purgatione multa hæcenus dixisset: modò præceptum tradit, per quod opus medicamenti cognoscitur. Comma xv.

Qui

Intent. Qui ab assumpto medicamento non sitiunt, iis purgandi finis non fit, donec sitierint.

Ratio Intent. Ut demonstret terminum purgationis esse sitim, cum prius non extiterit: & proinde sitim, quæ medicamento opus sequitur, non esse curandam paulo post defituram: & tertio, ut ex siti dignoscens, quantum robur habeat medicamentum, operationem ejus vel augere, vel sistere possimus, juxta id quod supra dictum est.

Demō. fr. st. Facta purgatione, humidum ventriculi jam absimitur: ergo sitis finis est medicamenti, si prius non extitit. Antecedens prob. quia dum humores purgandi in ventriculo sunt, sitis non fit; postquam autem evacuati sunt, reliquæ medicamenti trahunt humidum roridum ipsius ventriculi. Consequens prob. quia ad defectum radicalis humidi à natura fames sentitur: ad defectum autem humidi roridi sitis.

1. Adn. Quod duplicem sensum habet Aph. primus, quod qui, dum purgantur; non sitiunt: illis non cesset purgatio, donec sitiant: secundus verò, quod cum sitiunt, si non prius sitierant, finis est purgationis. Cæterum hic secundus sensus aptior est, quia primus non semper videtur verus: nec enim necesse est sitire à medicamento hominem, ut, si minus purget, quam decet, tunc adjuvari debet purgatio, donec sitiat; verum etiam primus sensus verus est, quod purgandi finis, i. e. perfecta purgatio non est, donec sitiant; non quod necesse sit, sitire ad opus medicamenti.

2. Adn. Quod licet sitis advenire possit ante opus medicamenti, aut à qualitate pharmaci, aut labore ventriculi, aut humoris calidi, qui ad eum confluit; non tamen sententia hæc patitur difficultatem, ita ut intelligenda sit solum de pituitosis; nam Hipp. per ea verba, non sitiunt, ista genera sitis aufert. At dices, si sitis sequitur humidum consumptionem ipsius ventriculi, cur à medicamento non excitatur fames, sicut sitis? Dic, quia ad impediendam famem concurrunt calor ventriculi, & horror ex medicamento, & pravis humoribus. Sed rursus dices: si sitis sequitur absorptionem roridi humidi facilius dissipabilis, quam radicalis, unde fames: cur non prius sitimus communiter, quam famefcamus. Dic, quia aquei humidi major est copia quam radicalis: adde naturam modò hoc, modò illud humidum trahere pro necessitate; inter cibandum verò sitimus ob mansionem, quam facit in ventriculo cibus.

3. Adn. Quod finis vacationis dignoscitur levi siti, depressione totius corporis, & vorum concidentia; lassitudo, somnus item solet sequi perfectam evacuationem. Cæterum perfectam evacuationem sitis sequi solet, nisi quid impediatur ventriculum humectans: sic dicebat Hipp. in ardentibus febribus, non pro ratione siticulosos esse, quibus siccaë tussis accidunt; at verò superfluum purgationem sitis magna sequi solet, & super purgatio alterius humoris non congeniti, & proinde defectiones, deniq; etiam convulsiones, quas lethales scripsit non raro esse.

APHORISMUS XX. *Si citra febrim tormina, &c.*

Connectio. CUM XVII. Aph. adeò hic cohæret, ut illius pars esse videatur, docet enim quæ accidentia indicent infernam purgationem, sicuti in eo docuit, quæ supernam indicabant: rursus dolores infra septum, infernam exposcere dixit purgationem, ideo hic quasi illius exemplum habetur.

Intent. Non febricitanti tormina, genuum gravitas, dolor lumborum infernam indicant evacuationem.

Ratio Intent. Ut hoc uno exemplo doceat, qui dolores infra septum purgationem postulent, & ut signa vergentis ad inferna materiam, præscribat.

Prædicta

Prædicta symptomata motum ad inferna significant, & humorum crassorum: *Demōstratio*
ergo infernam purgationem, indicant. Antec. prob. quia tormina manifeste indi- *strata*
cant moveri ad inferna materiam; dolor lomborum, & genuum non modò id, sed
crassos humores esse in causa. Consequens deducit; quia quò vergit natura, eò
ducere oportet per conferentia loca: adde, humorum crassitiam sua natura deorsum
vergere, ideo etiam magis infra septum, & ad intestina.

Quòd istum locus, quia infra septum est, tum humor, quia gravis, tum mo- *Admō*
tus, qui deorsum est, omnia indicant infernam purgationem; verum tormen non
sufficit solum, quia ex flatu, aut urina fieri potest: sed cum dolent partes ad lum-
bos, seu anteriores, quibus adjacent intestina, seu posteriores, quibus magna
vera, jam materia significatur: at verò gravitas genuum non solum in venis ma-
gnis, sed jam in parvis, & extra venas fundi materiam, significant: igitur, si ta-
lia adsint, pharmaco deorsum vergente purgandum, tum quia ita loci vicinitas,
& communitas postulat, tum præservationis gratia; quia vel materia in articulos
decumbens faciet arthritidem, & podagram, vel sursum recurrens, pessimos
morbos creabit.

Quòd isti dolores, vel adveniunt cum febre, vel sine febre, si cum febre, vel *Admō*
symptomaticè, vel criticè. Hipp. dixit sine febre: primò, quia certior est indi-
catio humorum peccantium, quam cum febre: quia levis causa, cum febris talia
potest edere symptomata: rursus sine febre, quia dolores si symptomaticè fiant,
ut in accessione, non eam indicant evacuationem, rursus sine febre, quia dolores
infra septum, & lomborum per febres, requirunt etiam sanguinis missionem: pre-
terea, cum criticè talia appareant symptomata, natura sine artis ope potest alvum
movere: at cum febre etiam non rarò, si talia adsint, eandem indicant purgatio-
nem, qua poterimus abscessus ad articulos deviare, cum affuturi sunt.

Quòd hypochondrii dolores cum febre purgationem non indicant; sed potius *Animi*
sanguinis missionem, quæ in ipsis principalis est; quia cum inflammatione sunt, *madu*
quod si urgente ad hypochondrium lateris dolore, purgat helleboro, aut peplo,
supponit ibi non veram inflammationem, aut vagum dolorem: at si fixus fuerit,
nequaquam: habemus ergo rectam rationem præservandi hominem à podagra, &
& humoris educendi superabundantis ad partes inferiores: at sine tormine men-
suum futurorum indicia sunt.

APHORISMUS XXI. *Excrementa alvi nigra, &c.*

CUM de inferna alvi purgatione multa hæcenus dixisset; nunc de alvi excre- *Conne-*
mentis sermonem instituit, quæ magnis sunt ponderis, & considerationis, *xio.*
seu sponte veniant, seu ope medicamenti educantur.

Duæ proponuntur in tex. conclusiones; quarum prima docet excrementa alvi ni- *Intent.*
gra sanguini atro similia sponte exeuntia pessima esse; secunda vero, minus, ma-
lum, si à medicamento educantur, fore excrementa statuit.

Ut per hoc signum mors prædici possit à Medico, tanquam rarum, & admirabile. *Ratio*
In duas partes secatur Aph. juxta duas allatas conclusiones. *intent.*

Humor, qui insuperabilem affectionem ostendit in corpore, pessimus est. *Divisio*
Sed talis est nigra dejectio sponte veniens, seu cum febre, seu extra illam: er- *Demō-*
go pessima. *stratio.*

Major certa est. Minor probatur: quia talis humor insuperabilis est, cum sit
venenum, vel naturam illius habeat, aut sit tanquam cinis corporis nostri: at vero
cum prodit per aliquot tempus (id enim significavit verbum, exeunte) jam pessima
in corpore affectio significatur.

Humor

Demon. Humor niger si medicamento educatur, minus vitiosus est, quam si sponte pro-
brat. 2 deat.

Ergo

Melius est educi à medicamento. Antecedens prob. quia melius est semper malis à causa externa progredi, quam è contra. Secundò, quia si à medicamento trahitur, signum est, quod humor ille non tam malignus est, quin à corpore retineri possit. Contra tamen, si sponte prodit, signum est jam naturam superari.

Adn. Quòd ista dejectio distinguenda est à nigro sanguine, qui aliquando ex jecore, & liene, aut hæmorrhoidibus prodit, quia sanguis niger congelatur, & non splendet: at hæc dejectio liquida est, neque congelatur, & splendet, & quasi atramentum, quo scribimus, ac terram radit, & animalia illam fugiunt. Gal. addit istam dejectionem aliquando non esse malam, ut si post coctionem fiat, aut criticè pel- latur: quare addit, si à principio fiat, pessimam esse; unde videmus in Epid. cum alvi facibus, & urinis nigris aliquos evasisse; sed quod magis est à principio; nam qui in Dealcis horto habitabat, tertia die dejecit nigra, & urinas nigras habuit, & per plures dies perseverabant, attamen sanatus est. Dic, si quando cum nigra dejectione, qualis sanguis niger est, quispiam sanetur, id virium robori tribuen- dum esse; sed id, cum fit, magna cum difficultate, seu difficili judicatione fieri.

Adn. Quòd addit, seu prodeat cum febre, seu sine febre; Videtur autem pejus si sine febre appareat; nam iste humor, vel jecoris, vel lienis corruptionem indicare so- let, nec enim generari posse videtur, nisi in calidissimis locis, cordie scilicet jecore, aut liene, quia per magnam fit assationem, & est species atræ bilis; ea vero in corde cum gignitur furiosus: in hepate caneros, carcinomata, elephantiasim; in liene verò melancholias, & quartanas, nondum tamen ad illum gradum maligni- tatis pervenit, ad quem, cum educitur extra corpus. Sed nota quod debent exire per aliquot dies, & plures; alioqui si semel excernatur, criticè fieri potest: at cum sequitur talis dejectio, pravum venenum in corpore esse significatur, quare in peste, & febribus malignis tales excretiones visuntur. Gignitur autem talis humor aliquando ex assatione valida per calidos, & acres cibos, ut sunt porri, capæ, al- lia, aromata, magna vina, valida exercitia, mœrores, aliquando vero per pesti- feras febres: aliquando pinguedo ipsa aduritur, & nigredinem illam acquirit.

3 Ani- madv. Quòd in prima conclusione addidit. Et quanto ipsorum colores pejores fuerint plures, eo deteriores: quia cum aliæ sint dejectiones pessimæ, ut lividæ, vel æ- ruginosæ, si isti colores exeant, per quos variegata apparent, hoc pejus est, quia plures affectiones significant pessimas, aut variam putredinem. Verum dices, si Hipp. variegatam dejectionem mortalem quidem, sed diuturniorem posuit, quam sinceram, nigram, aut lividam in Progn. cur hic dicit pejora? Dic, quod sunt pejora saltem ad sensum, quia certior est ad mortem variegata, quam sincera, non quòd, ut ait Card. talis dejectio extra etiam expelli non possit, ut nigra: sed quia minus erramus circa illas, quia difficile est dejectionem nigram distinguere à sanguine nigro: at variegata dejectio facile dignoscitur. Livida tamen dejectio non minus lethalis, quam nigra censenda est: imò lethalior, quia majorem putredi- nem significare videtur, ideo etiam si simul fuerit nigra, & livida, pejus est, quam si nigra tantum: non tamen omnis variegata absolute pejor est, quam since- ra: ut æruginosa, & pinguis, aut ramentosa. Quòd verò addit melius esse educi à medicamento si plures fuerint colores: intellige boni: aut etiam si plures fue- rint, dummodo non æquè pessimi, quia plures affectiones non pessimæ si cum una pessima conferantur, superantur ab ista in malignitate.

APHORISMUS XXII. *Morbis quibusvis incipientibus, &c.*

CUM de nigris dejectionibus in antecedenti dixisset: docens, quid ex illis *Conne*
 sperandum sit; nunc de humore nigro sermonem habet, qui vel dejectione, *xto.*
 vel vomitu in principiis morborum excernitur.

In principio morbi atra bilis supra infravè si exierit, mortale.

Ut hoc uno signo mors prænunciatur, & glosset antecedentem Aph. maximè in- *Intenti*
 telligendum esse de dejectionibus nigris, quæ in principio morbi accidunt. *Ratio*

Atra bilis, in principio exiens morbum insuperabilem ostendit: ergo mortalis. *Demof.*
 Antec. prob. quoniam atra bilis, seu supra, seu infra exeat, in principio non po-
 test esse critica vacuatio, quia à principio: ergo mala; sed pessima, quia humo-
 ris qualitas materiam indicat insuperabilem, quæ vel calidi innati extinctionem,
 vel affationem extremam, vel venenum in corpore genitum indicat: unde aliquod
 viscus esse corruptum colligitur.

Quòd atræ bilis nomine varias humoris nigri species intelligimus. Nam vel si- *1. Adm*
 gnificat melancolicum sanguinem, qui in venis reperitur, qui succus melancoli-
 cus propriè dicitur; vel significat fecem sanguinis exuperantem, quæ à liene at-
 trahitur ex jecore, vel significat omnem assatum, & exustum humorem. Cete-
 rum humor, qui assatur, vel est bilis, quæ calefcens vitellina fit: inde magis ca-
 lens æruginosa: cum magis adhuc assatur, isatodes fit; & denique atra bilis: vel
 assatur sanguinis sex, quæ à liene attrahitur: aut deniq; salsa pituita, atq; hi tres
 humores, cum exassantur, propriè atram bilem faciunt: reliqui duo melancholiz
 nomine sunt insigniti, & sanguis, qui in venis est, & qui à liene attrahitur.

Quòd ad veram prædictionem, distinguere oportet sanguinem nigrum ab atra *2. Adm*
 bile: secundò, videre, ne ex causa aliqua externa progrediatur, & evidenti, ut
 si ex nigri alimenti, aut corrupti assumptione fiat: tertio, ut aliquantisper duret.
 Est autem casus hic admodum rarus præsertim in nostris regionibus: frequentior
 tamen in Ægypto, & calidioribus, quia ex vehemènti calore solet habere origi-
 nem hic humor: unde etiam in regionibus Hipp. non raro provenisse credendum
 est, cum tot Aph. de eo scripserit. Card. ait semel se vidisse hunc casum in Biblio-
 pola, qui quarta die mortuus est. Brasavola ait, se sanasse hominem, qui in hoc
 symptoma inciderat, non nisi post sex menses, & extrema passus erat; at robuste
 valde naturæ. Est autem tantò pejor vomitus, quàm dejectio atræ bilis, quantò
 magis præter naturam est.

Quòd iste humor niger, vel per vomitum tantum, vel per dejectionem, vel *3. Adm*
 utroq; modo excerni potest, & quocumq; modo id fiat, mortale est, si in princi-
 pio morbi accidat. Narravit mihi vir fide dignus, & amicus, tres fratres fuisse sub
 Genuensi Dominio, quorum majorem, cum ad 60 pervenisset annum, atræ bilis
 vomitu, & dejectio corripuit, tanta, ut paucis diebus mortuus sit: secundus,
 cum ad eam ætatem pervenit, eodem modo correptus, mortuus est; tertius verò
 ad illum terminum accedens, incidit in eundem morbum, & licet jam de morte
 securus eam sibi prædixerat: ab illo morbo tamen liberatus est.

Quòd non solum atræ bilis vomitus, & dejectio in principio morbi lethalis est, *4. Adm*
 sed & si lividus fuerit humor, aut æruginosus, & denique omnis sincerus humor
 valde malus est habendus; quia fere cum ulcerationibus fit viscerum, & ideo ra-
 mentosi solent esse vomitus, & dejectiones cum frustulis carniū: qua ratione
 Paulus Bassiaddonius Nob Genuens, & Doctor egregius ex cholericâ passione in-
 tra 9. horas mortuus est; erant autem excreta supra, & infra valdè flava, & cum ra-
 mentis, & frustulis carniū,

APHORISMUS XXIII. *Quibus per morbos acutos, &c.*

Connexio. CUM de nigro humore, qui vel per dejectionem, vel per vomitum educitur in duobus antecedentibus Aph. dixisset, asserens cum quocumque modo exeat esse perniciosum; nunc illum rursus accipit in examen non sine causa valde utili.

Intent. Valde extenuatis per morbos, atra bilis veluti sanguinis niger subiens, mortem altera die significat.

Ratio intent. Ut per hoc signum non solum mortem prædicere futuram medicus possit: sed illius tempus propinquum advenire.

Demonstrat. Nigri humoris dejectio mortem significat: Ergo in valde extenuatis à morbis, aut vulneribus, propinquam mortem significabit.

Antec. jam in duobus antecedentibus Aph. positum est. Conseq. prob. quia cum talis humor affectionem indicet insuperabilem, mortem significat; at quia extenuatis omnibus ob prædictas causas vires sunt imbecilles, idèd citissimè adveniet, & intra tres dies.

1. Adn. Quòd multæ cum sint causæ extenuationis, Hipp. tamen posuit præcipuas, nempe, acutos morbos, diuturnos, ulcera, sed adiiciens, ob alias causas, etiam comprehendit quid quid corpus vehementer extenuare potest, dummodo non fiat ex causa externa, licèt etiam ubi perseverat extenuatio, externæ causæ veritatem contineat Aph. Solet autem morientibus, & jam mortuis talis humor videri, aliquando per dejectionem, aliquando per vomitum, qui si eliciatur, non minus malum habendum. Jam verò hic Aph. mortem necessariam supponit, sed notat propinquam fore.

2. Adn. Quòd ex hoc patet, quam sit potens virium robur ad salutem, etiam lethalissimis signis apparentibus: quia ubi apparent hæc cum debilitate virium, mors necessariò advenit, ut in extenuatis: verum si fortes sint vires, aliquando evadere possent, sed cum magna difficultate, & per abscessum aliquem, ut contingit ægro tertio primi Epid. Cæterum rectè hic notat Card. humorem hunc nigrum potius in rusticis apparere, ob laborum immolerantiam, & æstum, necnon pravorum euliorum usum.

3. Adn. Quòd nigredo non modo perniciofa est in dejectionibus, sed urinis, sputis, vomitibus, nec minus perniciosus est lividus color; quòd si fætor comitetur lividum, vel nigrum excrementi colorem, occurrunt mors solet significari: quia illa duo extinctionem innati calidi significant, & putrefactionis robur. Sed dices, quomodo in homine sano repente humoris pessimus possit deici, aut vomit, quin prius natura illius noxam non sentiat dum fit, cur autem non pellit antequam fiat? Dic, perinde esse, atq; in febribus malignis, in quibus gignitur in nobis paulatim venenum, cujus vires tales sunt, ac si viperam, aut aliud externum a sumeremus. Sic in canis tabidi morfu, cum diu alteret corpus vis deleteria, non tamen potest natura assequi, ut superet vim illam veneni; sed canis rabidi vis magis per alterationem fit immaterialem. Dubium est de humore nigro ubi resideat? Dic includit in cavitatibus corporis, aut membranis tanquam in abscessu, quem natura, cum pelleri non possit, conatur transmutare, & cum hæc denique superatur, irruit ille: aut dic transmitti ex aliquo membro ignobili, aut de nobili, in quo latebat quasi anvis in herba, non audente natura aggredi talem hominem, ut in maligna febre contingit, in qua pulsus, & urina apparere solent similes naturalibus. Atq; illud rectè Fern. ut cætera omnia, constitutionem malam partium corporis esse morbum,

morbum, non eam, quæ est in contentis, seu humoribus, quia talis est causa morbi: nam intestinorum lumbrici etsi præter naturam sint, non numerantur in morbis, sed morborum sunt causæ solum, dum lædunt partes corporis, sed neq; humores, si putrescant in venis, morbum efficiunt, nisi partes contagione attingant, quæ actionum sunt causa: sic intermittens febris, epilepsia, hydrophobia, alique morbi complures, causam intus habent in quiete, & intervallo otiosam, & quæ non nisi cum partes læcessit morbum excitat: quare fit, ut necis causa in te dum consopita in nobis contineatur, sine ulla offensione, ac proinde sine morbo: quæ ubi partes afficit, repente interficit.

APHORISMUS XXIV. *Dysenteria si ab atra bile incipiat.*

CUM in antecedentibus de atræ bilis dejectionibus dixisset, eas vituperans, Comme-
xio. & non nisi cum ægri exitio provenire posse; nunc de dysenteria loquitur, quæ ex atro humore originem ducit.

Dysenteria si ab atra bile incipiat, est lethalis.

Intent

Ut ostendat inter omnes dysenterias pessimam esse illam, quæ ex bile atra procedit, ac proinde etiam docet istum humorem, ut plurimum, seu supra, seu infra, mortem auferre; quia exulcerat membra, & viscera, atque corrumpit.

*Ratio
intent.*

Morbi quovis incipientibus, si atra bilis supra infravè exierit, est lethale: ergo si dysenteria incipiat ab atra bile, erit lethalis.

*Demõ.
strat.*

Antec est A. h. XXII. hujus Libri. Conseq. facile sequitur; quia si absolutè talis humor mortem indicat; quanto magis cum ulcere intestinorum, in quibus cum aliâ difficultate toti omnia ulcera teneant, carcinomata excitat, quæ etiam in partibus exterioribus vix igne, & ferro curari possunt.

Quod dysenteria propriè ulcus significat intestinorum, communiter autem, quamcumq; sanguinis dejectionem. Seu igitur primo, seu secundo modo accipias dysenteriam, vera est A. h. sententia: verum adhuc certior mors erit, si cum ulcere fiat. Solent autem intestina ulcerari rarò, quia dura admodum sunt, & ferè semper excernendo se exercent, & quia pinguedine quâdam quasi vitreantur, quæ vim acrem humorum obundit: frequentius autem, & minus periculosum est ulcus, quod ex bilioso, ac flavo humore progreditur, indeq; ex pituita falsa adhuc periculiosior, quam ex bile vitellina, aut æruginosa, seu præsina nascitur; pessima omnium, quæ ex bile atra; sed hac peior, si statim ab ea incipiat: quia nulla excretio in principio potest esse bona: at verò criticè per dysenterias aliquando atrâ bilem in pessimis morbis excerni, nec tamen cum pernicie ægri, fieri potest, licet semper cum magna difficultate; sunt tamen lethaliora ulcera, quæ supra umbilicum dolorem faciunt, quia tenuia intestina ulcerata sunt, quàm quibus infrâ.

z. Adm.

Quod distinguere oportet atram bilem à sanguine melancholico, ut in sequenti Aph. ad veritatem sententiæ, aliquando etiam fit dysenteria à combusto sanguine, jecore se expurgante, qui sanguis atræ bilis similitudinem præferat. Quamobrem cum ipsemet in hunc morbum incidissem, & à tali sanguine factus fuisset dysentericus, ad eò sum exterrfactus propter hunc Aph. ut certam mihi mortem prædicarem: habebat enim magnam similitudinem cum atra bile sanguis, qui excernebatur; revera tamen non erat; sed combustus à jecore demandatus; & cum per 4. dies cum febre, & assidua excretionem laborassem usq; ad extremum, liberatus tamen cum Dei optimi auxilio potu aquæ Tettucii, quam assumpsi per 3. dies. Sed dices, cur dixit si inceperit ab atra bile lethalem dysenteriam, quasi si in atram bilem desinat lethalis non sit, quod absurdum videtur. Dic non minus lethale esse,

z. Adm.

si definit in atram, ubi ex bile ortum habuit à principio: verum quia criticè aliquando sine ulcere fieri potest, & non à principio, ideo addit particulam illam. At verò rursus dices, supra dixit lethalem dejectionem atræ bilis, & sanguinis nigri, si in principio accidat morbi; ergo superfluous videtur Aph. quippe qui comprehendatur sub illo. Dic certiorē mortem ex hoc signari, quia causa mortis etiā certior est: adde, posse nos ex hoc Aph. coniectare talem humorem, cum supra, vel infra pellitur assidue, ex corruptione, & ulcere alicujus visceris procedere. Cæterum hujusmodi dysentericæ (sicuti & excretionēs nigri humoris, & atræ) raræ sunt, & non nisi pestilentibus febribus contingere possunt, at potius apud villicos, & agricolas quàm in urbe; & in regionibus calidioribus, quàm frigidioribus, ut supra dictum est.

APHORISMUS XXV. *Sanguinem si perneque quidem efferri, &c.*

Conne-
xx.

MANIFESTISSIMAM habet dependentiam Aph. hic cum superioribus cum enim lethales dixisset excretionēs atræ bilis, aut humoris lividi sanguini similis; modò sermonem convertit ad sanguinis ipsius excretionēs, docens quid ex illis sperandum sit.

In ent.
Di. 150.

Duas habet conclusionēs: prima docet malum esse sanguinem omnem per os excretum: secunda verò nigri dejectionem bonum, ideo juxta duas conclusionēs in duas partes tecari potest præfens Aph.

Paro
in ent.

Ut doceat, quid tenendum sit de excretionē sanguinis, quæ per os, vel per alvum proliet: deinde, ut distinguamus sanguinis excretionēs atræ bilis, & humoris illius, qui cum sanguine habet similitudinem, ne fallamur in prognostico.

Demō-
stratio.

Sanguinis per os eductio est res præter naturam, & per locum innaturalem fit: ergo semper mala.

Antec. decl. siquidem omnis sanguinis excretio, saltem ut signum, mala est, quia natura bene se habens non excernit sanguinem, imò retinet: at verò, quod per os educatur, jam magis distat à consuetōe natura, si quidem non nisi cum aliqua viscerum mala affectione excerni solet; adde humorem gravem esse sanguinem; ideo per superiora elundi, majorem nixi ostendit: solet enim indicare, vel in pulmone, vel ventriculo, affectionem gravem, & eò magis, si ex continui solutione proveniat. Conf. autem manifestè sequitur.

Demō-
stratio. 2.

Sanguis niger, si deficiatur, sanātem servat, & morbos curat: ergo bonum. Antec. prob. si quidem cum corpus, sanguine abundat, solet eum transmittere ad alvum; quod accidens his advenire scripsit Hipp. qui laborare soliti cum essent, labores oriferunt; at verò sanguinem nigrum purgare jecur, & potissimum lienem, scripsit Hipp. Conf. facillè tenetur.

Adm.

Quod sanguis supra efferri potest per os, nares, aures. Rursus per os cum exiit, vel ex naso ore manat, vel capite, vel pulmone, vel thorace, vel ventriculo, vel hepate. Rursus sanguis infra progrediens, vel per alvum educitur, vel urinas, vel uterum: si per alvum vel ab intestinis, vel ex aliis partibus; ab intestinis, vel cum ulcere ex dysenteria, vel sine eo ab hæmorrhoidibus. Cæterum omnis sanguinis excretio præter naturam est, excepta illa, quæ per uterum fit, saltem id ratione si mi; utamen sanguis qui supra elacitur ex naribus non rardè cum juvamento est, & ex naribus etiam criticè excerni solet, præsertim in capitis doloribus. Unde

2. qd.

illud: *qui capite dolent, & vehementer laborant, si pus, vel crua, vel sanguis per nares, aut os, aut aures eliant, bonum.* Verum per os, nisi à cruce, aut à gingivis exeat, aut mulieribus, quibus menses non fiunt semper malum est; &

verum.

verum si infra fecernatur sanguis ex utero semper bonum, quia secundum naturam; si vero per urinas, ut plurimum malum: quibusdam etiam ex repletione contingit. At si per anum exeat ex hæmorrhoidæ, non raro etiam utilis est, ac talis niger esse plerumque solet, at cum ulcere intestini semper malus; cum vero sine ulcere exit niger, magis probatur, quia melancholicos, & lienosos purgare solet: verum etiam, si sit boni coloris, juvat, quia levat plenitudinem, non tamen cum aquosus est, & frequenter evenit, quia jam hepatis imbecillitas significatur.

Quod comparatio, vel fieri potest ad omnem excretionem, ita ut comparetur quæcumque excretio superna ad quamcumque infernam, & sic non esset neque vera, neque artificiosa: sed comparatio est ejus sanguinis, qui per os educitur ad illum, qui per alvum educitur; sic autem vel absolute consideratur excretio, quæ supra sit, semper mala, quæ infra bona, quod tamen semper verum non est; vel respectivè, ut quæ infra sit semper melior ea, quæ supra, quod etiam non semper verum est. Sed dices, si pariter superna, & inferna educitio malæ, & bonæ sunt, cur supernam malam, infernam bonam dixit? Dic, quia modus, & locus per os magis præter naturam, infra verò minus: secundo quia pejores affectiones significat supraeductus sanguis per os, quam infra.

APHORISMUS XXVI. *si dysenteria laboranti, &c.*

IN antecedenti sententia de signo lethali in dysenteria apparente ex humoris natura egit; nunc ex eadem dysenteria aliud signum perniciosum assumit desumptum ab excretis, quæ ad partis essentiam pertinent. Connexio.

Dysenteria laboranti, si veluti carunculæ deficiantur, est mortale. Intent.

Ut ex duobus signis mortem in dysenteria prædicet, alterum ex virium imbecillitate, alterum vero ex morbi magnitudine desumptum. Ratio intent.

Magnitudo morbi cum debilitate virium mortem indicat. Ergo

A dysenteria habito si veluti carunculæ deficiantur, est mortale: Demos.

Antecedens de se manifestum est, si quidem mors sequitur, cum morbus superat facultatem: at cum magnus morbus est cum virium debilitate, superatur facultas à morbo. Conf. prob. Nam vox illa *laboranti*, aut *habito*, longum jam tempus significat; & idè jam debilitatum ægrum ex hoc ostenditur: at si veluti carunculæ deficiantur, magnitudo ulceris significatur.

Quod hæc signa certissima sunt ad mortem, & certiora, quàm præcedens: quia præcedens signum morbi ostendit magnitudinem, cum quo aliquando, si validæ fuerint vires, potest æger evadere, verum hic jam debilitas supponit vires. Card. ait, carunculas non absolute dici ab Hipp. sed veluti carunculas, quia hæc indicant ulcus jam perforasse intestinum, & ex mesenterio corroso procedere. Habent autem intestina duas peculiare tunicas, ac tertia accesse sit ex peritonæo habent, & pinguedinem, & pituitam adhærentes ipsis: cum itaque corrosio incipit primo, raditur, & abstergitur pituita; unde sequitur adeps: tertio loco ramenta quadam, corrasa epidermide intestini: quarto loco caruncula succedunt majores, jam membranis perforatis, quæ prodeunt ex intestinis tenuibus, majores ex crassis: ultimo loco perforatis intestinis, abraduntur circumstantes partes mesenterii.

Quod caruncularum excretio non videtur sufficiens esse ad mortem inferendam, nisi jam debilitatum hominem apprehendat, nec enim sequitur mors necessario, si in crassis intestinis sit ulcus, dummodo vires non sint debilitatæ. Quod verò ad dysenteriam successam attinet Hipp. ex professo in hunc modum scribit. *Dysenteria si cum febre invaserint, aut variis alvi rejectionibus, aut cum hepatis, aut præcordiis.* 2. Ad 2.

dii, aut ventris inflammatione, & quæ dolorosa fuerint, & cibos interficiunt, sitimq; inducunt, hæc omnes mala sunt, & qui sanè plurima horum habuerit, citissime peribit, qui verò paucissima, huic plurima spes est; moriuntur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & seniores adhuc decennes, reliqua verò ætates minus; At quæ dysenteria commode sunt, hæc mala non inducunt, verum sanguine, ac ramentis egestis desierunt si prima die, aut decimaquarta, aut vigesima, aut quadragesima, & morbos præcedentes curant; Hæc ille.

3. Adn. Quod verbum hoc *fiens* Gal multipliciter sumitur; aliquando enim morbum factum significat, sed per illud tempus quo adhuc non pervenit ad magnitudinem insignem factam, proinde tunc dicitur, cum vehementiam acquirit: dysenteria itaque *fiens* dicitur, cum non adhuc substantia intestinorum deraditur; facta verò cum ramenta decidunt, & carunculæ. Secundo modo *fiens* morbus dicitur, qui actu generatur non tamen secundum omnes partes factus est; qua ratione febris hæctica factus morbus dicitur; putrida verò *fiens*. Tertio *fiens* dicitur pathos, seu passio, & symptomata, quasi dispositio ad effectum aliquem: at cum actio jam im-
primitur, morbus, & affectus dicitur.

APHORISMUS XXVII. Quibus per febras, &c.

Conne- **M**ANIFESTAM habet dependentiam à superioribus hæc sententia, cum
xio. sicuti in illis, ita & hic de sanguinis evacuatione agat.

Intent. Quibus per febres sanguinis undecunque eruperit copia, his convalescentibus ventres humectantur.

Ratio **Ut** Medicus ex nimia sanguinis effusione alvi fluxum, seu diarrhæam prædicere
intent. possit: secundò, ut in reficiendo adhibeat paucum, & boni nutrimenti cibum, & calorem confirmet naturalem; tertio, ut doceat præcavendas esse magnas venarum sectiones, quod antiqui faciebant, quamvis hac in parte magis peccent Medici nostri sæculi, ad minus, quam ad majus.

Demõ- **Nimia** sanguinis effusio per febres virtutem minuit naturalem. Ergo
stratio. **Cum** reficientur ægri, levitate intestinorum laborabunt.

Antec. prob. Siquidem sanguine plurimo educto, corpus frigescit totum, ac proinde virtus naturalis, quæ coctione fit, & retentione. Consequens facile sequitur, quia cum nec coqui, neque retineri, neque distribui possit alimentum comodè, gravata facultate deicitur, adde inanitionem illam appetitum excitare; quare in causa esse, quo magis sumant alimenti, & ided etiam minus conficere possint.

Adn. Quod hæc sententia vera est in univèrsum. Verum addit (cum febre) tum quia frequentius crises per hæmorrhagiam in febribus fiunt, tum quoniam febrile corpus non solum debilitatur à sanguinis missione, sed jam ex febre tabefactum est; unde duplici ratione minus poterit coquere, & retinere. Dixit autem sanguinis copiam, significans multum debere educi: ex quacumque verò parte, quia undecunque fluat vim habet debilitandi, verumtamen est quod ex superioribus partibus exiens, magis debilitet, quam ex inferioribus.

2. Adn. Quod humectatio ventris non solum sequitur ad magnam effusionem sanguinis, sed & ructus acidus; & omne genus cruditatis, atq; hydrops, cachexia, & malus corporis habitus Glossat Hipp. hanc sententiam in Prothetico, nisi urinæ concoctæ appareant: quæ verba duplicem habent sensum: primò, ut signum sumat ad prædicendam cruditatem ex copia, ubi vires valdè debilitat: tunc enim urinæ cocta non apparebit, & quæ tempore cruda apparuerit, alvus humida erit: quod

si, facta magna effusione, urina adhuc cocta appareat, illa non est talis, à qua separari possit diarrhæa, & cruditas: vel secundo sic intellige: si Medicus exhibeat cibum ad proportionem caloris, & corroboret calidum innatum, atque reficiat paulatim, tunc fiet, ut coquatur urina, & venter non humectabitur.

Quod hic Aph. merito reprehendit Hispanos Medicos, qui toties solent venam ^{3. Ad v.} secare ægris, quoties ad illos accedunt; & licet experientia istis arrideat, attamen periculosa est talis curatio, & merito reprehendi debet: nec enim saltem evitare poterunt, quod hic prædicat Hipp. ut cætera taceam mala, quæ importunam illam phlebotomiam consequuntur.

APHORISMUS XXVIII. *Quibus dejectiones sunt biliosæ, &c.*

CUM de sanguinis, & atræ bilis dejectionibus, seu supra, seu infra fiant, ^{Conne-} in præcedentibus dixisset; in hoc de bilis dejectionibus, deque illius motu ^{xio.} ad superiores, vel inferiores partes sermonem instituit.

Dux proponuntur conclusiones, quarum prima docet, ad surditatem cessare biliosas dejectiones: secunda verò, ad biliosas dejectiones cessare surditatem. ^{Intent.}

Ut Medicus alteram ex altero prædicere possit, necnon in surditate biliosa, natura sequens ad contraria medicamento revellat. ^{Ratio intent.}

In duas partes juxta duas conclusiones allatas dividi potest Aph. quarum altera ^{Divisio} motum bilis continet ad superiora, altera vero ad inferiora.

Unico medio ita probari possunt conclusiones.

Motus contrarii effectus pariunt contrarios: Ergo surditas biliosorum dejectione, & biliosa dejectio surditate præsentente finientur. ^{Demonstratio}

Antecedens patet. Consequens declaratur, nam præexistente surditate, cum biliosa dejectio supervenit, ad inferna movetur bilis, quæ causa erat surditatis; at si præexistente dejectione biliosa, superveniat surditas, raptus materiz ad superiora fit.

Quod cum surditas sit vel antiqua, vel recens, vel cum febre, vel sine febre, ^{1. Ad v.} Hipp. de recenti surditate loquitur, & potissimum in febribus. Est autem accidens hoc frequens in febribus, ut recurrat materia præcipue biliosa non semel, sed pluries ad caput, & è contra. Cum itaque natura bilem movens ad inferna præexistentem sanet, Medicus quoque per surditatem febrilem purganti medicamento utetur, quod potissimum bilem purget: nam alvi fluxus non solum surditatem, sed omnes capitis & oculorum morbos tum revellendo, tum vacuando solvere solet.

Quod si surditas in febre fiens, & præcipue præcedentibus biliosis dejectionibus, ^{2. Ad v.} timorosa est, quia raptum materiz ad caput significat, unde phrenitidis timor nascitur, solvitur autem surditas non modo biliosis dejectionibus, sed si sanguis per nares effluat, aut aures, & si ad partes infernas abscessus fiant, & si per urinas humor evacuetur, verum Hipp. mentionem fecit de alvi fluxu, quia frequentius biliosam surditatem solvit, & ad illam surditas sequi solet, non tamen dixit Hipp. necessario surditatem solvi per biliosam fluxionem; at si a veniat ex febrili surditate, illam solvere; sicuti nec surditas sequitur necessario ad alvi suppressionem, sed quod si surditas adveniat cessat alvi fluxus.

Quod si revulsio potentior est vacuatione, & derivatione, quia hæc non juvant, ^{3. Ad v.} nisi humorem peccantem educant; verum revulsio, etiam cum sit humoris non peccantis, solet juvare, quia impetus naturæ ad contraria, tollit fluxum priorem; cæterum fieri potest, ut tanta sit bilis copia, ut maneat surditas etiam cum biliosa dejectione, ut contra (at il raro accidit) Hipp. autem docet, quod plerumque fieri solet; potest item derivari materia ad parotidas, & febrem, & surditatem tollere.

APHORISMUS XXIX. *Febricitantibus fit sexto die, &c.*

*Connec-
tio.* CUM in antecedenti de motu bilis ad superiora, vel inferna egisset, nunc de rigore arripit sermonem, quod februm accidens insigne est, & notissimum.

*Intent.
Ratiō* Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, Indicatio est difficilis.

Intent. Ut demonstret hoc peculiari exemplo conatum omnem naturæ, & perinde crissim, quæ sexta die fit, difficilem esse, & præterea colligat, quod infra etiam docebit, pares dies ad iudicationis difficultatem esse aptos, & inter pares dies sextam difficillioem esse.

*Demō-
stratio* Rigor sextæ diei non fit secundum naturæ providentiam, neque cæli vi; ergo difficilem pariet iudicationem.

*4. de
morb.* Antec. prob. nam natura ut scripsit Hipp. non solet movere, nisi per dies impares: at nec à cælo regulari potest sexti diei excretio, cum nulla in eo die configuratio fiat motus Lunæ, vel Solis, at nulla est alia in nobis movendi vis, quam à natura, ut causa particulari, & cælo, ut universali: quare motus erit symptomaticus, & purus ipsius morbi, qui septimam expectare non potuit, ac perinde difficile iudicium portenditur.

Adn. Quod sicut inter impares dies septimus est primus, & veluti rex, quia in eo, ut plurimum crises fiunt, & ad bonum; ita sextus dies omnium est pessimus, & quasi tyranno comparatur; & cum omnis morbus, qui per dies pares iudicatur, difficilem habeat motum; sexta tamen dies parium dierum est vilissima. Difficultas autem iudicii, vel mortem, vel dolores, vel recidivas significat, aut in alium morbum transmutationem. Quod si quando ea die crisis facta est, id raro, & veluti admirandum notatur, & accidit; quia natura ob robur præoccupat, & principium crisis facit die sexta, septima tamen finitur, habes autem exemplum Philistidis Hetaclidis uxoris, quæ die sexta rigit, & minsit multum; septima tamen perfecta fuit crisis facta.

*Hipp.
in Epid.* Quod si quando ea die crisis facta est, id raro, & veluti admirandum notatur, & accidit; quia natura ob robur præoccupat, & principium crisis facit die sexta, septima tamen finitur, habes autem exemplum Philistidis Hetaclidis uxoris, quæ die sexta rigit, & minsit multum; septima tamen perfecta fuit crisis facta.

Adn. Quod rigor solet antecedere iudicium, quod fit per sudorem, & etiam illud, quod per vomitum fit: sed cum febris possit esse continua, vel intermittens, Hipp. potissimum de continua loquitur; quia talis per sudorem solet iudicari; unde infra rigorem supervenientem ardenti febrī, solvere illam dixit: sed in intermittibus etiam difficile iudicium potest ea ratione argui; quia per dies pares movetur morbus, si ad sextam diem rigores fiunt. Non est autem necessarium, rigorem antecedere omnem sudorem; potest enim sine rigore fieri: sed neque ad rigorem sequitur necessariò sudor, nisi cum criticus fuerit.

Adn. Quod rigor motus est cum concussione factus à causa aliqua præter naturam; quæ duplex esse potest, frigus scilicet & calor; neque inconveniens est, contrarias causas eundem parere effectum, cum reguntur ab aliqua superiori causa, ut à facultate: nam frigidum rigorem facit calorem pellendo, calidum mordendo: quæ ratione in febribus rigor iudicatorius, vaporem, aut tenuem bilem acrem, & mordacem indicat deferri ad partes sensiles, unde sudor, aut vomitus, aut alvi fluxus est. At major rigor, qui à causa calida fit, quam qui à frigida. Fit autem aliquando symptomaticè, ut cum virtus est imbecillis, quæ, cum multum laboret, concutit corpus; aliquando criticè, cum virtus fortis est, & validam efficit commotionem.

APHORISMUS XXX. *Quibus accessiones fiunt, &c.*

NEXUS præsentis sententiæ cum superiori satis est evidens; est enim sicut illa de iudicii difficultate; verum ibi ex die iudicatorio, hic verò ex accessionum ordine rationem desumit. Comme-
xio.

Accessiones si fervent eandem horam, iudicium febris est difficile.

Ut Medicus ex hoc uno signo morbi pertinaciam cognoscere, ac perinde prædicere, & cautius curare possit. Intèrio;
Rratio
intent.

Repetitio quotidiana accessionum in eandem horam, causæ firmitatem ostendit: ergo difficilis soluta erit morbus. Demõ.
strat.

Antec. prob. quoniam ordo ille indicat fixam morbi causam, & proinde non solum ex motu materiæ, sed Solis, aut Lunæ, pendere.

Quòd iudicium morbi significat magnam mutationem, seu in pejus, seu in melius, unde iudicari dixit Hipp. in morbis esse, cum augmentur, aut in alterum transmutantur, vel finiuntur, hic igitur iudicium difficile significat, & quod longo tempore finietur, & quòd cum difficultate, ut facilis sit recidiva, aut ad abscessum finiat morbus. Est autem febris, de qua loquitur, vel continua, vel intermittens; & intermittens quotidiana, aut tertiana, aut quartana, aut septimana. Vera autem est sententia de omni febre, & de omni accessione. Illud autem *postera die* etiàm significat, si tardiùs repetat. 1. Adm.

Quòd sensus Aph. quoad invasionem triplex est; primus, ut accessio secunda invadat eadem hora, qua prima desinit; secundus, ut invadat eadem hora, qua prima incipit, tertius, ut secunda accessio invadat, & recedat eadem hora, qua etiam prima; primus sensus est absurdus; secundus, & tertius ad mentem Hipp. sed tertius magis, idèd licet Aph. de omnibus febribus, verus sit, tamen de continuis intelligere videtur, quæ ita se habent ut per singulos dies confurgant fines, & principia accessionum; quia cum speratur intermissio, rursus alia corripit febris. 2. Adm.

Quòd vera est sententia, non solum si ea lem hora invadat secunda, quæ prima; sed si æqualibus intervallis post ponant, aut anticipent, non item si inæqualibus. Solet autem anticipatio accessionum ferè augmentum morbi significare; sicuti postpositio declinationem: eadem autem hora si veniat, statum; attamen nullum perpetuum est: anticipatio enim, & ob naturæ robur, & morbi vehementiam fieri potest, sicut postpositio virium debilitatem sequi potest, verum & ejusdem horæ repetitio per totum morbum à principio fieri potest; igitur alia signa consideranda sunt: duratio enim, & vehementia accessionis, & quæ in excrementis apparent, ad firmitudinem iudicii faciunt. Verum dices, unde tanta causæ firmitas, ut ordo, & qualitas servari possit tam longo tempore, & cur quartana tam diu comitatur hominem, si salutaris est, & materia singulis accessionibus pellitur? Dic in causa esse Solis, aut Lunæ motam ordinis illius, & peculiarem materiæ putredinem; longitudinem vero in quartana causat materia tenacissima, quæ in parvulis venulis adhæret, quæ non potest facili negotio disiangi. 3. Adm.

APHORISMUS XXXI. *Qui per febres lassitudinem sentiunt, &c.*

CUM de iudicatione Hipp. in antecedentibus verba fecisset, & iudicium, vel per abscessum, vel evacuationem fiat, nunc de iudicatione sermonem habet, quæ per abscessum fit. Comme-
xio.

In lassitudinosis febribus abscessus fiunt potissimum ad articulos, & ad maxillas, Inten-
Ut

Ratio Ut ex hoc uno signo prædicere possit Medicus non solum per abscessum fieri ju-
diu. dicium, sed locum abscessus maximè esse articulos ipsos.

Demo- In lassitudinosa febre materia multa est, articuli debiles: ergo ad eos fiet ab-
strat. scessus. Antec. prob. quia lassitudo, seu spontanea, seu ex labore, plenitudinis est causa: spontanea ob vasorum plenitudinem, laboriosa ob co'liquationem: articuli quoque imbecilles sunt, si quis laboravit; aut si non laboravit, ubi dolent, debiles sunt. Conseq. deducitur, quia materię multitudo cum articularum imbecillitate, accedente febre colliquante, abscessus faciet ad articulos.

1. Ana. Quod lassitudo vel est spontanea, quæ sine labore sit; vel non spontanea, quæ laborem sequitur: Rursus, utraque vel febrem antecedit, vel cum ea est conjuncta. Hipp. itaq; de omni lassitudine loquitur, sed magis de spontanea, & quæ febrem comitatur: quia laboriosa, cum bilem magis pro causa habeat, & vacuatione poterit finire, & sudore; at spontanea magis sequitur materię multitudinem, & crudelitatem. Solet autem ab abscessu liberare urina, si multa prodeat, crassa, & alba, aut sanguis è naribus: unde Medicus poterit abscessus præcavere, sanguinem mittendo, aut evacuando.

2. Ana. Quod articuli valde parati sunt ad recipiendum humorem, ac præcipuè inferni pedum, & genuum, quia loca sunt debilia, & ex lassitudine tabefacta: maxillæ autem glandulas habent insignes ad aures, & collum, ad quas potissimum fluit humor cum tenuis est, & in capite; sicuti cum est crassus, & frigidus, ad inferna: Nec solum ad articulos abscessus fiet ex lassitu linosis febribus, sed etiam ad partes juxta illos per totum crus, aut inguen, aut femur. Cognoscitur autem materię decubitus ex dolore, & calore partis.

3. Ana. Quod Hipp. in febribus ad abscessum signa sumit tam ex cruditate, tum ex longitudine morbi, cum adsunt reliqua salutaria signa; unde scribit: *Quicumq; urinas tenues, & crudas mingunt longo tempore, si alia omnia signa, ut in supervulnibus sint, in his abscessum expectare oportet ad locos infra septem transversum: & rursus in longitudine morbi, cum febris prorogatur, salubriter affecto homine, neq; is ob inflammationem, aut aliam causam dolore detinatur, huius abscessum expectare oportet ad aliquem articulum, vel maxime infernum;* Cum hi itaque si lassitudo jungatur, adhuc abscessus certior erit.

APHORISMUS XXXII. *Quibus ex morbo convalescentibus, &c.*

Comme- **N**EXUS cum antecedenti clarus est; de abscessu enim dixit, qui in febris
ntis. spectari solet; hic verò de loco abscessus tractat.

Intent. Ex morbo levatis ad eam partem fiet abscessus, quæ laborat.

Ratio Ut doceat cognoscere locum futuri abscessus, nec non fieri illos posse non solum
intent. in febribus, sed etiam post febres jam convalescentibus, & surgentibus ægris.

Demo- Labor receptionem facilem facit; ergo ad illam partem fiet abscessus, quæ do-
strat. let. Antec. prob. quia labor, seu dolor trahit, & debilitat; quare fit, ut facilem reddat receptionem. Conseq. prob. quia abscessus fiunt per materię receptionem.

1. Ana. Quod convalescens est in duplici differentia, quidam est perfectè judicatus; alius verò imperfectè, quod adhuc morbi reliquie remanserint. Hipp. non intelligit de primo, sed de secundo convalescente, quia primus cum sit purus, non habet in se causam abscessus. Caterum abscessus recidivas solet præcavere, quia materia non amplius ad nobiles partes vergit, nisi recurrat, quod in convalescentibus raro fit.

Quod

Quòd labor hic significat omnem membri debilitatem, seu præcesserit, seu in morbo, aut in convalescentia adveniat. Seu igitur doleat, seu intemperata sit, seu alia quavis ratione langueat pars, labor ille fluxionis, & causa, & signum esse solet. Causa primò, quia trahit; omnis enim dolor attrahit. Secundò debilitat, omnis enim debilitas ad recipiendum apta est; qua ratione potissimum ad articulos abscessus fieri dixit supra. Signum verò abscessus labor est, & dolor, quia præsentem causam ostendit.

Quòd hic universaliorem ponit sententiam, quàm supra: quia ibi de articulis dixit, hic verò de quacunque parte sermonem habet, quæ doleat, aut laboret. 3. Adn. Solent autem fieri abscessus in morbis aliquando boni, aliquando mali: mali quidam tales sunt simpliciter, ut qui sunt acritici, & ad partes nobiles fiunt, & majorem morbum inducunt, quàm prius; at mali secundum quid, dicuntur abscessus, qui vel claudos, vel cæcos efficiunt homines, aut corporis partes corrumpunt, sed tamen liberant à morbis: unde scripsit in Progn. ungues nigros significare futurum abscessum ad illos; & si alia bona signa adveniant, sanari quidem ægrum, sed casaros digitos. Et illud, quod scripsit 2. Prædict. claudos, cæcosq; evadere homines ex abscessibus, ut prædicebant Medici in admirabilem prædictionem, cum jam futuros abscessus ad illas partes ex pessimis morbis cognoscerent.

APHORISMUS XXXIII. *Sed si quæ ante morbum pars, &c.*

CUM duabus antecedentibus manifestam satis connexionem habet hæc sententia: quia sicut in illis de doloribus, & laboribus agitur; ita in hoc: sed Connexio. in 30. de labore agit, qui febrem comitatur; in 32. de eo, qui febrem sequitur; xio. in hoc vero de illo, qui antecedit.

Si quæ ante morbum pars laboraverit, ibi morbi sedes.

Intent.

Ut non solum abscessus futuri, quod in antecedentibus dixit, sed morbi locum indicet, quantum autem loci affecti cognitio Medico conducatur, ex eo patet, quòd tantum variat curatio, quantum locus affectus evariat, aded ut ideus morbus in diversis locis, contraria desideret remedia, ut in phrenitide, & pleuritide patet, cum ambæ sint inflammationes.

*Ratio
intens.*

Abscessus ad eam partem fiunt, quæ laborat: ergo morbus ad illam partem fiet, quæ ante morbum laboravit. Demof.

Antec. ex præcedenti Aph. satis est evidens. Conseq. prob. quia eadem est ratio gignendi abscessum, & morbum omnem: est enim morbus omnis abscessus, licet minor, quàm morbus ex quo fit, cum per illos fit iudicium.

Quòd labor hic significat, sicuti in antecedenti, omnem partis debilitatem, seu illa sit ex natura, seu ex morbo, seu pertineat ad intemperiem, seu malam conformationem; quare dicebat inferius, si quæ pars calefeat, aut frigescet, ibi morbi sedes est: & rursus qua corporis parte sudor est, ibi morbus: exemplum habet Lib. 6. Epid. sect. 7. 1. Adn.

Qui igitur vocibus, ait Hipp. se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis, deservunt; qui verò manibus laborarunt, manibus tantum siderati, ac res luisant: qui verò equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus persecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentie, & resolutiones abortie sunt, & ad femora, & tibias lassitudo, aut dolor.

Quòd Medicus providere debet ad partes, quæ sanis hominibus, quavis ratione sunt debiles, ne illas quoquomodo lo agitet, aut perturbet, calefaciat, aut frige- 2. Adn. faciat, quia facillè morbos concipiunt, & præsertim quo partes fuerint nobiliores,

res, præcipud pulmo, & caput: leviter tamen exercendæ sunt, & paulatim frictionibus, aliis vè hujusmodi motus generibus. Docet igitur Hipp. hic locum affectum dignoscere ex morbis, cujus cognitio non minora præstat Medico curanti, quam genus affectus; quia licet ex affectu genus auxiliû in genere colligatur; ex loco tamen affecto plura colliguntur, & magis individua.

APHORISMUS XXXIV. *Si febre detento, &c.*

CUM in antecedentibus de abcessu locutus sit, qui ad partes ignobiles fit, & morbos judicare solet, modò de illo agit, qui ad nobiles ire solet, & perniciosus est.

Entero. Suffocatio repentè superveniens, nullo apparente in faucibus tumore, febre detento mortale.

Ratio intent. Ut doceat mortem præfagire, ubi talia apparent signa, ac proinde non esse in tali casu auxiliandum; nisi cum prædictione.

Demonstrat. Si febre detento suffocatio repentè adveniat, sine tumore, cordis calor refrigerari nequit: ergo mors sequetur.

Antec. prob. quia per talem affectum guttur ita constringitur, aut convellitur; ut aer attrahi non possit ad refrigerandum cor, quod etiam, propter febrem, magis aerem desiderat. Conseq. prob. quia vita non potest consistere, nisi calor cordis conservetur per inspirationem.

Adm. Quòd suffocatio hic eam significat dispositionem, per quam vix respirare possunt ægri; idèò coguntur ad orthopnæam, seu sedentes respirare. Ea verò vel sensim fit, vel repente, sensim fit, quoties pulmo, aut aspera arteria crassis humoribus, aut pure repleantur, vel tubercula patiuntur. Verum quæ repentè fit, vel gutturis vitio contingit: vel venarum interceptione, ut in apoplexia, vel aura maligna ad cor ex utero delata, ut in hysterica passione evenit. Hipp. addit *cum febre*, quia neque apoplexia, neque hysterica passio cum febre est. Cum verò vitium in gutture, aut inflammatione fiat, aut convulsione exsiccitate, quidam intelligunt de angina illa horrendissima, quæ nil conspicui facit in faucibus, & intra 3. dies occidit cum dolore, & orthopnæa: verum alii, ut Card. non de angina loqui Hipp. rati sunt, quia illud à *febre habito* significat jam diu hominem à febre detentum, & convalescentem, in quo nulla occasio est inflammationis; adde, tacuisse dolorem, & præterea etiam sine febre talem anginam esse lethalem: quare intelligunt de suffocatione, quæ accidit ex siccitate convellente musculos gutturis internos. Et sanè probabilior est hæc sententia. Valesius autem primo modo de angina intelligens, illud à *febre habito* interpretatur de magna febre, quia tunc major est respirandi necessitas: Quod licet sit causa adjuvans, tamen illud (à febre habito, non puto convalescentem, ut Card. intelligit, neq; magnam febrem solum significari; sed debilitatum etiam ægrum, ita ut hæc affectio idèò etiam lethalis sit, quia jam à febre debilitatum hominem apprehendat, sicuti dicebat, à pleuritide detento malum esse, si alvus profluat, intelligens jam debilitato ex morbo.

Adm. Quòd in angina tumor, quò evidentior est, èò minus est periculum; cum igitur appareat in faucibus tantum, non ita bonum est, sicuti si in cervice, & melius adhuc si in pectore se ostendat: tumoris enim nomine non modò elevationem, sed ruborem quoque intelligere oportet, qui in erysipelatibus conspici solet: verum cum ex siccitate per convulsionem strangulatio contingit, tumor apparere nequit, sicut in prima specie anginæ, occupatis internis musculis gutturis.

APHORISMUS XXXV. *Si febre detento, &c.*

NEXUS hujus Aph. cum antecedenti clarissimus est: nam ambo sunt de suffocatione, quæ in febre contingit, sed per varia symptomata describitur. Conne-
xio.

Si febre detento de repente collum intorquetur, ac vix deglutire queat nullo in faucibus apparente tumore, est mortale. Interm.

Ut ex istis accidentibus mortem prædicere possit Medicus. Ratio
intent.
Densif.

Perversio colli repentina in febricitante cum deglutiendi difficultate sine tumore vel inflammationem, vel convulsionem lacertorum gulæ facit, & operationem vitæ necessariam tollit: ergo mortalis.

Antec. decl. quia gula alligatur spinæ, guttur gulæ; ideo suas communicant affectiones. Cum itaque vel tumor est in vertebra, vel convelluntur ligamenta œsophagi, collum perverti solet, ac deglutiendi difficultas nasci: cæterum deglutitio opus est ad vitam necessarium, sine quo vivere homo nequit. Consequens prob. quia vertebrarum inflammationes, seu convulsiones, per quas vertebra luxantur, sine aliquo tumore faucium, curationem non admittunt, maxime accedente difficultate devorandi.

Quod præsens Aph. differt à superiori, quia ille per suffocationem minatur periculum, hic per deglutiendi difficultatem magis; quamvis utrumque accidens in utroque supponatur: at difficilior erat respiratio in antecedenti, in hoc verò devorandi facultas: quia in illa magis afficitur aspera arteria, in hac vero magis œsophagus: pervertitur autem collum, vel ad latera, vel in partem anteriorem, vel posteriorem, magis autem persionem eam significat, quæ ad latus est. I. Adn.

Quod licet angina fieri possit ex luxatione vertebrarum spinæ, ob inflammationem, aut tumorem quempiam trahentem ligamenta: tamen hic magis intelligere possumus, ut supra, persionem, quæ ex siccitate fit lacertorum œsophagi, aut gutturis, quæ jam febre debilitatis acuta, ait Card. advenire solet: & eam præcedunt duo signa lethalia, vox clangosa, & sonitus quidam, dum bibunt, indicantia nimiam siccitatem: addit cum febre, quia ut scripsit 2. Epid. illi gravius affligebantur, quibus cum febre cervix intus vergebat. Sed quid dices Hipp. afferenti, eis, qui solum deglutire non poterant, anginosi, valde mites fuisse Anginas? Dic fuisse tales sine suffocatione, ideo non periclitasse: hic verò supponere etiam suffocationem: Vel dic, ibi de angina; hic verò de persione, quæ ex siccitate fit, loqui, & supponere hominem jam febre confectum. 2. Adn.

APHORISMUS XXXVI. *Sudores febricitantibus boni, &c.*

CUM in antecedentibus de Crisi dixerit, quæ per abscessum fit; nunc de illa agit, quæ per excretionem nascitur, assumens in exemplum sudorem. Conne-
xio.

Dux sunt conclusiones in A. h. quarum prima dies laudat, qui bonos sudores efficiunt; secunda verò eos, qui malos. Interm.

Ideo in duas partes dividi potest præsens sententia juxta duas conclusiones prædictas. Divisio

Ut demonstrat, qui dies sint probandi ad crisin, quæ per evacuationem fit, adducendo sudores in exemplum, & qui item reprobandi: & non solum ex materia morbi, sed cæli virtute judicia pendere dignoscamus. Ratio
intent.

Sudores, qui incipiunt 3. 5. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 27. 34. morbos benè judicant. Ergo boni. Densif.

Antec.

Antec. decl. quia per tales dies ut plurimum ad salutem fiunt iudicia, quia impares sunt, & natura per dies impares inovere solet. Conf. clarè sequitur.

Demōstrat. Sudores, qui extra tales dies fiunt, aut dolorem, aut morbi longitudinem, aut recidivam significant: ergo mali.

Conseq. manifestè sequitur. Antec. prob. dupliciter: tum ratione, tum experientia: quia qui illis diebus iudicati sunt supra numeratis, ut plurimum bene iudicati sunt; qui verò extra illos malè; & ratione, quia sudores ultra prædictos dies venientes extra naturæ ordinem sunt, cum tiant illis temporibus, quibus natura quiescere solet, scil. in imparibus diebus.

1. adn. Quòd ad sudoris, & alterius excretionis perfectionem non solum requiritur dies impar, sed quod fiat coctione præcedente; quod ubi contingit, vires omninò superant morbum, at cum vires à morbo superantur, neq; in die critica, neq; coctione apparente fit iudicium, unde mors sequi solet: at cum medio modo se habet, & partim superat morbus, partim vires, fit, ut in die critica iudicium fiat, non tamen necessario semper ad salutem, quamvis ut plurimum, quia vires solent assequi diem iudicatorium, non tamen inate lz victoriam.

3. adn. Quòd sudore iudicantur febres tum acutæ, tum longæ, sed acutæ præcipuè, quia calidiores sunt, & ex tenui materia constant: nam longæ febres raro sudore solum sine alia excretionem iudicantur: at in acutis accidit, ut una dies liberet solum per sudorem; ideo numeravit solum dies usque ad 40. in quibus acuti morbi cum febre terminari solent; & quod de sudore dicitur, transferre oportet ad omnem aliam vacationem.

3. Adn. Quòd videtur malè omisisse 4. diem, cum sit dimidium septimæ, & in ea iudicationes non ita raro fiant, ut putavit Gal. Nam Periclis in Abderis 4. die per sudorem est iudicatus: & 7. Epid. uxor Elcominis mensium effluviu iudicata est; verum quia 4. dies non adiungit sibi naturæ motum, ideo excludit, quamvis habeat in se cæli rationem; nam morbi, qui per dies pares exacerbantur, in illis iudicantur; at difficilè ut plurimum: quare bona iudicatio si fiat in quarta, id proveat, qui arripit iudicationem 3. aut 5. diei. Sed cur non numeravit 13. & 15. diem, qui impares sunt, sed 14. qui par est? An quod 14. se ipsa impar est, & pertinet crism 13. die inchoatam, aut extenditur ad 15. Sed cur addit 21. & tacuit 20? An quod 20. dies partem continet 21. ea ratione, qua Medici dies numerant; ideo parum refert seu 20. seu 21. dicas iudicatorios; tacuit etiam 37. & 40. quia raro iudicant, per alios autem dies intra 14. intelligit 2. 8. 16. 18. 22. 26. 28. 32. 36. 38.

APHORISMUS XXXVII. *Frigidi sudores, &c.*

Connexio. **CUM** in antec. senti de sudoribus bonis, aut malis juxta dies evenientes tractaret: nunc de sudoris qualitate agit, alluens inter primas frigidam quidque ex ea significetur, edoret.

Intent. Duas habet Aph. conclusiones: prima frigidum sudorem cum febre acuta mortalem ostendit: secunda eam, si accidit eam febre non acuta, longitudinem morbi significare ait.

Divisio. Ideo in duas partes juxta duas conclusiones dividi potest Aph.

Ratio intent. Ut quid in febribus ex frigido sudore sit sperandam, doceat, atq; timorofum valde hoc accidens pronunciet.

Demōstrat. Frigidus calor in acuta febre, vel morbum insuperabilem, vel extremam virium debilitatem denunciat: Ergo lethalis.

Antec. prob. quia frigidus sudor in acuta febre, vel accidit ex inflammatione valida

valida visceris alicujus, quæ sicuti cucurbita trahit calorem ad se, partes relinquens frigidæ, unde insuperabilis affectio significatur, vel quia membrorum calor est extinctus, quippe internus, ut exiguus, potest quidem elevare vaporem, non tamen calefacere, unde extrema imbecillitas significatur.

Conseq. prob. quia utraque causa est mortis judicium.

Sudor frigidus cum febre non acuta multitudinem materiæ significat, non perinde vires debiles: Ergo longitudinem morbi. Antec prob. quoniam cum ex inflammatione interna provenire nequeat, neque ex dissolutione caloris, & spiritus, quia morbus magnus non est, reliquum est ut sequatur multitudinem materiæ frigidæ, & crudæ, quare hic Hipp. sudorem frigidum procellere dicit ex non calefacto malo, neque attenuato, sed crudo existente, sicuti calidus ex contrariis.

Conseq. facile seq. quia cum materia multa sit, non nisi longum tempus requirit ad sui coctionem.

Quod in febre acuta frigidus sudor duas potissimum causas habet, vel inflammationem internam, vel virium imbecillitatem; quare scripsit Hipp. considerandos esse sudores malos, quippe qui vel fiunt ob inflammationis vigorem, vel corporis exolutionem, in febre autem non acuta, neque maligna, multitudinem crudæ materiæ ostendunt. Cæterum sudor, qui mortem significat, frigidus debet esse, aut in toto corpore, aut circa faciem, & cervicem, quia tunc causæ magnitudinem arguunt. Sed dices, cur in facie, & cervice tantum si fiat; mortem denunciat, non sic in brachiis, aut cruribus? Dic quia calor innatus in facie maximè vigere solet; ideo viscera malè habere ostenditur; quod in cruribus, aut brachiis non contingit.

Quod frigidus sudor, vel exit cum frigido corpore, vel cum calido corpore: vel è contra, calidus sudor cum frigido corpore exire solet. Hipp. primos duos modos intelligit: sed & tertius non minus est lethalis cum acuta febre; quia ex eo significatur exhalatio calidi innati, præcise cum præcessit spiratio frigida, unde Hipp. Signa lethalia dixit: percutim calidus vapor, si naves prius frigidum spiritum reddiderit: sed quod eò loci subiungit: contraria vitalia, dubitationem habet, quia si quis cum calida respiratione frigidum exulet, malum sanè id habetur. Dic illud (contrarium) non referri ad prædicta verba, sic ut calida respiratio cum frigido vapore sit bona; sed quod vitalia signa sunt, non respirare frigidum cum vapore calido, & quæcumque potius calorem naturalem in respiratione indicant, & corporis temperiem per moderatum vaporem.

APHORISMUS XXXVIII. *Qua corporis parte sudor, &c.*

CUM in duobus antecedentibus de sudore egisset, & quod tempus, & quod ad qualitate:m nunc de illo verba facit, locum assumens, unde exit.

Quia corporis parte sudor est, ibi morbus.

Ut per hoc signum partem a leetam cognoscere doceat: est enim hic A. h. exemplum eorum, quæ supra dicta sunt de abscessu partium.

Sudor partis, à qua effluit, dispositionem indicat non naturalem: Ergo morbum.

Antec. patet: quia pars, quæ secundum naturam se habet, non solet exulere: unde scripsit sudores ex morbis fieri, seu calidos, seu frigidos. Cor. et prob. quia omnis dispositio præter naturam licet morbis saltem materialiter, licet non formaliter, quod est operationes insigniter laedere.

Quod sudor vel exit in parte aliqua corporis, vel in toto: rursus, vel sit ex causa manifesta,

manifesta, vel sine ea, iterum, vel est criticus, vel symptomaticus. Sententia itaque Hipp. de sudore illo vera est; qui perseverat, & sine causa est manifestus, & qui in parte una fit; quia licet etiam sudor in toto corpore morbum totius ostendat; tamen id in febribus accidit, in quibus non ita curamus de parte affecta, verum non solum jam acta ægrotante homine sudor indicat partis morbum: sed etiam si per sanitatem pars exudare solet, ad illam firmari solet morbus, juxta illud antea: sed si quæ pars ante morbum laboraverit, ibi morbi sedes.

Adm. Quod morbi nomine Hipp. significare solet non solum affectum, sed causam illius, & symptoma; omne denique quod est præter naturam: & ita intelligere docet Aph. ut aliquando morbum, aliquando morbi causam, aliquando symptoma, aliquando hæc omnia adsint in parte, quæ exudat. Rursus, cum hæc vel per essentiam, vel per consensum esse possint, ita intelligere oportet, ut in parte exudante morbus sit, vel per consensum, vel per essentiam. Et hoc Aph. habes, homines qui per sanitatem exudant, aut corpore toto, aut manibus, idque frequenter, minus salubres esse, quam eos, qui non ita exudant: quia sudor ille assiduus indicat, vel sanguinem ferofum nimis, vel retentis infirmitatem.

APHORISMUS XXXIX. *Et qua parte corporis calor, &c.*

Conne- **CUM** præcedenti optima ratione annectitur hic Aph. siquidem in utroque de
xix. cognoscenda parte affecta agitur; & siquidem tunc ille, quam hic, partes sunt Aph. 33. in quo ex labore colligebat partis infirmitatem, & in antecedenti ab excretis, sudore scilicet in hoc verò à qualitate mutata affectum locum dignoscere docet.

Intent. Qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.

Ratio Ut ex qualitate mutata Medicus partem affectam dignoscat, & per consequens infirmam esse, & debilem, quæ intra corpus tales habet affectiones.

Intent. Sanitas in temperie consistit: Ergo qua corporis parte calor, ibi morbus.

Intent. Antec. est manifestum, & consequens non indiget declaratione.

Adm. Quod morbus non est verè intemperies, sed quidpiam aliud intemperiem sequens Medicus tamen non distinguit istas dispositiones, quia parum refert ad curam, sed sanitatem vocat temperiem, morbum autem intemperiem, ideo non est absurdum, intemperiem signum esse ipsius morbi, calidum scilicet & frigidum: igitur hic per morbum infirmitatem poteris intelligere, ut (si pars calet corporis, aut friget) infirma sit, & ad illam firmatur postea morbus; sicuti si actu ægrotat, jam ex istis qualitatibus morbus significatur, & perinde affectus locus.

Adm. Quod, sicuti de sudore diximus, ad veritatem hujus Aph. requiritur, quod pars assidue patiatur eam affectionem, & quod remota causa manifesti non fiat. Caterum non modo calor, uti frigus partem indicat affectam, in qua sunt; sed quicumque labor, ut supradictum est, & sudor, & dolor, & coloris mutatio, & tumor. Caterum cuidam calor erat validus in planta pedis; qui cum alterutibus frigidis removeri non posset, & ficta loci sacificatione, sanatus est; quod ex sanguine eo calefcente, nec respirare potente originem haberet calor ille; alter vero in collo, & lumbis eundem sentiens calorem, nullo prius sanguine, inde scarificatione reductus est.

APHORISMUS XL. *Quibus in toto corpore, &c.*

Conne- **CUM** de calore, & frigore in antecedenti tractasset; nunc de mutatione
xlii. quæ in illis fit, sermonem instituit.

Intent. Mutationes totius corporis, ut in calore, & frigore, longitudinem morbi indicant.

Uc

Ut ex hoc uno signo Medicus longitudinem morbi prædicere possit.

Mutatio ex calido, aut frigido, seu in colore totius corporis, varios humores significat: ergo longitudinem morbi. Demof.

Antec. decl. nam varietas illa, varietatem imò contrarietatem causarum indicat. Conseq. facile sequitur, quia multæ affectiones brevi superari nequeunt.

Quòd mutatio consideratur vel in qualitate mutata, vel excrementis, vel actione. Hipp. exemplum affert qualitatis mutata; verum de omnibus vera est sententia, rursus vel mutatio est repentina, vel ex longis intervallis: intelligit præcipuè de repentinis, & præcipuè in febre continua, licet etiam de his mutationibus vera sit sententia, quæ sensim fiunt: potest autem talis varietas mortem significare, si virtutem imbecillem inveniat: sed ubi fortis fuerit, diuturnitas significatur; & non solum diuturnitas, sed etiam difficultas iudicii; & tales maximè sunt febres autumnales. 1. Adm.

Quòd hic Aph. ad febres compositas pertinet; ideo sciendum, quod composita febris, vel est confusa, quando humores diversi in unum coeunt, ut in tertiana notha, vel est implicita, quando scilicet humores in variis locis sunt diversi, quæ ambæ febres longæ esse solent. Epialæ itaque, & Lypiriæ febres sunt, in quibus mutationes fiunt, & caloris, & frigoris, & coloris sicuti, & in semitertiana. At dices: Hipp. laudat mutationem coloris in Progn. An quod ibi intelligit de humorum tenuitate, quæ facile à calore transmutatur, nec diu durat? At dices iterum: varietas videtur arguere brevitatem; unde dixit ante, febres, quæ eadem hora corripiunt, longas esse. Sed non concludis, quia aliud est fieri affectionem sine ordine; aliud diversitas illius; rursus in toto corpore intelligere oportet, vel absolute, vel distributive, modò in una, modò in alia parte. 2. Adm.

APHORISMUS XLI. *Sudor multus per somnum factus, &c.*

CUM ante dixisset sudorem indicare morbum partis illius, unde effluit nunc de sudore agit, qui in sanis fieri solet. Comme-
xio.

Duæ proponuntur concl. prima dicit sudoris multitudinem per somnum indicare nimiam cibi copiam: secunda verò purgationem, ubi moderatè comedatur. Intent.

Ut ostendat præcavere morbum futurum, tum ex plenitudine, detrahendo cibum; tum ex corruptione, purgando. Rati-
intent.

Sudor multus per somnum factus gravari facultatem indicat: ergo fit à copiosiori cibo. Antec. patet, quia natura non potens tantam sustinere copiam, retinere nequit. Conseq. prob. quia supponit benè comedere, & appetere hominem. Demof.

Sudor multus per somnum factus in eo, qui modicum assumit cibum plenitudinem, aut cacochymiam indicat, & humorum pravitatem: ergo vacationem indiget. Antec. prob. quia jam plenitudo sanguinis, sicuti cibi, aggravat naturam, unde sudor. Item mala humorum qualitas à natura per sudorem solet emitti: unde dicebat qua corporis parte sudor, ibi morbus. Conf. patet: quia plenitudo evacuationem indicat, quæ sanguinis missione fit, at cacochymia eam, quæ purgatione. Demo-
strat.

Quòd multus sudor per somnum factus intelligi debet, si ab alia causa evidenti non fiat, ut exercitio, aut sudorificis remediis, aut calido thalamo, seu humido. At dices, si ita intelligamus Aph. non continebitur copiosior cibus in prima conclusione, cum sit causa manifesta. Dic, quòd licet cibus sit causa manifesta, non tamen ita apparet. Caterum non solum copiosiori alimento significat multus sudor uti corpus, seu potu: quia non minus exsudant, qui multum bibunt, quàm qui edunt; intellige eam, dummodo non sit homini in consuetudine; in 1. Adm.

hoc igitur casu minuere oportet, & exercere corpus.

Adn. Quod somnus, si quæ alia causa, sudorem promovere solet, qui morbos judicat: quia viget per id temporis evaporans calor, & adjuvat frigiditas cutis: & quia sudores, qui in colliquante febre, & animi deliquio fiunt, à somno non solent fieri, neque etiam multi, neque ex toto corpore, qui nulla indigent vacatione. Cæterum ubi per somnum multus sudor, si modicè assumat, indiget evacuatione, & quæ sanguinis missione fit, si plenitudo sit in causa; deinde & quæ purgatione, tum superna, tum inferna, si humoris pravitas sit in causa. Cæterum hic Aph. seè eandem sententiam habet cum 8. II. Lib. in quo scrip. Hipp. si à morbo cibum assumens quispiam vires non recipiat, copiosiore alimento corpus onerari indicant; si verò modicè epulanti hoc accidat, purgatione indiget: quo in loco Gal. illud *assumere*, intelligit, ut fiat cum appetentia, & bene nutriantur: at illud *non assumere* sine appetentia: quare purgatio est necessaria juxta humoris peccantis qualitatem.

APHORISMUS XLII. *Sudor multus frigidus, &c.*

Connectio. SEQUITUR Hipp. sicuti in antecedentibus, ita etiam hic sudoris materiam juxta multitudinem, & tempus.

Intent. Sudor multus assidue fluens, calidus minorem, frigidus majorem morbum ostendit.

Ratio intent. Ut ex symptomatiko sudore morbi magnitudo, aut præsentis, aut futuri dignoscatur; at cum majori periculo in frigido, quam in calido.

Divisio. In duas partes dividi potest præsens sententia, ut in prima ponat tacitè conclusionem, quæ absolute ex continuo sudore colligitur; in altera verò distinctè comparando morbum frigidi sudoris ad morbum calidi.

Demonstratio. Sudor semper fluens multitudinem materiæ indicat: ergo morbum magnum. Antec. patet: quia non fluit perpetuo sudor, nisi à multa materia. Conf. deducitur, quoniam sudor multus, & assidue fluens symptomatikus est necessario; quia criticus non solet diù durare; ergo morbi magnitudinem ostendit.

Demonstratio 2. Sudor frigidus crudiores, & magis pertinacem causam significat, quàm calidus: ergo majorem morbum.

Antec. prob. quia sudor frigidus majus supra naturam materiæ dominium indicat, quàm calidus, cum non possit calefieri: quare Hipp. 1. de Morbis ex crudo procedere malo, & non superato semper talem sudorem scribit. Conseq. manifeste sequitur.

Adn. Quod si sudor multus semper, aut frequenter fluens in sano morbum futurum indicat; in ægris morbum magnum: nam sudor criticus uno, aut duobus diebus durat, & morbum tollit non sic, cum per totum fluit morbum: frigidus igitur, seu calidus sit, semper symptomatikus est; sed frigidus, ut vitæ inimicus magis, majus semper indicabit malum: omnis igitur sudor assidue fluens longitudinem morbi significat, si calidus fuerit, & vires valeant; verum frigidus non modò morbum longum, sed lethalem significat, si fuerit acutus, etiamsi validæ sint vires, ut antea dictum est.

Adn. Quod quædam sunt febres, quæ perpetuum habent sudorem, & si fuerint acutæ, pessimus est sudor iste, quia exolutionem indicat. Hujus generis sunt febres Anglicæ, quæ 24 horarum spatio hominem tollunt: cæterum 7 Lib. Hipp. calidum, seu frigidum sudorem purgationem indicare dixit, in robusto per superiora, in debili autem per inferiora; cum enim talis sudor copiam materiæ ostendat, evacuatione indiget, & revulsione.

APHORISMUS XLIII. *Febres quæ tertio quoque die, &c.*

CUM in antecedentibus Aph. de iudicio egisset, quod à sudore sumitur ; *Conno-*
 nunc de eo agit quod à morbo, & potissimum febrili capitar. *xio.*

Die proloquuntur conclusiones; prima docet febres, quæ tertio quoque die ve- *Intens.*
 hementius affligunt, esse periculosas; secunda verò habet, easdem, quovis mo-
 do intermittant, vacare periculo.

Ut in omni febre signum ad prælictionem describat, ac intermittentem febrem *Ratio*
 omnem periculo vacare demonstrat. *in:ent.*

Ideo in duas partes juxta duas conclusiones Aph. dividi potest.

Febres, quæ tertio quoque die magis affligunt, & continuæ sunt, acutæ sunt: *Demõ.*
 ergo periculosæ. *strat.*

Antec. patet, quia biliosæ sunt, & quia continuæ, necesse est esse acutas; un- *6Epid.*
 de scripsit Hipp. in continua febre esse morbos acutissimos, & maximè lethales. *sect. 7.*
 Coas. manifestè seq. quia omnis acutus morbus est cum periculo.

Febres, quæ quovis modo intermittunt, naturam morbum superantem osten- *ad demõ.*
 dunt: ergo sine periculo.

Antec. prob. quia intervallum illud sine febre, significat superari causam mor-
 bi, saltem conjunctam, & accessionem facientem; & in illo tempore reficitur na-
 tura, & recuperatur.

Quod febrium quædam sunt continuæ, quædam intermittentes; rursus conti- *1. Adm.*
 nuæ, aut accessiones non habent, ut synochi, & clausi; aut habent accessiones,
 & si habent, vel quotidie, vel de tertio in tertium, vel de quarto in quartum.
 Hipp. in prima parte de continuis loquitur, quæ de tertio in tertium exacerbantur,
 quæ sunt biliosæ febres continuæ, vel simplices, vel compositæ, ut in he-
 mitritæo, seu semitertiana; & has potissimum dixit esse periculosas, quia magis
 sunt acutæ, quam continua quotidiana, aut quartana, quamvis & hæ periculosæ
 sint, sicuti omnis continua febris. Illud autem (tertio quoque die vehementius
 affligentes) non intelligere debemus, quod augmentum mali, sed quod gravio-
 res sint singulo tertio die, quàm in intermedio; quia si primo modo intelligeret,
 valdè clara doceret.

Quod secunda Aph. pars, aut de eadem tertiana intelligenda venit, quæ si fue- *2. Adm.*
 rit intermittens, periculo vacat: aut de remissione accessionis, ita ut si intermit-
 tat, aut declinet, non sit periculosa; aut de omni febre intermittente interpreta-
 ri licet periculo vacare: quibus omnibus modis vera esse potest sententia. Verum
 dices; quotidiana, & tertiana notha, & duplex tertiana, non videntur vacare
 periculo; quamvis sint intermittentes; & ego vidi intermittentem febrem rigore
 occidisse hominem, erat tamen senex. Dic, quantum in se est intermittentem fe-
 brem esse sine periculo; attamen ratione ætatis, ob virium languorem, aut alte-
 rius morbi, periculosam aliquando fieri: quinimò febres intermittentes occidere
 non posse videntur, nisi in continuam transeant. Illud autem *periculosum* duplici-
 ter intelligitur, vel absolutè, vel quod valdè tale sit, omnis febris continua ex
 primo significatu periculosa est; sed si fuerit ardens, aut semitertiana, de quibus
 præcipuè loquitur: in secundo significatu talis erit.

APHORISMUS XLIV. *Quos febres longæ, &c.*

Connexio. CUM in lassitudinis febribus sperandum abscessum docuisset ad articulos in 31. Aph. in hoc aliud signum proponit, per quod ad eosdem articulos sperare abscessus oportet.

Intent. In febribus longis tubercula ad articulos, vel labores fiunt!

Ratio intent. Ut doceat ex morbi longitudine cognoscere eventum illius per abscessum; ac proinde, quod sicuti breves morbi evacuatione finiuntur, ita longi per abscessum judicantur.

Demōstrat. Febres longæ vacatione non finiuntur: ergo per abscessum ad articulos. Antec. declaratur, quia morbi, qui per evacuationem finiuntur, breves esse solent: Conf. prob. quia duo sunt modi potissimum, quibus terminantur febres, vel per evacuationem, vel per abscessum: & quia articuli paratissimi sunt ad recipiendum, ideo ad eos morbos finiri per abscessum est verisimile.

Adn. Quod febres longæ, quædam tales sunt absolutè, ut quartana; aliæ verò dicuntur longæ, quia ex acutis magis quàm decet, decidunt, & de his loquitur Hip. nam ut scripsit in Progn. ubi magis, quàm ratio postulat, prolongatur febris, dummodo non adsint mala signa, & potissimum si 20. dies transierint jam sperandus est abscessus ad articulos, & potissimum inferiores: supponit autem febrem continuam, quia intermittens febris non solet per abscessum terminari, cum materia per singulas accessiones purgetur: solet tamen etiam terminari quartana per abscessum his, qui ætatem habent consistentem, sicut juvenibus magis ad articulos Abscessus itaque indicatur, cum prorogatur febris, quia cum morbus prorogatur sine malis signis, virtus robusta indicitur, sed materia vel multa, vel lenta, ut neque evacuari, neque absolutè concoqui possit.

Adn. Quod dixit tubercula, vel labores ad articulos fieri, vel quod tubercula intelligant ad cutim, labores verò ad articulos; vel quod ad glandulas juxta articulos fiant tumores, ut post aures, vel in collo, & ad ipsos articulos labores, seu dolores. At dices quomodo possunt fieri labores, & dolores sine tuberculis ad articulos? A quia materia poterit contineri in cavitatibus articularum, aut in cavitatibus, & vasibus: primo modo non facit abscessum cum tumore, sed secundo. Ceterum, cum futurus abscessus prædicatur, poterit medicus arte præcavere abscessum, evacuando materiam aut per alvum, aut urinas, aut alia ratione.

APHORISMUS XLV. *Quibus tubercula ad articulos, &c.*

Connexio. CUM in antecedenti de abscessu locutus fuisset, qui sequitur causam internam, nunc de illo agit, qui causam sequitur externam, cibi copiam.

Intent. Quibus tubercula, vel labores ad articulos post febres fiunt, ii cibus plurius utuntur.

Ratio intent. Ut Medicus distinguat abscessum, qui ratione febris fit, ab eo, qui à causa externa, & à nimio cibo oritur, quo derahat victum.

Demōstrat. Virtus ita se habet ad alimentum, sicuti ad morbum: ergo ubi quis post febres laborat articulis, pluri alimento utitur. Antec. prob. siquidem morbi superatio, sicuti & alimenti, in coctione consistit; licet morbosi humoris coctio, maturatio dicatur, & alimenti nutritio. Conf. prob. quia cum natura morbificam materiam profus vincere non potest, abscessus facit ad articulos, & labores: ergo cum non poterit superare alimentum, eadem ratione fient abscessus ob crudam materiam.

Quod

Quòd aliqui textus non habent particulam illam, *post febres*: aliqui intelligunt, 1. Adm
 in febribus; alii post febres: utcumque legas, nimia plenitudo abscessus facere
 solet, verum cum abscessuum potissima causa sit vel longitudo febris præter ratio-
 nem, vel copia victus, illud (*post febres*) dictum ad differentiam Aoh. antece-
 dentis videtur, qui ponit febris longi-
 tudinem pro signo abscessus, hic ergo de con-
 valescentibus magis loquitur; quibus abscessus fieri solent, aut qui imperfectè
 sunt iudicati, aut qui hæc perfectè sunt iudicati, tamen pluribus cibariis utun-
 tur: & distinguunt, cum à cibi copia fiunt, tum quia præcessit bona crisis, tum
 quòd appetunt, juxta A. h. 8. 1. Lib. quo dicit eos, qui à morbo comedentes non
 reficiuntur, copiosiori alimento uti: cui verò cibum non appetunt, negassumunt,
 indigere purgatione. Verum illud post febres acutas intelligere decet. quia post
 illas magis probabile est oriri à causa externa abscessum, quàm post longas, quip-
 pe que magis ad abscessum faciendum sint paratæ, quàm acutæ.

Quòd non solum vera est sententia hæc, abscessus fieri ad articulos post febres, 2. Adm
 si pluribus utantur cibis, sed etiam si pravis utantur, quamvis quantitate non ex-
 cedant, quare scribit Hipp. eos, qui in Aeno leguminibus vescantur; cruribus 2. epid.
 impotentes factos esse. Antec. itaq; de abscessu est, qui succedit febrì, etiamsi
 nullus committatur error; hic verò de eo qui culpa fit ægroti, quamvis utraque de
 causa fieri possit.

APHORISMUS XLVI. *Si rigor febre non intermittente, &c.*

CUM ante de rigore sexta die adveniente habuisset sermonem, eumq; vitu- Commen
 perasset, nunc eandem rigorem in considerationem ponit, ad virtutem com- xij.
 parando.

Rigor in continua febre ægrum jam debilem invadens est lethale. Intenti

Ut per hoc signum possit Medicus prædicere malum exitum in febre continua, ac hæc
 proinde omne valde non symptomata, si adveniat jam debili virtute esse lethale: ut si intenti
 cum virium languore, & ægro jam debilitato, vel delirium superveniat, vel con-
 vulsio, vel difficultas spirandi, aut si non videat, vel non audiat, hæc enim a-
 juncta debilitati virium per acutas febres mortalia sunt.

Rigor invadens ægrum jam debilem in febre continua, victam naturam à morbo
 significat: Ergo mortalis.

Antec. prob. siquidem cum supponatur magnus morbus, quia febris ponitur con- Densio
 tinua, ac debilitas virium, necesse est rigorem superventientem esse symptomati- 17. ut 12
 cum, & non posse naturam morbum superare.

Quòd frigiditas, rigor, & horror secundum magis, & minus differunt: hic 1. Adm
 verò omnes tres species prædictas intelligere possumus; at de extremorum frigidita-
 tate dicit 4° sequenti: ergo magis de horrore, seu rigore intelligit; qui horror,
 seu rigor non solum est signum malum in magno morbo cum debilitate virium, sed
 & causa naturam debilitans, & conquassans. Non supponit autem extremum vi-
 rium languorem; quoniam rigor in eo fieri posse nequaquam videtur saltem ratio-
 ne virium tentantium crism.

Quòd rigor, vel semel invadit, vel pluries, & hoc, vel in intermittente febre, 2. Adm
 vel continua; sententia est de rigore, seu semel, seu pluries invadente, non in in-
 termittente, sed in continua; licet etiam aliquando in febre intermittente in seni-
 bus rigor possit interimere hominem, veluti ipse vidit in Joanne Fatio Genuensi:
 erit autem senex, & jam per dies 34 febre tertiana d'holici laborabat, & rigor ac-
 cessionis eum interfecit non potente ferre natura: at raro contingit in intermittente

febre iste casus, quia ut plurimum salutares sunt tales febres, rigor autem in hoc casu, aut naturam indicat crislum tentantem, & non potentem perficere, aut totus morbificus est, & naturam in gravis prosternens.

3. *Aln.* Quod virtutis debilitas dupliciter contingit, vel per oppressionem, vel resolutionem; rursus, si secundo modo debiles sunt, vel dicuntur tales absolute, vel potestate. Non intelligit Hipp. de debilitate virium, quæ sit per oppressionem: licet in his aliquando verificari possit sententia, sed de illis intelligit, quibus ob dissolutionem sunt exhaustæ vires, quovis modo id contingat; licet viribus jam prostratis non videatur fieri posse rigor, sed magis frigiditas; at si rigor invadat hominem viribus valentem, & febris non solvatur, tunc difficile iudicium significat, & morbi longitudinem, non tamen necessarium mortem.

APHORISMUS XLVII. *Excrescences in febribus, &c.*

Connexio. CUM in antecedenti Hipp. ex actione læsa, seu qualitate mutata, rigore inquam; ad prænotionem sumeret iudicium, nunc ad excrementa transit, quæ per os excretionem pelluntur.

Intent. Divisio. Tres ponuntur conclusiones in textu, & ideo juxta illas in tres partes rectè dividi potest; prima asserit excretionem in febribus intermittens, lividas, cruentas, fœtidias, biliosas, omnes malas; secunda ponit bonas esse, si commodè prodiant; tertia autem id ipsum de alvi, & urinæ excrementis pronunciat.

Ratiō intent. Ut Medicus præcipuè consideret excrementorum qualitatem, seu ad sputum pertineant, quæ de morbis thoracis indicant; seu ad alvi excrementa, quæ ventris inferni indicant dispositiones; seu ad urinas, quarum inspectio magni momenti est venoso genere.

Demostratio. Excretionem in febre non intermittente lividæ, cruentæ, fœtidæ, aut biliosæ omnes sunt præter naturam: ergo malæ.

Consequens manifestum est. Antec. prob. quia valdè distant à naturali excretionem, seu per sanitatem, seu per morbos benè judicandos. Per sanitatem sputum album est, & commixtum, ac lenè: verum in morbo thoracis bonum sputum debet esse commixtum ex albo, & flavo, aut subrubro, & flavo, ut in Progn. scripsit: quorum nullus est ex his, quæ hic ab Hipp. numerantur.

Demostratio. 2. Excretionem commolessi proleant, bonæ: hæc conclusio de se clara est. Commolessi autem prodire est, quod præ lente coctione fiant, aut juvent, & dolorem sedent: nec tamen referre oportet hanc conclusionem ad primam, quæsi commodè prodire possit aliquando fœtida excretio, aut livida; hoc enim est impossibile: sed commolessi ad excretionem in universum referre oportet.

Tertia conclusio ex prima deduci potest: quia si in excretionibus illæ, quæ à natura valdè distant, malæ sunt: igitur & in urinis, & fœcibus quicquid non exit cum juyamento, malum est; quia non qualia oportet edacuntur, si non juyat: contra verò si juyat; qualia oportet, edacuntur.

1. *Aln.* Quod excretio dicitur non simpliciter sputum, sed quicquid seratu educitur, aut per tussim. Excretionem ex capite educi solet materia, tussi verò ex thorace. Cæterum sputum fœtidum, aut lividum, non solum malum est, sed lethale; non ita biliosum, aut cruentum, & ideo dixit *malum*. Addit autem in febre non intermittente, tum quod hæc sæpius in ea accidant, tum quia continua febris addit ad malitiam signi.

2. *Aln.* Quod licet aliquando prava excrementa judicent morbos, ut si post coctionem appareant (unde dixit, ante nigram bilem apparentem in principio lethalem, quasi postea

postea si appareat non talem necessario esset) tamen livida, aut foetida excretio, vel dejectio non jam bene judicare possunt morbum, sicuti neque pinguis, i leotum excrementa nunquam eonno lè educantur. At hebes, si illud verbum *commodè* ad prædictas excretiones non refertur, nimis redditur sententia clara, & inde in Hipp. qui eam negat, sic eonno lè proferat, vivere? an quod commodè exire præmentam intelligit à potestati colligens, etiam si aliis visentur prava excretiones; cum verò ut in fine *Alia si non vero mod non sup. t per hæc loca excret. natur. malum*, intelligit non solum malum si nocet, sed etiam si non vivat, ita ut converti velit istam propositionem; si excreti cum jumento veniant, bona, si ve non jivant, non bona, utraque appareant; nunc aliquando bona natura ostendit, cum revera talem non sunt; aliquando mala, cum criticè expellantur, attamen jivant.

APHORISMUS XLVIII. *In febribus non intermittentibus, &c.*

ANTEA dixit Hipp. de rigore superveniente in continua febre lethalem esse, cum agrum lethalem apprehendit; nunc de frigore agit, quòd in eadem continua febre apparere solet cum pernicie.

Frigiditas externarum partium in febre continua cum ardore internarum; & sitis, mortale est.

Ut ostendit, quàm sit horrendum symptoma hoc, per continuas febres, si partes externæ frigescant, ardentibus internis.

Extremam partium frigiditas cum ardore internarum, & sitis pessimum morbum indicat: ergo lethalis.

Antec. decl. quia affectio hæc indicat visceris interni tum grandem inflammationem, ut intrahat calorem, quasi cucurbitula, invita natura, quòd ex ardore internarum ortum, & sitis colligitur.

Quòd si sit *in febre non intermittente*, quia in intermittente non est mortale; si quidem in principio accessionis talem agrum corripere solent: ita etiam aliquando sit lipothymia ex acrioribus humoribus ad os ventriculi confluentibus, & externæ refrigerantur cum ardore internarum, & sitis; non tamen perinde mortale est malum. Ceterum vires externis intelligere oportet, ipsomet Hipp. auctore in Progn. cauat, anas, & seles, internas verò, ventrem, & costas.

Quòd hæc Aph. si fèr à 1. 7 Lib. in quo dixit, in acutis frigus extremarum malum, tamen quòd ille universalior est, tamen mod non ad sit ardorem internarum, neque istam; a seo non at hic lethale, sed malum dixit. Ceterum extremorum frigiditas; vel sit à principio febrium, & comitatur illam, ut in typho, & ardeate febre exitata falsi, vel est superveniens febribus continuis, & hoc vel jam extremè debilitatis; vel adhuc cum virium robore, de omnibus vera est sententia; At si evenierit primo modo, non tota malum; nec cum supervenit secundo modo sine viam venaria mors evitari potest, verum si tertio modo, ad exhausta viscerum, & caloris nativi, non solum lethale est, sed propequam mortem significat, quia ex præteritate caloris a venit, qui non potest extendi ad partes externas. Quare lethale hic non solum necessarium morte n significat, sed quæ at plurimum aggrat: aliqua lo eam frigiditæ sunt partes externæ, quia potest in die viam impedire potest, quoniam viscerum di ficitur, etiam si nulla sit in lenitio. Lethalia item febri non rest mortis se atet, & ejus mentionem fecit 2. de Mor. & illas curam i fert. Hipp.

necessario sitis aderit. Dic, non esse necessariam sitim semper, etiam si ardeant interna, ut si corrumpatur ventriculi temperies, vel si in ore ventriculi multa pituita sit, aut tussis adsit: febres verò ardentes, quæ sine siti sunt, maligniores habentur, quia valdè distant à sua natura.

APHORISMUS XLIX. *In febre non intermittente, &c.*

Connexio. CUM suprà, rigorem mortalem statuisset, qui in continua febre ægrum jam debilem invadit; nunc alia signa proponit, quæ & ipsa cum virium languore mortem significant.

Intent. Perversio labri; aut supercilii, aut nasi, aut oculi, si audiendi, videndique vis perit, in debili ægro, ac febre continua, mortem propinquam ostendunt.

Restio intent. Ut non solum colligat ex prædictis signis in illum eventum, sed tempus illius jam affore demonstrat; unde certius hic, quàm 46 mors spectanda sit.

Demonstratio. Prædicta signa jam extinctam facultatem ostendant, & penitus superatam: ergo mors propinqua aderit.

Antec. prob. nam perversio oculi, aut naris, aut labii, aut supercilii convulsionem ex licitate denunciant: cum verò magnus morbus ponatur continua febris, & virium debilitas, signum erit, extremum mali advenire. Est autem non solum signum, sed causa mortis propinquæ convulsio. Sed non videre, nec audire, jam proflus extinctam indicant cerebri facultatem: hæc enim jam morituris advenire videmus.

1. Adn. Quod virium robur in tribus membris cognoscitur, hepate, corde, & cerebro: in hepate per excrementa cognoscitur, urinas, sc. alvi fæces, sputa: in cerebro ex motu, sensu, sternutatione: in corde, pulsu, respiratione, constantia: quæ omnia sunt illarum partium opera: adde ætatem, anni tempus, temperamentum, per quæ omnia, vel robur, vel virium imbecillitas cognoscitur.

2. Adn. Quod ista omnia accidentia tripliciter contingere possunt: aut criticè in perturbatione scilicet præcedente iudicium; aut per abscessum in pessimis morbis, unde partes mutilantur (sed in utroque casu adest robur virium) aut sequitur extremam siccitatem, & spirituum consumptionem, quod hic intelligit; & accidunt viribus jam valde debilitatis: sed convulsio non ita debilitatorum extremè est symptoma; in ipso tamen indicat virium debilitatem sensus imbecillitas. Nota tamen, quod in morbis aliquando accidunt ista, qui non sunt acuti, ac non perinde mortem propinquam indicant, quia fieri possunt ob materię defluxum, & per convulsionem expletitudine.

3. Adn. Quod propinquam mortem intelligere debemus spacio 24. horarum futuram, paulò plus, aut minus: accidunt autem talia signa communiter illis, qui moriuntur in febre acuta, & cum ariditate cutis, tales enim convulsi moriuntur: contra, quibus dura, & rara cutis, eos cum sudore deficere dixit: fere tamen non vident, aut non audiunt morituri.

APHORISMUS L. *Ubi in febre non intermittente, &c.*

Connexio. CUM de supervenientibus signis lethaliibus in febre continua hactenus sermo non instituisset; nunc eandem prosequens materiam, duo signa valde cerebri accipit in eandem intentionem.

Intent. Ubi in febre continua difficultas spirandi, & delirium acciderit, mortale.

Restio intent. Ut ostendat per ista duo signa posse Medicum mortem prædicere, quippe tunc magna sunt, & græva, & notatu dignissima, ac proinde contrarium non parvam habere vim ad salutem.

Omnia

Omnis continua febris ex se periculosa est: ergo cum difficultate spirandi, & *Dem.* delirio mortalis erit.

Antec. prob. quia febris **omnis** continua acuta ferè est, unde periculosa. Conf. de lucitur, quoniam si morbo ex se periculoso pessima adveniunt signa, malitiam addunt, & lethalem faciunt morbum, pessima autem signa duo ascripta; quippe quæ phrenitidem ferè faciunt.

Quòd ista duo, difficultas spirandi, & delirium, vel statim à principio adve- *1. Adm.* niunt, vel postea apparent: rursus, si postea apparent, vel durant, aut non durant: si à principio adveniunt, & durant, phrenitidem significant, quæ lethalis morbus est, sed si postea apparent, & non durant, possent criticè apparere, & si indicant raptum materiæ ad caput: quòd si durant jam lethalia sunt, & magis quàm à principio, parva vires debiliores sunt. Hæc enim duo signa, vel phrenitidem ostendunt pendente ex cerebri inflammatione, si respiratio fuerit rara, & magna; aut fœti transversa, si inæqualis, & crebra; aut dolorem, aut inflammationem partium pectoris.

Quòd multe sunt differentiæ læsæ respirationis: alia enim dicitur ablata, alia *2. Adm.* imminuta, alia depravata: ablata respiratio in homine vivente esse non potest, quia quàm diu vivit, respirare est necesse, quavis in hysteriis, & apoplecticis quibusdam aliquando ad sensum appareat ablata. Quare de illa Hipp. mentionem non facit, sed de imminuta, vel depravata, cujus insigniores differentiæ Hipp. Lib. Epid. enumeravit; aut enim est parva, & densa, vel magna, & rara; vel parva, & rara: vel magna, & densa. Rursus, vel est intus parva, extra magna, vel subdupla, aut calida, vel frigida. Magna respiratio, vel talis est, quæ multus aer attrahitur, vel quia multum elevatur thorax, & scapulae: quæ verò talis non est, sed apparet magna, est pessimum respirationis genus, quòd ex virtutis imbecillitate contingit, quæ cum delirio jungitur, & durat; quia non criticè, sed symptomaticè, & ex vi magni morbi provenire solet.

APHORISMUS LI. In febribus abscessus, &c.

SEQUITUR Hipp. sicuti in antecedentibus, prognosticon in acutis: & *Conte-* accipit tempus eventus, longum, aut breve, cum de eventu ipso morbi in *xio.* antecedentibus egisset.

Abscessus in febribus, qui primis judicationibus non solvuntur, longitudinem *Intent.* morbi indicant.

Ut ostendat morbos, qui in primis diebus judicatoriis non solvuntur, esse longos, *Ratio* ac proinde Medicum ex eo signo prædicere posse affectionis diuturnitatem. *intent.*

Abscessus qui primis judicationibus non solvant febres, sunt acritici: ergo lon- *Demò.* gitudinem morbi indicant. *strat.*

Antec. prob. quia si vel ex toto, vel magna ex parte non solvant febrem, e mul- *1. Adm.* tita sine materiæ oriri solent, quia facultas ferre nequit: ergo longus erit morbus.

Quòd abscessus apud Hipp. significat quemcumque naturæ motum, seu per effluxionem fiat alicujus humoris, seu per decubitationem ad aliquam corporis partem: de quo utroque modo vera est Hipp. sententia. Est autem abscessus quidam criticus, quidam symptomaticus, quidam melio modo se habens: primo modo solet febrem tollere, vel in totum, vel magna ex parte; ac secundo, ac tertio modo, morbi longitudinem ostendit, ac purè symptomaticus, non solum longitudinem, sed mortem indicat, si morbus validus sit, & vires non rostræ.

Quòd verbum illud, solvuntur, multis modis exponitur, quibusdam activè, *2. Adm.* sicuti

sicuti qui abscessus non solvant primis judicationibus febrem, longitudinem indicent, quomodo verisimile est intelligere Hipp. Aliis verbum passivè legitur, ut si non solvantur abscessus: quod dupliciter contingit, aut de abscessu, qui febrem præcedit, aut comitatur, qui morbus est, ut phrenitis, pleuritis, si non solvantur primis judicationibus sint longæ: aut de abscessu, qui sequitur febrem, ut de tumore pedum, aut de parotide: si primo modo, etiam vera est sententia: ita secundo modo, non item, quia etiam si permaneat abscessus, febris tolli in totum potest.

3 Adn. Quod primæ judicationes in continuis febribus sunt per quaternarios usque ad 20. Cum enim acutissimas fuerit morbus, usque ad 7 cum exactè acutus, vel 14. aut tardius ad 20. quibus si abscessus morbos non solvant, significatur non posse naturam brevi morbum solvere. Non dixit autem mortem significare, quia cum morbus sine judicio transit diem, quo maxime expectabatur, signum est virtutem posse sufficere, & posse vincere morbum, si maximum ejus impetum toleravit: at Aph. sententia sit, si febres non judicantur juxta illius naturam, breves brevi tempore; brevissimæ brevissimo, longitudo morbi significatur, atque ita melius est exponere Aph. & est magis secundum rei veritatem: nam abscessus si per decubitum intelligas, ut omnes ferè volunt, non fiunt in primis judicationibus, nisi raro, quinimo ipsa morbi longitudo abscessus hujusmodi signum ponitur: unde quibus febres longæ, his ad articulos abscessus fieri dixit.

APHORISMUS LII. Quibus in febribus, &c

Concl-
xi. **M**ANIFESTAM habet Aph. cum superioribus connexionem; est enim ad eventum morbi prædicendum in febribus continuis, sicuti & illi, & subsequentes plurimi.

Intent.
Distingo. Duas habet conclusiones Aph. prima ponit lachrymam voluntariam in febribus, & aliis morbis bonam: secunda verò malam præscribit, cum involuntaria est, quare juxta duas has conclusiones, in duas partes partiiri potest Aph.

Rati-
intent. Ut ex accidenti notissimo ad prognosticum indicium sumat: lachrymæ enim cerebri, & oculorum nobilissimarum partium, immo & cordis affectiones indicant.

Dem-
stratio. Lachryma voluntaria secundum naturam est: ergo bona, aut saltem non mala. Antec. est manifestum, sicuti & consequens; indicatur enim sapere hominem, si ob causam fiet.

Dem-
strat. 2. Secunda conclusio à contrario probatur: nam involuntaria lachryma insueta homini est, ideo mala in febribus continuis, & acutis morbis; quicquid enim nature modum excedit, malum est.

2 Adn. Quod lachryma excrementum est proprium oculorum, seorsum, correspondens sudori: glandulæ enim tunc ad oculos, quæ plenæ sunt humore; & cerebrum hominis humidissimum est, qua ratione solus homo inter cetera animalia flet, & quia magis sentit malum unde corde suam cerebro affectionem communicante lachrymantur homines, seu ex tristitia, seu nimio risu: lachrymantur etiam aliquando oculi per morbos peculiare colorum, quos expurgentur, ut in ophthalmia, seu lippitudine: lachrymantur, & ob fumum, pulverem, aliamvè causam evidentem.

3 Adn. Quod lachryma involuntaria, quæ nullam habet evidentem causam, vel criticè, vel symptomatice à venire potest in acutis morbis; criticè enim apparere solet, cum cetera signa bona adsunt, & sanguis è naribus judicant emissionem; symptomatice vero sunt, vel ob collisionem cerebri, aut virtutis retentricis inæccillitate; primo modo phrenitidem ostendere solent; secundo verò modo languorem virium ostendunt, quare istæ lachrymæ cum aliis signis malis lethales esse solent.

APHORISMUS LIII. *Quibus per febris, &c.*

CUM in præcedentibus multa, ad prognostica in febribus scripserit; nunc ad morbi magnitudinem discernendam producit sententiam.

Vehementior est febris his, quibus circa dentes lentor quidam ob nascitur.

Ut signum fumens à parte notissima, nempe ore, febris magnitudinem ostendat; unde etiam major febris vigor, & status illius dignoscatur.

Lentor circa dentes magni caloris est soboles; ergo magnæ febris. Consequenter manifestè sequitur. Antec. decl. Nam calor lentoris causa est, resolvens tenuem partem, & relinquens crassiorem, unde etiam colligitur talem in humoribus circa venas affectionem fieri, qualis in eo qui in ore lentescit.

Quòd ex lentore circa dentes non solum vehementia febris dignoscitur, sed etiam quoque longitudo; quia non potest fieri lentor ille, nisi materia, & vapor errorum particeps & ideo pituita. Habet autem lentor circa dentes duas causas, calorem validum, & vapores, qui aut à partibus inferioribus ad os elevantur, aut ex capite descendunt, & cum saliva mixti lentescunt. Sed cur magis circa dentes dixit, quam circa linguam, & alias oris partes? An quia dentes densiores sunt, quare humor illis faciliè adhæret, & lapidescit? item quia dentes forulos habent, & cavitates, quibus adhæret humor; in reliquis verò partibus oris, motu linguæ dissipatur; adde dentes esse extremas partes, idè in eis, & in labiis magis lentorem manifestari, nam extrema resistunt magis, quàm media, unde circa labia ulcera apparent in febribus, & circa manus & pedes in hepaticis, & circa nares oruritus, vaporibus e. latis à lumbricis; & circa glandem virgines, licet in vesica morbi sint.

Quòd ex ore, & ejus partibus magna sumuntur in febribus indicia; lingua enim & peccantem humorem ostendit, & multa alia præbet signa, vel resiccata, vel humida, à hore modo affecta; dentes exsiccati, aut nigrescentes; gingiva item ita affecta mala signa sunt; labra in febribus jam cessantibus exulcerari solent, fauces considerandas esse monuit Lib. 3. Progn. & horrendas esse dixit, si ulcerata fuerint cum signis malis in acutis febribus: sitis quoque in ore apparet, aut ejus carentia. Cæterum lentor ille, qui circa dentes, & os colligitur, abstergeri debet semper, quia facit sitim, & insuavitatem. Nota eos, quibus lentor circa dentes innascitur, cogi aperto ore hiare ob magnitudinem febris, unde etiam adjuvatur lentor ille: frigiditas enim aeris condensans in causa etiam lentoris esse solet.

APHORISMUS LIV. *Quibus sicca tussis, &c.*

CUM de febrium vehementia egisset in antecedenti: nunc causam, seu ardentem febrem proponit, quæ omnium ardentissima est, & notissimi accidentis illius, nempe sitis mentionem facit notatu dignissimam.

Quibus in febribus ardentibus sicca tussis paulum irritantes perseverant, non admodum siccitulosi solent esse.

Ut causam doceat, cur aliquando in febre ardente sitis non respondeat ardori; cum alias signum sit pathognomicum illius febris, sitis vigers, & valida.

Sicca tussis in ardentibus febribus humectant os, guttur, & fauces: eromnis siccitulosæ. Antec. decl. quia sicca illa tussis humiditatem exoritur ab adjacentibus partibus, quæ paulatim irrigat oris partes. Consequenter, quia sitis, vel oritur ex pulmone, vel à ventriculo, & augetur in ore; at istis partibus per illam tussim humectatis sitis minuitur, quia ex sicco fit sitis, & intenditur.

Quòd

Adn. Quòd sitis, & linguæ scabrities signa sunt ardentis febris perpetua. Cum itaq; sitis non adest in tali febre, vel necesse est, corruptam esse facultatem sentientem: vel mentem esse læsam; aut febris ardens notha est, non exquisita; aut deniq; tussis hæc in causa est, non quòd absolutè non sitiant, sed quòd non pro ratione febris sitiant Hipp. itaq; tussim siccam proponit, ut distinguamus à reliquis causis, & minus malam putemus, cum sitis ab ea extinguitur, quia causam habet benigniorem.

Adn. Quòd tussis, quædam est sicca, per quam nil aut parum admodum excernitur, quædam humida, quæ aliquid expellit: at sicca tussis, aut est maligna, vel benigna, maligna est, quoties ex mala destillatione salæ pituitæ, aut bilis acris provenit, ut in tabidis; seu ex pulmonum, aut thoracis vitiiis cum inflammatione; & de hac non loquitur Hipp. qui ipse seipsum explicat 6. Epid. docens istam tussim, quæ sitim levat, non debere esse ferinam, quia talis auget potius illam: at de benigna loquitur tussi, quæ sequitur frigiditatem partium thoracis, aut humoris aquei defluxum à capite: ideo talem reperiri scripsit loc. cit. in lassitudinis febribus, quæ ortum habuerunt ex labore per frigora, aut humida loca, seu etiam calores; sed nudato pectore, & capite, unde postea ex aeris inspiratione, & cum destillationi, quæ ad os, & venas permeans ventriculi, & pulmonis, ac linguæ, aut sitim extinguit, aut minuit, ut non pro ratione febris sitiant. Cum verò sicca tussis sitim tollere possit, multò magis solet humida: sed hæc in ardentibus febribus rarè conspicitur, quæ non pendent ex abscessu thoracis ob ardorem. Has febres scripsit Hipp. abscessum facere ad articulos, juxta illud. *Quibus post febres lassitudo est, his ad articulos, aut juxta maxillas potissimum abscessus sunt.* Addit spirandi difficultatem, & venarum tumorem ad tempora, atque colorem fuscum cum tussi abscessum indicare ad infernas partes.

APHORISMUS LV. *Ex Bubone febris, &c.*

CUM supra de abscessibus, qui in febribus fiunt, multa dixisset, nunc de bubone agit, qui abscessus quidam est.

Conne- xio. Ex bubone, febres omnes malæ, præter diarias.

Intent. Ut distinguat glandium tumores malignos ab his, qui benefici sunt.

Ratio. Decretoria non judicantia mala: ergo ex bubone mala est febris, quæ ephemera non est.

Demón- strat. Antec. ut manifestum accipitur: nam vel mortes, vel recidivas, aut dolores, aut morbi longitudinem significat. Conseq. prob. siquidem bubones, qui febres faciunt outridas, omnes sunt maligni; nec judicatorio modo eveniunt.

Adn. Quòd bubo, si propriè accipitur, tumor est, qui ad inguina fit; communiter autem acceptus fit ad omnes glandulas in emunctoriis: sic sub brachiis, & ad colum fieri solent: & hic accipit in universum omnem tumorem, qui ad partes glandulosas dictas advenit. Cum verò natura per eos tumores soleat expurgare corpus, hinc fit, ut si fiat critici, vel nullam efficiant febre, aut solum ephemera; quia signum est non esse malignos, neq; intra corpus habere germina: at cum febris putrida est, signum est, vel malignum esse bubonem, ac profundum, vel malum communicari ad partes internas, unde scripsit Hipp. malignos esse, quia germina sunt viscerum, id est, quia malum indicant in visceribus, quorum sunt germina, quæ non circa viscera sunt, ut qui ad ventrem, pessimi solent esse.

Adn. Quòd bubo aut febre antecedat, aut sequatur illam, aut cum ea incipit; quovis modo fiat, si febris putrida est, mali sunt. Optimè autem ex febre judicium sumit ad

mit ad bubonem distinguendum: cum enim ephemeræ fervat naturam, benignus est tumor; verum cum putridæ jungitur, jam malignus est: est autem malignus, aut quia profundus, aut quia ostendit malum esse adhuc in visceribus. Putrida autem febris accenditur in bubone, quia vapor, seu ex bubone, seu ex venis, cordi communicatur putridus; sed cum calor solus, tum ephemera fit. Cæterum Hipp. *3. epid. Sect. 3.* hanc sententiam universaliore produxit in hunc modum scribens: *Ex bubonibus febres omnes malæ, exceptis ephemeris; & qui in febribus bubones nequiores, in acutis ab initio decrecentes:* Per quæ docet, qui sunt non solum mali bubones, sed qui pessimi, illi scilicet qui cum acuta febre juncti sunt, & à principio fiunt, & decrescunt febre crescente; tales sanè in peste apparere solent, qui magis ex carbunculo originem habent; & qui ad inguina apparent, non ita pravi sunt, sicuti qui ad axillas: conducit autem tales tumores statim incidere, ferro etiam ignito adurere, antequam maturescant; quia ea est illorum natura, ut prius hominem interimant, quam concoqui possunt.

APHORISMUS LVI. *Febricitantibus sudor, &c.*

CUM Aph. 42. ex multo sudore morbum colligeret, & compararet calidum ad frigidum; nunc ex copioso sudore absolute colligit morbi longitudinem. *Connexio.*

Febricitanti sudor superveniens sine amotione febris, malum.

Ut demonstrat sudorem naturam potissimum æst mandos esse per juvamentum, aut nocumentam, qui enim febrem vel tollunt, vel magna ex parte levant, boni, qui verò hæc non faciunt: mali judicandi, seu semper fluant, quod Aph. 42. dictam est: seu per intervalla, & quovis die, aut hora veniunt. *Ratio inest.*

In duas partes præsens sententia dividi potest; ut prima conclusionem intentam continet; secunda verò causam illius. *Divisio.*

Sudor superveniens sine febris amissione, longitudinem morbi indicat: ergo malus. *Demonstratio.*

Antec. decl. quia multam significat humiditatem: at multa humiditas non potest à natura facile superari, sed longo tempore. Conseq. manifestam est.

Quod sudor sicuti & alia signa decretoria, que morbum non judicant, longitudinem morbi, aut mortem significant: sed Hippo. potius longitudinem fixit, quia supponit non adesse signa lethalia; qua ratione etiam dicit supra, abscessus, qui primis judicationibus febrem non tollunt, indicare morbi longitudinem. Cum verò sudor ille concocta materia exelli nequeat, sic enim tollere febrem; neque sit naturalis, ut consueta vacuatio, sicut accidit in urina, & fecibus: immo per irritationem fiat; sequitur, ut gravata natura fiat ex multitudine serosæ materiæ. Intelligit autem sudorem, qui febre supervenit, quamvis, & qui cum febre incipit, eadem ratione longitudinem morbi significet. Et loquitur præcipue de calido sudore. Nam sicuti frigidus cum aucta febre mortem, cum mitiori longitudinem significat; ita sudor calidus cum acuta, aut continua febre, si cætera non male habeant, longitudinem indicat. *Adm.*

Quod talis sudor non solum malus est in ratione signi, indicans multitudinem materiæ, & gravatam naturam; sed etiam ratione causæ, quia debilitat ægrum; vapor enim exhalat, qui vel febris materia non est, vel non cocta, unde corpus debilitatur. *Adm.*

APHORISMUS LVII. *Spasmo, aut tetano, &c.*

Conne- **C**UM de febribus ephemeris mentionem fecisset in antecedenti; nunc de fe-
xi. bre, agit, quæ convulsionibus supervenit: nam cum morbum eum solvit,
ephemerè vim habet.

Intent. Spasmo, aut tetano, febris si accesserit, morbum solvit.

Ratio Ut doceat morbum alterum alterius solvendi vim habere, quò Medicus aliquan-
intent. do morbum in lucere ad alterius solutionem possit; quare & ad prognosticon, &
curationem utilis est sententia.

Demof. Febris spasmo, aut tetano adveniens, causam morbi tollit: igitur morbum
solvet. Antec. prob. quia febris, quæ succedat convulsioni, contraria illi est: &
per contrariū morbus tollitur. Nam cum spasmus, vel tetanus febrem antecedit,
signum est à repletionem fieri, & maxime cum nulla præcessit vacuatio manifesta:
quæ repletio ex crasso humore, & frigido, seu vapore ejusdem generis fieri solet:
& febris adveniens dupliciter confert, & ut signum indicans naturæ robor, mor-
bum contrarium excitantis: & ut causa quia crassum illum humorem, seu vapo-
rem coquit, & dissolvit, quare scripsit melius esse febrem supervenire convulsio-
ni, quam è contra.

2. adm. Quòd per spasmus convulsionem indicat eam, quæ cum manifesto motu fit,
aut membri torsione; per tetanon autem eam intelligit, quæ non habet manife-
stum motum, neque membrorum contorsionem, quam distensionem appell. Celsi.
Febris verò quæ supervenit, aut magna est, aut parva, aut mediocris: non de
magna, quæ vires dissolvit, neque de parva, quæ superare morbum nequit: at
de mediocri intelligit, qualis ephemera est: aut quartana. Quòd verò de convul-
sione dixit, de cæteris frigidis morbis intelligendum est, ut apoplexia, paralyfi,
epilepsia, ac resolutione.

3. adm. Quòd morbus frequenter morbum tollit. Nam regius morbus febrem adimit,
paralyfis apoplexiam. An verò liceat Medico febrem inducere, negant aliqui, quòd
timeant, ne accendatur acuta, & maligna febris, ob corporis impuritatem, &
repletionem; at non inconvenit in extremis morbis extrema tentare remedia, &
ubi virium robor adeit: ita Hipp. per infusionem aquæ frigidæ plurimam in juve-
ne Evarco, media ætate, febrem inducere tentat in tetano.

3. adm. Quòd calor in nobis vel agit in ratione innati, ac temperati, qua ratione ma-
gnam vim habet coquendi, & assimilandi, aut in ratione caloris, ut febrilis est,
qui magnam vim habet attenuandi, & incidendi, ac propterea minus coquendi,
& transmutandi, hinc fit, ut non possit calidum temperatum superare causam con-
vulsionis, quæ admodum frigida est, & impacta nervis, nisi extraneus accedat,
qui sua calefaciendi vi attenuet, & dissolvat morbi causam.

APHORISMUS LVIII. *Si febre ardenti laboranti, &c.*

Conne- **C**UM in antecedente de febre superveniente convulsioni egisset, quæ ad ca-
xi. lorem pertinet; nunc de rigore febrili accedente agit, qui febrili est oppositus;
& cuti febris morbum solvit in superiori, ita hic rigor.

Intent. Febre ardente laboranti, si rigor superveniat, solvitur morbus.

Ratio Quòd doceat, rigorem non esse eo casu timendum, quinimò ex eo futuram sa-
intent. lutem sperandum esse.

Demof. Rigor adveniens ardenti febrili, morbi causam evictam: etiam per sudorem e-
Gratio. vacuandam

vacuandam indicat: ergo solvetur morbus.

Antec. decl. quia rigor ille exoritur ex vaporibus, qui ad sensibiles partes à natura transmittuntur, cum jam cocta est materia, qui pungentes musculos summam concussionem inducunt; inde verò roborato calore in sudorem resolvuntur vapores, alia vè sequitur excretio. Conseq. manifestè seq.

Quòd dixit, in febre ardente, quia hæc facillimè per sudorem judicari potest *1. Adm.* magis, quàm reliquæ febres, & quia febres intermittentes non solvuntur necessario rigore superveniente; supponit autem non adesse mala signa, sed robur virium, & præcessisse coctionem, ac diem criticam; nam rigores, qui 6. die adveniunt, difficilem habere judicationem scripsit. Quamvis autem talis rigor sudoris sit præcipuè indicium; est tamen etiam vomitus judicativus, & alvi fluxus. At dices: si rigor non semper solvit ardentem febrem, nisi cum prædictis conditionibus, cur dixit absolūtè solvere illam? Dic, quia plerumque solvit; nam rigor in tali febre ferè criticus est, & crises plerumque sunt ad bonum. 2. A. h. 13.

Quòd febris ardens alia est exquisita, quæ ex pura bile exoritur in magnis vasibus putrescentes, cum perpetua siti, linguæ scabritie, pulsu celerrimo, ardore extimio, alia est notha, quæ ex sanguine, vel salsa pituita ortum ducit: de omni ardenti vera est sententia, licèt magis de exquisita. Caret autem talis febris rigoribus; & accessione, nisi cum maligna est, aut ex causa procathartica, aut ex utero originem duxit, inde incipit cum rigore: Aut illum aliquando habet inordinatum, unde videas plurimos ardenti febre correptos in Epid. in quibus febrem à rigore incepisse notavit Hipp. Solvitur autem febris ardens exquisita non modo sudoribus, sed alvi fluxu, vomitu, urina, hæmorrhagia. Cæterum sicuti natura inducens rigorem solvit ardentem febrem, ita Medicus, quasi ad illius imitationem, gelidæ aquæ potum in ardenti febre concedit, quasi rigorem inducens, ad quem, vel vomitus, vel sudor, vel alvi fluxus commoveri solet: non tamen ea refrigeratio per extremam sanguinis evacuationem in exquisito casu fieri debet, ut aliquando innuit Gal. quia illa potius cum maximo nocumento ægri tentatur, & bilis irritatione, quàm cum aliquo notabili juvamento. *2. Adm.*

APHORISMUS LIX. *Exquisita tertiana, &c.*

CUM de continua febre biliosa in antecedenti egisset; nunc de intermittente *Conne* agit, quæ tertiana dicitur, & exquisita, & sicuti præcedens, ita hæc sententia in prognosticum scribitur. *xiv.*

Tertiana exquisita septenis circuitibus ad summum terminatur.

Ut doceat, & eventum salutarem, ac tempus illius in tertiana febre, ac proinde dies in intermittentibus secundum accessiones esse numerandos.

Tertiana exquisita levis morbus est, & causam habet facillè alterabilem: ergo *Demō-* intra septem circuitus terminabitur ad summum. *strat.*

Antec. prob. si quidem levia habet symptomata, & intermittit exactè talis febris: causam verò habet bilem exquisitam, quæ facillè in sudorem abit, aut per vomitum, vel alvum excernitur. Conseq. prob. quia i. tem est terminus magnorum morborum, & levium, ubi causa eadem est: at dies 14. terminus est continuæ biliosæ, & ideo 7. circuitus intermittentis biliosæ.

Quòd quælibet febris (seu tertiana sit, seu quotidiana, seu quartana) vel exquisita dicitur & pura, vel impura, & notha. Exquisita dicitur febris, quando humor, qui illius causa est, est sincerus, nec alteri miscetur, & ideo sua propria servat symptomata. Impura verò, & notha, cum miscetur alteri. Exquisita itaq; *1. Adm.* *xv.*
tertiana

tertiana cum rigore invadit statim valido, & calor acris est, sitis quoq; ingens; accessio 12. horas non transcendit, desinit ad exquisitam infebrecitationem cum sudore, vel alvi fluxu, mala non habet symptomata. At notha tertiana cum ex bile, & pituita comixtis constat, longam facit accessionem, & potius cum horrore incipit, nec exactè intermittit, & deniq; signa utriusq; humoris habet. Quod itaq; in tertiana dicitur, in quotidiana, & quartana, eadem ratione intelligendum venit.

demor-
bis. Cæterum Hipp. de exquisita loquitur, quia notha tertiana ad longum tempus se extendit: est igitur salutaris tertiana, & non lethalis, & brevis, quia ultimus tertianæ terminus est septima accessio, nisi quid superveniat: ideo in senibus ob virium imbecillitatem in alias transit febres, & cum periculo esse solet aliquando.

2. Adn. Quod ex hoc Aph. habes, dies in febribus intermittentibus non esse numerandos, sicuti in continuis, sed secundum accessiones. At dices: septima accessio incidit in 13. diem: ergo non erit judicatorius 14. Dic quod licet accessio sit 13 die tamen exacta terminatio est in 14 & dies illa 7. accessionis diei 14. assumit etiam partem. Nô posuit autem Hipp. terminum in quotidiana, & quartana, quia non habent eum certum, sicuti tertiana: constituit tamen terminus ad proportionem, sic ut tertianæ accessio longissima sit 12. horarum, & terminus longissimus accessio 7. quotidianæ accessio horarum 18. terminus 60. quartanæ horarum 24. terminus 170. Cæterum sicuti exquisita tertiana, brevior est notha; ita quartanæ, & quotidianæ nothæ breviores sunt exquisitis, & præcipuè cum bili admiscetur melancholia.

APHORISMUS LX. *Quibus per febres aures, &c.*

Conne-
xio. CUM 28. hujus manifestam habet connexionem; nam in illo agit de transmutatione humoris ad partes superiores, seu inferiores per surditatem; hic verò de solutione agit ipsius surditatis, quæ in febribus frequenter accidit.

Intent. Quibus per febres aures obsurduerunt, his sanguis ex auribus effluens, aut per turbata alvus, morbum solvit.

Ratio
intent. Quòd Medicus eas vias, præcipuè surditatem solvere cognoscat, ac perindè imitando naturam, prædictas evacuationes commoveat.

Demõ-
stratio. Sanguinis effusio per nares, aut alvi fluxus, in febribus causam surditatis tollunt: ergo ipsam surditatem.

Antec. prob. nam surditas in febribus, aut est critica, aut symptomatica: utroque modo fit, bile, aut sanguine ad caput elatis; igitur hæmorrhagia sanguis peccans, alvi fluxu bilis educitur, quæ causa sunt surditatis, illic derivatione, hic verò revulsione.

1. Adn. Quòd surditas critica, vel indicat sanguinis missionem è naribus, vel parotidas; symptomatica verò insaniam futuram demonstrat. Solvitur autem surditas, cum per evacuationem tollitur, potissimum per has duas vias, quas enumerat Hipp. sed per abscessum quoq; finiri solet maximè ad infernas partes, ad coxas scil. aut crura. Loquitur autem Hipp. non de surditate confirmata, & quæ frigidam causam habet; sed de illa, quæ fit in febribus ex raptu humorum tenuium ad caput.

APHORISMUS LXI. *Febrecitantem nisi diebus, &c.*

Conne-
xio. CUM supra docuisset Hipp. rigores 6. diei judicationem habere difficilem modò in univèrsam de diebus agit, quò ad paritatem, & imparitatem.

Intent. Febris, nisi diebus imparibus reliquerit, solet reverti.

Ratio
intent. Ut Medicus cognoscat magnam vim dierum imparium, & proinde ad perfectam judicationem ex illis signum sumendum esse.

Demõs. Conclusio, ut experientia satis comprobata ab Hipp. supponitur; potest tamen hunc in modum probari.

Motus parium dierum non est à natura institutus: ergo si in illis morbus finiat, solet reverti. Antec. prob. quia natura in die impari expellit, ac trahit in pari; habent etiam dies impares virtutem suam à cœlo, pares verò à morbo. Conf. deduc. quia cum motus ille sit naturæ iunctæ, ut plurimum non potest exactè finire morbum, sed reliquæ remanent, quæ, ut 2. Lib. scripsit, post crism recidivas facere consueverunt.

Quòd è diebus quidam sunt verè pares, quidam verè impares, quidam verò medi- 1 Adm
dii inter hos; Pares dies absolute sunt; secundus 6. 8. 10. 18. 22. Impares autem ve-
rè tales sunt; tertius 7. 9. 11. 17. 21. Dies verè mediæ, qui sunt utriusque naturæ,
& dicuntur 4. 14. 20. 40. 60. 80. 120. quæ dies, si numerantur quantitate materię,
verè pares sunt; at ratione septimanæ, impares dicuntur; quare fit, ut Hipp. hic
pares intelligat solum absolute, non hos, qui sub imparibus continentur.

Quòd dies critici, quidam sunt absolute tales, & sunt omnes impares, seu re- 2 Adm
vera tales sint, seu ratione septimanarum; quidam verò secundum quid, ac tales
sunt verè pares: quia in quibusdam morbis accessiones per dies pares fiunt, & ideo
in illis crises contingunt, ut 1. Epid. scripsit Hipp. Attamen quæ serè tales morbi
difficilis sunt iudicii, ideo scripsit; recidivas fieri in diebus imparibus, quòd iamò
perfecta iudicatio in die pari contingat: aliquanto tamen contingit, ut in Larissa
Virgini accidit, quæ 6. die largiter per nares sanguinem emisit, cum vis id tri-
buendum sit mensibus, qui postea largiter effluerunt. Non igitur hic de sola bi-
liosa febre loquitur, neq; de morbis acutis, qui intra 14. dies iudicantur, at de
omnibus absolute acutis, ex quacunque causa fiunt. At dices; morbi qui per pares
dies par, non minus quam impar, est iudicatorius. De, dies impares bene iudi-
care, & plurimum, rarò malè: cont. à verò accidit in imparibus.

Quòd morbi omnes acuti per impares dies moventur, & per illos habent impe- 3 Adm
tus: sed accessiones dicuntur pares, cum ob magnitudinem, aut morbi maligni-
tatem anticipat accessio, aut durat magis, quàm decet, ut apprehendat de die,
anteceidenti, vel subsequenti 3. diem. Cæterum Vales. huius per dies impares intel-
ligit iudicatorios, ut sit sermo, nisi in diebus iudicatoriis febris reliquerit, solet
reverti: sed pares sunt iudicatorij, ideo comprehenderentur, nisi per iudicatorios
intelligas & verè impares, & qui ratione septimanæ tales sunt. Hipp. 3. Prog. hunc
amplificat Aph. ut febres, quæ neq; in diebus iudicatoriis, neq; cum signis de-
cretoriis recesserunt, solent reverti.

APHORISMU LXII. *Quibus super febres morbus regius, &c.*

CUM in antecedenti sententia de diebus criticis egisset, nunc peculiarem ab-
scessum, qui per morbum regium fit, ad eosdem dies comprat. *Contra*
Malum est morbum regium supervenire ante septimam diem. *xio.*

Ut ostendat, non solum abscessum, qui à regio morbo accidit, malum ante 7.
sed omnem alium abscessum ante illum diem fierem: ac proinde ut doceat 7. diem
esse regem, & coctionis perfectionem ex eo sumendam. *Intent.*

Abscessus, qui non iudicant, sunt mali: ergo morbus regius ante diem 7. ma-
lus. Antec. est manif. Conseq. prob. quia regius morbus abscessus quidam est, &
cum ante 7. fiat, vel fit symptomaticè ratione morbi, ac tunc malus est, vel fit ra-
tione crisis, & tunc etiam est malus; quia cum coctio ante 7. apparere non possit,
& præcipuè ex morbo per abscessum iudicando, qui ex tenaci materia constat, non
potest crisis illa esse perfecta; & quamvis ratione causæ aliquando possit, nunquam
tamen ratione signi. *Ratio*
incent.
Demo.

Quòd morbus regius duplex est: flavus, qui à hepate: niger, qui à liene exoritur. Hipp. itaq; de primo intelligit, quia niger rarò ex acutis accidere solet. Rursus, vel est malus ratione signi, vel ratione causæ: ratione signi semper malus est regius morbus: ratione causæ non semper: Ideo Averrois instantia non est contra Hipp. qui semper ratione signi intelligit malum. Vales. intelligit per 7. diem decretorios dies, ac si dicat: morbus regius. qui die judicatorio non fit, malus: numeravit autem diem 7. quia princeps est omnium dierum. Cæterum aliquando ante 7. bonum esse regium morbum, dixit Hipp. si rigor præcesserit, quia ex eo robur naturæ significatur.

2. Adn. Quòd licet supra dixerit sudor est bonus 3. & 5. non sibi contradicit, quia sudor crism facit per evacuationem, morbus regius per abscessum. Quare non potest ante 7. diem esse bonus, & licet ante 7. à morbo aliquando liberet, timor tamen est, ne succedat hydrops. Cæterum I. ib. de judic. morbum regium cum singultu, 5. die advenientem lethalem dixit, tunc enim jecoris sequitur inflammationem validam.

APHORISMUS LXII. *Quibus in febris certo die, &c.*

Comme-
xio. **D**IXERAT superius Hipp. rigorem febrem ardentem solvere, quæ continua est; nunc eundem rigorem solvere intermittentem docet.

Intent. Quibus in febris certo die rigores repetunt eodem febris solvitur.

Ratio Ut Medicus ex rigore solutionem febris, & infabricationem prædicere possit: intent. nam sicuti in continua febre rigor totum morbum solvit, ita in intermittente partem morbi.

Demõs. Rigor indicat materiam febris à natura pelli extra venas, & illam esse tenuem: ergo quo die repetit rigor, solvetur febris. Antec. decl. quia rigor fit, transmissibile à venis, seu foco putredinis ad partes sensiles. Conf. prob. siquidem vel sudore, vel alia vacuatione aut per alvum materia illa educitur.

1. Adn. Quòd rigor, quantum in se est, indicat febris solutionem, seu illa sit continua; seu sit intermittens. Verum si quando ad rigorem febris non solvitur, id ob virtutis imbecillitatem, aut morbi malignitatem contingit. Cum verò febris sit vel continua, vel intermittens: & si continua, vel cum accessionibus, vel sine illis; iterum rigor, vel sit ordinatus, vel sine ordine, dico, quod intelligit de febris omnibus, sed potissimum de illis, in quibus rigor repetit ordinatus, quia rigor inordinatus non solvit necessariò febrem; idèd multi, ut in Epid. patet, febricitare ceperunt cum rigore, & rursus rigor apprehendit sine solutione, quia talis rigor inordinatus est, sed cum repetit ordinatè, ut tertianis, & quartanis, solvitur febris.

2. Adn. Quòd solvi febrem in die rigoris dupliciter intelligitur, vel quod tota febris solvatur, & hoc non est necesse, cum solum febris illa solvetur, quæ cum rigore apprehendit: vel quod febres rigoriferæ non solvantur in totum, nisi qua die rigores fiunt, hoc est accessiones, quia plerumque cum rigore, aut horrore, aut frigore incipiunt, & hoc pacto etiam vera est sententia. Quidam igitur rigoris nomine, etiam frigus intelligunt ac horrorem: alii solum verum rigorem, & hi melius, quia febres semitertianæ, & nothæ extensæ, & quotidiane cum non habeant verum rigorem, non solvantur in die rigoris. Cæterum solvi febrem in die rigoris, intelligitur, nisi sit cum alia conjuncta, aut alia adveniat, antequam finiatur, vel committatur error alicui.

3. Adn. Quòd, ut supra diximus, Hipp. vult in intermittentibus numerandos esse dies per accessiones: unde fit, quòd quartana, licet de quarto in quartum corripiat, & ideo per eos dies solvatur febris per hanc sententiam; non tamen repugnat superiori.

riori, in qua dixit reverti febrem, quæ in diebus imparibus non judicatur: quia quartana, nisi in accessione impari rectè fieri nequit: quamvis per pares repetat dies. Hic verò nota rigorem verum, quantum, in se est, febrem judicare intermittentem: ideo cum superveniente rigore per circuitum non solvitur febris, necesse est hanc complicatam esse cum alia, vel continua, vel intermittente.

APHORISMUS LXIV. *Quibus per febres morbus regius, &c.*

CUM dixisset antea regium morbum reprobandum esse, cum antediem 7. *Comme- xio.*

advenit, nunc docet, quando laudandus sit idem morbus superveniens. *Intent.*
Regius morbus febris adveniens 7. 9. 11. aut 14. bonum, nisi dextrum hypo-
chondrium sit durum.

Ut loceat, qui die regius morbus adveniens soleat morbum solvere, & proin- *Ratio*
de non solum judicatoriam diem facere laudabilem crism, sed quòd necesse sit præ- *intent.*
cedere coctionem.

Morbus regius prædictis adveniens diebus sine duritie hypochondrii criticus est: *Demõ- stratio.*
ergo bonus. Antec. patet, quia dies criticus ferè indicat bene moveri naturam, *stratio.*
mollities hypochondrii dextri indicat absolutam crism, & robur jecoris, & proin-
de nullam in eo obstructionem, inflammationem, aut scirrhum, permanisse.
Conseq. manifestè sequitur.

Quòd in parte ultima Aph. docet, non esse bonum, si dextrum hypochondrium *Adm.*
sit durum, per quæ indicat in die judicatorio factam crism, sed imperfectam, &
cum aliqua jecoris obstructione, vel tumore; unde non sufficit dies critica, nisi
præceat coctio ad perfectum judicium; licet enim finiatur morbus per eum ab-
scessum: remanente tamen duritie hypochondrii timor est de hydrope, hepate ma-
lè affecto; hydropes autem ex acutis morbis omnes pessimos esse, & lethales in Pro-
gn. scriptum est, & qui ex hepate proficiscuntur & lumbis, difficiles enim sunt tu-
mores, & hypochondrii obstructiones, quæ non ita facilè amoveri, & per totam
vitam permanere soleant. Ceterum lib. de judic. scripsit Hipp. quòd ubi febre ar-
dente morbus regius accedit, non solent amplius exsudare; quia bilis illa, non est
ita tenuis, & facilis evaporationis; alioquin posset natura eam per sudorem pel-
lere, non inducto regio morbo per abscessum.

APHORISMUS LXV. *In febribus circa ventriculum, &c.*

CUM de morbo regio locutus esset Hipp. qui ipsius jecoris est affectus, nunc *Comme- xio.*
de ventriculi affectione loquitur in febribus.

In febribus circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus malum.

Ut non solum morbi magnitudinem per hæc signa Medicus prædicere possit, ve- *Intent.*
rum etiam locum ipsius morbi ventriculum esse comprehendat. *Ratio*

Morsus, & æstus vehemens circa ventriculum in febribus, magnum indicat *Demõ- stratio.*
morbum, & mali moris: ergo mala. Conseq. manifestè seq. Antec. prob. nam
ex ardore magno febris magnitudo, & ex morsu malignitas comprehenditur.

Quòd Ioannes hi Aph. cum febrem nominant, intelligendi sunt de ea, quæ con- *Adm.*
tinua est, quia de morbis acutis potissimum traditiones edocet, & illi cum febre
perpetuò ferè junguntur. Ubi igitur vehemens æstus circa ventriculum, & mor-
sus adest cum febre continua, timor est inflammationis, aut erysipelatis, aut
vehementis ebullitionis circa os ventriculi: verum si sine febre hæc accidant, su-
perna purgatione indigere hominem supra Aph. 17. edocuit.

2. *Adn.* Quod æstus circa ventriculum duplicem habet sensum. vel quod sit juxta partes costarum, & ventris, ut in Progn. dictum est, cum frigritate extremorum; vel quod æstus sit propriè circa ventriculum. Rursum per cordismorsum, vel intelligit propriè ipsius cordis anxietudinem, aut palpitationem; vel cordis nomine intelligit os ventriculi, nam Græcis os ventriculi, Cor appellant; si primo modo intelligas, vel per essentiam, vel per consensum id contingere potest: & si per essentiam fiat, non solum malum; sed valdè malum erit; at si æstus in vehementem ventriculi, & illius morsum intelligas; malum est, quia signum est aut inflammationis, aut erisypelatis, aut febris ardentis, cujus causa fit in veis ipsius ventriculi: hi sunt illi, quos in Progn. dixit Hipp. nudos habere pede, & distractos, quamvis non sint valdè calidi.

3. *Adn.* Quod duo illa symptomata criticè possunt advenire, & tunc non durant, & signa coctionis præcesserunt: sunt enim vomitus indicia; at hic intelligit, quod durent ob bilem tunicis ventriculi hærentem: unde omnem anxietudinem sine vomitu damnavit Hipp. nam bilis aut in veis, aut in membranis adhæret, ita, ut non faciliè educi possit. Solent autem dolores, & morsus ventriculi maximè ad autumnum fieri, aliquando à mordaci humore, seu vapore, aliquando ex lumbricis mordentibus.

APHORISMUS LXVI. *In acutis febribus, &c.*

Connexio. CUM in antecedenti sententia duo symptomata gravia assumpsisset ad prædictionem in febribus; nunc alia duo assumit in eandem intentionem.

Inscritio. In acutis febribus convulsiones, aut circa viscera vehementes dolores, malum.

Ratio. Ut ex symptomatis hisce duobus ad malum eventum prædicendum Medicus fundamentum habeat.

Dans. Convulsio, aut circa viscera vehemens dolor, in acuta febre, morbi augent magnitudinem: ergo mala. Conseq. manifestè seq. Antec. prob. siquidem hæc accidentia acutæ febris supervenientia, vel cerebrum, vel viscus aliquod valdè ægrotare indicant, sicut supra ex morsu, & estu ventriculum.

1. *Adn.* Quod febris acuta, vel sequitur aliquam inflammationem internarum partium, vel nullam: de utraque vera est sententia Hipp. malum enim est, si à principio febris cum convulsione, aut magno dolore viscerum invadat: verum si sine aliquo abscessu sit febris, seu convulsione, & superveniant ista, velambo, vel alterum istorum, adhuc pejus est, quia vires non ita sunt validæ, & eas superari indicatur: Cæterum convulsionem hic in universum accidit, seu ab inanitione, seu repletionem fiat: ita etiam dolorem accipit in universum: quare dixit malum, non item lethale: igitur convulsio graviter cerebrum offendit: dolor magnus circa viscera, vel inflammationem, vel intemperiem validam esse ostendit: ut plurimum autem abscessum sequitur, qui in pus vertatur: unde scripsit à diuturno partium ad ventrem atinentium dolore suppurationem fieri. Sunt item non sublimes, & profundi viscerum dolores, qui & circa jecur, lienem, pulmonem, renes, septum transversum fieri solent.

APHORISMUS LXVII. *In febribus per seipsum, &c.*

Connexio. RURSUS hic sicuti in superioribus duo assumit symptomata ad eventum in febribus: & sicuti convulsionem in antecedenti, ita etiam hic eam assumit.

In febris per somnum pavores, aut etiam convulsionem malum portendunt. *Intent.*

Ut ex his, quæ per somnum accidunt in febris, eventum morbi ostendit. *Ratio*

Pavor, & convulsio per somnum gravem cerebri affectionem indicant: ergo mala. Antec. decl. quia convulsio, ac timor, cerebri sunt affectiones, & indicant atrum humorem, & malignum vellicare nervos, & cerebrum, & proinde futuram gravem in capite affectionem. *Intent. Demonstrat.*

Quod convulsionem, & pavores per somnum pueris sunt familiares, seu ex lactis corruptione fumos tetros elevante, seu ob vermium morsum, seu quod se destitutos videant, & cadere imaginantur: verum accidunt etiam adultis, qui cerebro sunt calido, humido, quos scripsit Gal. habere interruptos somnos, & imaginationibus plenos: verum cum in acuta febre accidunt, ut hic intelligit Hipp. tunc mala sunt dupliciter, quia per somnum accidunt, quo tempore deberent homines quiescere, tum etiam, quia maligna febris arguitur. At dices Hipp. voluit lethalem esse laborem ex somno, qua igitur ratione modò malum dicit? An quòd intelligit hic in universum, seu in somno accidunt, seu ex somno, ibi intelligit cum post somnum accidunt, & durant; vel dic cum Card. hic intelligere in principio morbi; at loc. cit. in declinatione, vel statu, quo tempore lethale est, & non solum malum. *1. Adm. 2. Aph.*

Quòd ista duo symptomata sunt valdè cognata, unde scripsit in Coac. Hipp. timorem, ac tristitiam præter rationem in convulsionem finire; ratio est, quia humor malignus, ac teter caliginositate cerebrum feriens timorem inducit; at sua multitudo replens, convulsionem; quare scripsit Hipp. timere homines per somnum, cum repente bilis per magnas venas ad cerebrum rapitur, & ea ratione perturbari; verum sedari eam turbationem cum sanguis regreditur: qua ratione morbum fieri non est dubitandum, sanguinis, inquam, motu ad cerebrum, moro retrocedentis. *2. Adm.*

APHORISMUS LXVIII. In febris spiritus, &c.

MANIFESTA est hujus textus connexio cum antecedentibus: si quidem de convulsione, & spirandi difficultate est, sicut antecedentes, & in febris acutis ad prædictionem prolati. *Connexio.*

In febris spiritus offendens, malum est. *Intent.*

Quòd Medicus prædicere possit convulsionem futuram, ac proinde malum eventum, ubi sequitur offendentem respirationem. *Ratio intent.*

In duas partes secatur hic Aph. in prima ponitur intenta conclusio; in secunda verò causa illius adducitur. *Divisio.*

Offendens spiritus convulsionem in febre denotat: ergo malus. Conseq. manifestè deduc. Antec. decl. si quidem spiritus offendens, seu violenta respiratio, non fit, nisi quia thoracis muscoli, & septum transversum convelli incipiunt; unde cerebro communicata affectione, convulsio sequitur. *Demonstrat.*

Quòd spirandi difficultas differt à respiratione offendente, licet communiter utrumque utroque nomine significari possit; difficultatis ergo spirandi præcipuè sunt quatuor differentia, prima est rara, & magna, quæ delitium ostendit; secunda rara, & parva, quæ extinctionem caloris monstrat; tertia, magna, & frequens, quæ incendium denotat; quarta frequens, & parva, quæ dolorem, aut inflammationem indicat in partibus supra septum transversum. Aut offendens respiratio dicitur inæqualis, & interrupta, similis illi, quæ fit plorantibus pueris, quam Hipp. duplicem intus revocationem appellat, de hac intelligit Hipp. quæ vel *1. Adm.*

sequitur siccitatem, vel materiae motum per nervos, & musculos ad cerebrum?

1. Adn. Quod Hipp. 4. Acut. ex magna attractione aeris per nares convulsionem praedicit, nam narium pinnae, valde aperiuntur, non potentibus thoracis musculis complere respirationem, quod vel extremam imbecillitatem ostendit, vel convulsorium musculorum thoracis motum, non potentibus ipsis attrahere spiritum ad sufficientiam. Ex hac autem convulsione mortem praedicere docet, cum universalis futura denunciatur. Cavendum tamen, ne criticè talis fiat respiratio, & distinguenda, ut rectè praedicere possis.

2. Adn. Quod respiratio homine sano existente, & bene valente non fit, nisi ope septi transversi, languente verò jam facultate, thoracis musculi in auxilium veniunt; ubi autem jam imbecillior est natura, accedunt musculi, qui ad claviculas sunt, quibus operantibus, spiratio fit sublimis. Maximi autem momenti aestimavit Hipp. respirationem in acutis morbis, & ad salutem, & ad mortem; & ex illa sumptis differentias, quippe quae firmiores sunt, & pauciores, quam pulsus.

APHORISMUS LXIX. *Quibus non sine febre, &c.*

Conventio. **C**UM in antecedentibus Hipp. multa declarasset in febribus ad praedictionem attinentia à variis desumpta signis: nunc ad urinas transit, & ex illis sumis multa scitu digna, & ad artem valde utilia, ac necessaria.

Intent. Quibus per febres ex urinis paucis, grumosis, & crassis, tenues & copiosae minguntur, prodest.

Ratio inveni. Ut ostendat particulari urinae exemplo, quod alibi scriptum est, prodesse mutationes, quae non sunt ad prava: itemque ut doceat coctionem consistet in substantiae mediocritate, ac proinde non modo tenues urinas, sed crassas ex cruditate proficisci.

Divisio. In duas partes secatur Aph. in prima conclusionem proponit intentam: in secunda verò proponit, quibus in casibus, & quando talis mutatio sperari debeat.

Demonstratio. Mutatio excrementi ad bonum, juvat; ergo quibus urinae sunt crassae, gumosae, & paucae, si tenues, & copiosae mingantur, prodest. Antec. manifestum est, quia ex eo demonstratur naturae robor. Conseq. decl. nam urina illa tripliciter est praeter naturam, substantia, contento, & quantitate; crassities igitur tum substantiae, seu continentis, tum contenti attenuatione corrigitur; paucitas multitudine, unde etiam juvat, quia evacuatur peccans materia per urinas.

1. Adn. Quod sedimentum urinae, seu illud sit sanguinis pars, seu venarum excrementum, seu urinae pars crassior, quae subsidet (parum enim refert, utrovis modo dicamus, si rationem spectes) dupliciter apparere solet in urina; uno modo perfectè, cum coctionem ostendit perfectam, & est album, leve, & aequale; altero modo, cum vel imperfectam coctionem, vel apparentem tantum ostendit: de quo utrosque modo intelligit Hipp. quia ab initio non solet apparere perfecta coctio; sed si apparet, vel necesse est illam esse imperfectam, vel fieri ob pituitae admixtionem, quae sedimentum repraesentat gumosum, & crassum, ac proinde dixit talem mutationem spectandam esse cum tali signo in urina per febres.

2. Adn. Quod illud, *non sine febre*, significat causam illius urinae non procatarteticam; sed morbum ipsum. Ceterum urinae crassities ex crassitie humorum provenit; paucitas, tum ex eo, tum etiam, quia natura eo tempore magis intendit retentionem & coctionem, quam expulsionem. Grumosum autem sedimen dicitur, quod ruptum est, ac divulsum, quae omnia tentare naturam coctionem ostendunt. Natura namque ea ratione, agit, qua sol post nubes tranquillitatem inducere solet; attenuata enim materia, & concocta, tunc ad expulsionem intenta multum educere solet.

solet. Quare & ut signum, & ut causa bonum est, talem fieri mutationem.

Quod urina ad salutem, cum bona fuerit, potentio rem vim habet, quam pul-
sus, & respiratio, ad mortem tamen signa, quæ ex respiratione, & pulsu sumuntur
certiora videntur: quia aliquando per pessimam urinam crisis fit; at cum pes-
simo pulsu, & respiratione non item. Cum verò urinæ naturam consideramus,
semper naturalem tanquam normam examinare oportet: secundò separandæ sunt
causæ procatartice: tertio, pendendum, an ex morbis renum, & vesicæ
proveniat; quarto, an criticè, vel symptomaticè adveniat.

3. Adm.

APHORISMUS LXX. *Quibus per febres urina, &c.*

CUM de urina in antecedenti egisset, in hoc quoque de illa sermonem habet, *Conne-*
quire manifestè cum eo jungitur. *xi.*

Quos in febrilibus urinæ turbatæ, quales jumentorum, is dolor capitis, vel *Intent.*
adeit, vel aderit.

Uti doceat ex perturbatione urinæ in febre morbum ad caput firmari, unde & ad *Ratio*
prognosticum, & dignotionem, & curam cavet Medicus documentum insigne. *intent.*

Urina turbata qualis jumentorum, fervorem indicat humorum in venis; ergo *Demō-*
capitis dolorem, vel præsentem, vel futurum. *stratio.*

Antec. decl. quia urina turbida mustam representat, quod cum nondum est ex-
purgitam, turbidum est, tentante calore in illo commixtionem partium purarum
cum impuris, ut postea separet: tale quid ipsam fit in corpore, quoties natura ten-
tat coctionem, humoribus in venis existentibus, unde fit ebullitio, qua elevatur
flatus, qui caput ferientes dolorem inducunt.

Quod urina jumento um similis dicitur, quæ albedinem quandam habet ad jun-
ctum, & crassa est, & non clarescit; talis comitari solet capitis morbos, ut phre-
nitidem, & lethargum, & idè scripsit 7. Epid. urinas densas, & conturbatas
certam signum esse doloris capitis, convulsionis, aut mortis; nam morbos capitis
dolor præcedere solet, & subsequi convulsio, cum jam desperata res est, solet au-
tem talis urina apparere etiam in pestilentibus febribus, & cum fæore. Verum
perturbata urina dupliciter contingit, vel contentis solum, vel substantia, & con-
tentis, utroque modo vera est sententia. Nam 7. Epid. Poliphanto in A. d. urines
tenues fuere, at hypostases densæ, & conturbatæ, & mortuus est phreneticus.
Sed dixit eo in loco, ad finem morbi apparuisse rubram urinam, ac turbatam,
qualis jumentis; sed jumentis, ut diximus, albida est. An quod ex perturbatione,
jumentis accipit similitudinem? Sed esse potest turbida diversorum colorum; ha-
bet etiam A. h. exemplum loc. cit. in Evalce, de famula, cui cum multo tempore
urinæ turbidæ prodissent, phrenitica mortua est.

1. adm.

Quod turbata urina illa dicitur, quæ purè ponitur, & perspicuè: at vero con-
turbari potest multis modis: nam vel turbida exit, aut postea talis fit. Primo mo-
do, vel accidit ratione crisis, cum reliqua signa bona apparent, & tunc fit talis ob
mixtionem peccantium humorum, & multa esse solet, & bona, & apparere cum
jumento: vel symptomaticè apparet, & tunc vel ex causa fit externa, aut vitio
renum, & vesicæ, nam per ulcera, & morbos earum partium urina turbida excer-
ni solet, aut denique talis fit ratione morbi ob materiæ pravitatem, tentante natu-
ra coctionem, sed non assequente; quare perseverat post mixtionem turbidam: &
hæc in mediocri multo longitudinem ostendit, in magno mortem. Quod si urina
venit clara, sed postea turbatur, indicat imperfectam coctionem, non posse scil.
naturam eam assequi, quia ob paucitatem caloris turbatur, sed paulò post supera-

2. adm.

turam. At quæ turbida mingitur, sed clarescit postea, validum calorem naturalem denotat accelerantem expulsionem antequam clarescat. Hipp. igitur intelligit hic de urina, quæ per febres turbida mingitur, qualis jumentorum, & perseverat. Card. triplicem differentiam ponit in turbida urina, vel enim est turbida, vel confusa, vel concreta; primum ex ebullitione fieri, ait; secundum ex imbecillitate; tertium ex frigore dicit.

APHORISMUS LXXI. *Quibus die septimo, &c.*

Connexio. SUPRA ad prognosticum urinæ condiciones protulit, quæ & à substantia; & colore, & contentis sumebantur; nunc contenta accipit, & quid ex colore sit prædicendum, docet.

Intentio. Quibus die septimo futura crisis est, his urina die quarto nubeculam habet, cæteraque per rationem.

Ratio intentio. Ut demonstret, quæ proportio sit temporum ipsius morbi, ejus scilicet quo apparent signa coctionis, & quo crisis fit? & ut peculiari urinæ exemplo in reliquis quoque excrementis id comprehendere possimus.

Demonstratio. Crisis bona perfectam sequitur coctionem: ergo quibus die septima futura est crisis, die quarta urina rubram habebit nubem, & cætera ad proportionem.

Antec. prob. quia natura primo coquit, inde separat, postea expellit. Conseq. prob. quia concoctio non fit subito, sed paulatim, & in tempore, ideo in die quarta aliquod coctionis signum apparebit in urina, quamvis non perfectè, quibus septima crisis futura est, talis verò est nubecula rubra, quæ dimidiam coctionem ostendit.

Ratio. Quod dupliciter solent judicari morbi, vel ordinatim, & legitime, vel sine ordine, & illegitime. In primis talis servatur proportio, ut tantum intervalli sit à die apparentis coctionis ad iudicium, quantum à principio morbi ad illud; cum verò sine ordine, & illegitime solvitur morbus, non est necesse servari illam proportionem, & ideo dixit, quibus crisis sit septima, rubra in urina nubecula quarta die apparebit, non è contra: ubi igitur quarto apparent signa coctionis, septima, ubi septima. 14. ubi 11. 20. morbus iudicabitur. At dices Hipp. ponit 2. Aph. diem 4. indicem 7. & 11. 14. & 17. 20. igitur illa proportio non servabitur. Dic, quod hic loquitur de iudicio completo, ibi verò de quacumque mutatione valida.

2. Ad. Quod expulsio solet sequi coctionem, sed perfectam; ideo licet 4. die nubecula in urina appareat, quia tamen coctionem imperfectam adhuc significat, crisis in illa non fit, sed in 7. at cum perfecta est, & absoluta coctio, ut in 7. tum statim natura separat, & expellit. Quod verò in Progn. dixit, rubram nubeculam significare longiorem morbum, non repugnat: quia si alba fuisset nubes, significaret quidem morbum solvendum statim in 4. die, at raro talis tam citò solet apparere, imò cum apparet, potius falsa est hypostasis, quam vera, utpotè ex pituita crudiore facta, estque securior, si fuerit rubra, quamobrem Hipp. 7. Epid. in Charite hypostasim statim apparuisse ait multam candidam, postea etiam subrubram.

3. Ad. Quod verba illa cætera pro ratione multipliciter exponi possunt: primò, ut reliqua excrementa considerentur, si correspondet in illis coctio: secundò, ut omnia signa, quoad fieri potest, Medicus speculetur, quæ in facie, corpore, & in oculis, ac toto corpore, ut in Progn. dicitur; tertio, ut consideremus morbi ejus causam, periodorum incrementa, ac tempus anni, & denique quæcumque dicta sunt Aph. 12. 1. Lib. num verò crisis futura sit per sudorem, aut vomitum; aut hæmorrhagiam ex propriis signis distinguere Medicus poterit.

APHORISMUS LXXII. *Quibus pellucida, & albæ sunt urina, &c.*

ANTEA cum de crassis urinis sermonem habuisset, nunc de tenuibus ver- Conne-
xio.
ba facit, & sicuti de illis ad prognosticum in febribus egit, ita hic in ean-
dem intentionem tenes, & pellucidas urinas nominat.

Duæ proponuntur conclusiones, quarum 1. proponit urinas albas, & pellucidas Intens:
malas esse absolutè; secunda verò in phrenitide id affirmat.

Urinæ albæ, & pellucidæ maximè distant à naturalibus, ergo malæ. Antec. Demof.
prob. siquidem, & substantia, & colore multum distant à naturalibus, & quia ca-
rent suspensione, unde magnam cruditatem ostendunt, quare scripsit Hipp. talem in pro.
urinam longum portendere morbum, si virtus fortis sit: alioquin timorem esse,
ne cum tali urina perdurare possit æger, donec coquatur morbus.

Urina alba in phrenitide morbi magnitudinem ostendit, ergo mala. Conf. cla- Demö-
strat. 2
rum est. Antec. prob. siquidem tam grandis est inflammatio, ut rapiat ad caput
biliosum omnem humorem, qui urinas tingere solet, est igitur ex supervenientibus
signis, non tamen pathognomonicis, licet & aliquando malum antecedit.

Quod causæ albæ, ac pellucidæ urinæ multæ esse possunt, ut rectè in comm. notat 1. Adm.
Card. prima est cibus, & potus: secunda obstructio partium circa renes: tertia he-
ctica ipsorum renum: quarta vehemens illorum caliditas: quinta frigida jecoris in-
temperies: sexta, quia alio transfertur bilis, ut in phrenitide: septima ob lapides,
unde scripsit splendidissimam urinam calculosos mingere, utcumq; urina pellucida,
& alba sit, mala est. Sed ubi ex causa nota advenit minus mala: valdè tamen mala
est cum ratione morbi accidit, & in febre continua, de qua potissimum Hipp. loqui-
tur. Rectè autem notat Valef. urinam albam, & perspicuam minus perspicuam esse,
cum statim excernitur, quam cum diù retenta sit, quia primo modo non potuit mu-
tari, defectu retentionis: secundò verò arguit mutatricis virtutis imbecillitatem,
nisi prima secundæ succedat, tunc enim periculosior rectè censetur.

Quod pellucida, & alba urina necessariò tenuis est, potest enim esse alba; & 2. Adm.
crassa, non tamen pellucida: hæc verò aliquando bona esse potest, si criticè appareat,
quia humores, vel rapiuntur criticè ad caput, ut quando hæmorrhagia speratur, vel
symptomaticè, ut in futuris inflammationibus: at dignoscuntur, quia critica repen-
tè advenit, & in bona die, & parum durat, adsuntque alia signa bona.

APHORISMUS LXXIII. *Quibus elata hypochondria, &c.*

CUM de urinis in antecedentibus determinasset, nunc de signo, quod futu- Conne-
xio.
ras urinas indicat, demonstrat.

Hypochondrii murmur cum lumborum dolore, aut humidam alvum, aut fla- Intensio.
tus exitum portendunt.

Ut ex tumoribus lumborum cum prædictis signis prædicere Medicus possit ex- Ratio
incent.
cretionem illas per inferna, ac perinde criticum dolorem hypochondrii à sympto-
matico discernat.

Murmur hypochondrii cum lumborum dolore substantiam aliquam ad inferna Demof.
descendere indicat; ergo vel humor per alvum, aut per urinam, vel flatus exhibit.

Antec. decl. siquidem murmur motus est alicujus substantiæ, quæ infra trahitur,
vel pellitur, si cum dolore lumborum neçtatur. Conf. prob. quia nil aliud murmur
efficere potest, quam humor, seu flatus: humor autem duplex est, & qui per urete-
ras ad vesicam tendit, qui urina dicitur, & quod per intestina descendit alvi incre-
mentum.

Quod

Adn. Quòd addidit in febribus hæc fieri: quia frequentius id in febre accidit, & quia febris humores attenuat, & ad infernas partes mittit: igitur murmur illud cum lūborum dolore alvi fluxum indicat, nisi urinæ prodeat multitudo: quia, ut alibi dictum est, mictus noctu plurimus parvam defectionem indicat; cum verò materia tenuis est, & pauca in flatum vertitur, & pellitur infrà. Cæterum flatus jungitur ferè cum alvi fluxu, quia ex humoribus in intestinis semper aliquid elevatur: unde flatus non solum alvi fluxus indicium est, sed causa adjuvans suo motu defectionem: flatus autem, qui admodum graviter o'et, jam propinquas feces ostendit.

Adn. Quòd per *hypochondria* intelligere oportet partes inanes, quæ ad umbilicum sunt, non verò præcordia, sed ob propinquitatem *hypochondria* dixit. Cæterum *hypochondria*. Hipp. nunquam esse omittenda à Medico, sed magna diligentia contrectanda in morbis acutis, in Progn. latè temo. stravit, & in Epid. semper observavit: cum magni ponderis sint ad prædictionem, si bene, vel male se habeât: dolorosa enim præcordia cum acuta febre inflammationem visceris alicujus ostendere solent. Hic verò ex murmure, & humorum dolore nihil tale colligitur, cum ita motum indicent alicujus substantiæ, nec firmentur. Vel dic, febrem hic pituitosam intelligere, in qua circa ventrem humores crudi sunt; aut febrem intelligere, quæ sine aliquo viscerum affectu sit; nam quæ cum inflammatione visceris alicujus sunt febres (ait Gal.) non febris nomine, sed illis peculiari Hipp. nominare solet.

APHORISMUS LXXIV. *Quibus spes est ad articulos, &c.*

Conne- CUM supra Hipp. de abscessu locutus sit, qui in febribus ad articulos speratur; *xij.* nunc de urinis mentionem facit, & occasionem nactus sententiam scribit circa eandem rem valde utilem.

Intent. Quibus speratur abscessus ad articulos, liberat urina crassa, & alba, ac multa reddita, aut sanguinis fluxus è naribus.

Ratio Ut demonstret qua ratione potissimum futurus abscessus in febribus removeatur, *intent.* & quibus præcipuè evacuationibus, per urinam scilicet & hæmorrhagiam.

Demō- Urina multa crassa, & alba si redatur, vel sanguinis è naribus, ubi speratur *strati.* aliquis abscessus ad articulos, causam abscessus tollit: igitur & abscessum.

Conseq. clarum est. Antec. prob. nam febres, quibus speratur abscessus, ex crassa materia solent fieri: talis autem est, quæ per urinas crassa eicitur, & quia multa, idèò criticè excerni est indicium. Verum sanguinis fluxus è naribus solet etiam si superveniat, multitudinem tollere, unde abscessus speratur, valde enim sunt affines morbi sanguinei ad faciendum abscessum, aut hæmorrhagiam, quare scripsit Hipp. *Quibus abscessus ad oculos, valdè rubri secundum maxillas, & hæ-* *Lib. 2* *morrhagici, sed & quibus ad aures fiunt, fortasse autem, & abscessus ad articulos;* *Sect. 6.* *& rursus scripsit, Splenis elevationes, nisi in articulos finierint, aut sanguis fluat, hypochondrii dextri contentio, nisi profluunt urinae: hic enim utrorumq; interceptio.* Per quæ docet, materiam eandem, quæ factura est abscessus, ad articulos solere per hæmorrhagiam, & urinæ fluorem evacuari, cum & sanguinis, & urinæ fluxus sunt interceptiones, & futuri abscessus, & recidivæ.

Adn. Quòd febres, quibus speratur abscessus, sunt illæ, de quibus antea dixit, quæ cum lassitudine junguntur, & quæ magis, quam ratio postulat, durant, homine tamen ad salutem disposito, & quibus parotides post aures fiunt, & non suppurantur, & quæ nullam insignem vacationem fecerunt, igitur adduxit exemplum in textu febrem lassitudinosam, qualis erat familiaris Archigenis; lassitudinosa au-

tem febris intelligitur, seu orti sit ex labore precedente, non spontanea lassitudine; seu adjungatur illi spontanea lassitudo; in prima lassitudine magis speratur hæmorrhagia; in secunda vero urinæ commemorata, vel abscessus; febrem etiam lassitudinosam quartanam appellavit Lib. de humoribus.

Quod illa sanguinis effusio secundum aliquos non per se liberat ab abscessu, sed ^{2. Adm.} simul cum urinæ fluxu, ita ut pars crassior per urinas, tenuior vero per nares educatur. Alii volunt utramque evacuationem ex se tollere morbum, ut cum speratur abscessus ad maxillas, magis hæmorrhagia cum ad articulos infernos, magis urinæ effluxu solvatur abscessus, quod utroque modo intelligere possumus. Nota autem, quod non dicit, solvi quarta die necessario abscessum, sed adduxit in exemplum urinam, quæ ut plurimum apparet quarta die: quia hic loquitur de acutis febribus, in quibus cum virtus valde robusta sit, solet statim ad 4. vel 5. diem materiam excernere; quia si differtur morbus jam non fiet impedimentum abscessus. Quamvis autem per abscessus ad articulos morbus finiatur, melius tamen per evacuationem, & certius solvitur.

APHORISMUS LXXV. *Si quis sanguinem mingat, &c.*

CUM multa hæcenus Hipp. de urinis dixisset, & urina sit excrementum, quod ^{Contra} potissimum ad renes, & vesicam attinet; nunc sermonem dirigit ad vesicam, ^{xio.} & renes, docens illius multas affectiones, per ea quæ cum urina excerni solent.

Mictus sanguinis, aut puris, renum, aut vesicæ exulcerationem denotat. ^{Intentio}

Ut cum Medicus hæc per urinam excerni videat, statim prima fronte formet ^{Ratio} conceptum ulceris ad renes, vel vesicam consistentis: diligenter tamen perpendat ^{intentio.} alia signa, quia urina non solum renum, & vesicæ, sed totius corporis affectiones indicare apta est.

Mictio sanguinis, aut puris, solutionem continui indicat antiquam in officinis ^{Demon-} urinæ: ergo ulcus vel in renibus, vel vesica. ^{strat.} Conf. clarum: nam solutio continui antiqua ulcus est. Antec. prob. quia mictio (ait Gal.) hic significat frequentem sanguinis ejectionem, aut puris; at talis non potest fieri, quod natura totum corpus expurget, vel aliam aliquam partem laborantem, per vias urinæ; quia talis durare non solet.

Quod Gal. dupliciter glossat hunc Aph. primò, quod sanguiniseductio sit diu. ^{1. Adm.} turba, & frequens; deinde quod legatur copulativè, & non disjunctivè, sic; Mictio sanguinis, & puris ulcus vel renum, vel vesicæ significat. Quamvis & sanguis, & pus (ut refert Holl.) in muliere per 4. menses cum urina fluxit, que tandem mortua est; & cum dissecta esset, inventa sunt & renes, & vesica valere quidem; sed abscessus, & pustulæ ad cor, à quo pus mittebatur, quod rodens vias sanguinem educebat, at hæc rara sunt.

Quod cum per talem mictum sanguinis, aut puris, ulcus esse possit: & in ureteribus, & in pene, Gal. vult addendum esse ulcus in renibus, vel vesica, aut in ^{2. Adm.} aliis partibus urinæ: sed Hipp. intentio, ut rectè notat Valef. est, ut cum quis per urinam pus, aut sanguinem frequenter mingat, colligatur statim ulcus, vel renum, vel vesicæ, quia hæc sunt potissimæ partes, in quibus manet urina, & conficitur; interim tamen addendo reliqua signa ut quæ sumuntur à dolore cum posito, considerandum, an præcesserit aliqua affectio toto corpore, vel parte, qua talem per urinam emittat materiam: tunc enim judicare solet, & crisis fit.

APHORISMUS LXXVI. *Quibus cum urina crassa, &c.*

CUM in antecedenti Aph. ex sanguinis mictu ulcus renum, aut vesicæ colligeret indifferenter: nunc per ea, quæ in urina apparent, docet cognoscere, utrum ex illis laboret.

Intens. Quibus cum urina crassa exiguarum carunculæ; ac veluti pili exeunt, his à renibus excernitur.

Ratio Ut ostendat à proprietate eorum, quæ excernuntur ex urinis, quòd membrum laboret ex urinariis, an renes, an vesica.

Demof. Crassa urina cum exiguis carunculis, capillis similibus propriè sunt renum indicia: ergo aliunde non proveniunt. Consequenter clarum est. Antec. prob. nam carunculæ illæ non ex toto corpore prodeunt exusto in venis humore: quia quæ per calorem venarum prodeunt à corpore, non capillis sunt similia, sed orobina. Galen. crassam urinam intelligit coctam, ut distingueret affectionem, quæ in venis talia producit: Nec educuntur ex vesica, quia quæ ex illa decidunt furfuracea sunt, ut in sequenti. Vasa, aut ureteres difficile ulcerantur ob duritiem, ac raduntur: Ergo ex renibus decidunt, qui cum sint glandulis similes, vel corrosione, vel abrasione talia edunt corpuscula. Quæ verò carnositates in pene, aut loco vesicæ fiunt, ulcerato loco illo, grandiores sunt carnes, nec pilis similes.

Adm. Quòd carunculæ illæ, quæ cum urinis apparent, renum sunt carnes, quæ in fibras pilis similes degenerant, ut patet eorum substantiam conspicienti. Colligitur autem per hanc affectionem ulcus renum, aut præsens, aut futurum; & licet ex sanguinis grumis exsatis in renibus carunculæ gignantur, non tamen capillis similes erunt, quia tales ex renum substantia decidunt. Gal. separat ista duo, exiguis carunculas, aut veluti pilos, sed Hipp. ea conjungit dicens: quibus, dum urina crassa est, exiguarum carunculæ capillorum instar prodeunt, iis à renibus excernuntur.

Adm. Quòd crassam urinam, ut supra dixi Gal. coctam intelligit, quia cocta urina crassitiem habet, ut per hæc distingueret affectionem venarum, ustioni similem, per quam talia corpuscula, conspiciuntur, sed non cum urina cocta, sed non probatur ea expositio, siquidem, cum hæc vel ulceratos renes, vel incipientem in illis ulcerationem ostendant, non potest urina esse omnino cocta, imò plerumq; confunditur. Nec etiam verum est, quod cum tenui si excernuntur, non excernantur à renibus, sed quia cum crassa plerumq; accidere vidit Hipp. ideo crassam dixit urinam.

Adm. Quòd cum aliquando ex renibus decidunt corpuscula cum urinis non dissimilia; idèd ne fallamur, considerare oportet præcedentia signa: si enim præcessit urina purulenta, & dolor in renibus, tunc habebis certam ulceris coniecturam, & quod tales carunculæ sunt de renum substantia: at cum non carunculæ, sed pili exeunt, rectè ait Gal. quod crassorum in venis, aut renibus copiam arguant humorum, quibus exsatis, ob lentorem materiæ, fiunt isti pili: quibusdam etiam vermes gignantur. Notat Card. Hispanum quendam, qui in omnibus excrementis, & sanguine pilos emittebat.

APHORISMUS LXXVII. *Quibus cum urina crassa, &c.*

CUM in antecedenti per excreta docuisset cognoscere renum affectionem: nunc per eadem morbum vesicæ ostendit.

Intens. Quibus cum urina crassa furfurosa quædam una exeunt, iis vesica scabie laborat.

Ratio Ut per hæc duo signa, urinæ scilicet crassitiem, & furfuracea corpuscula, scabie fam vesicam ostendat.

Quibus

Quibus cum urina furfurosa exeunt, non nisi per abrasionem tunicæ ipsius vesicæ fieri potest. ergo affectio in ea est. Antec. prob. quia in vesica non est tantus calor, ut ex pituita talia efficere possit. Cum verò crassa supponatur urina; non est credendum per adustionem in venis fieri, ut in febribus aliquando contingere solet; Arenibus non solent excidere furfures, sed vel carunculæ, vel pili. Conf. patet, quia si non ex alia parte decidunt, ex vesica provenire est necessarium; patientem vesicam similem affectionem, ac pati consuevit cutis, cum scabie, aut lepra laborat.

Quòd scabies ista vesicæ (sicuti & cæteri morbi ejus) difficilis est curationis admodum, & in ulcera vesicæ terminari solet. Cæterum urinam Hipp. in scabiosa vesica tenacem, ac lentam agnovit; at vero Lib. de nat. hum. scripsit, eos, quibus pura est urina, & per intervalla cum fursure mingitur, scabie vesicæ teneri. At dic, in Epid. talem urinam dici, quia scabies cum ulcere erat adjuncta; sed & illad puram esse urinam non repugnat esse crassam, quia ipse Gal. naturalem urinam crassam appellari ab Hipp. scribit. Distinguere autem oportet furfures à squamis, quia hæc jam ulceratam vesicam denotant profundius.

APHORISMUS LXXVIII. Qui inopinanter sanguinem, &c.

CUM de affectionibus partium urinæ multa hæctenus dixisset, & supra ex Conjectura sanguinis mictu ulcus, aut in renibus, aut vesica colligeret; nunc quando à renibus exit, explicare intendit.

Qui inopinanter sanguinem mejunt, his in renibus venulam ruptam esse significatur.

Ut ex mictu sanguinis, quod accidens non raro evenit, demonstrat, quæ pars affecta sit: ex quo etiam, quando ex vesica aut alia causa mingitur, per coniecturam Medicus cognoscere possit.

Sanguis inopinanter mictus proprius est rupturæ in renibus: ergo non allunde prodit. Conf. manifest. Antec. prob. quia ex vesica ob venarum exiguitatem difficilè potest sanguis mingi, quod si ex ulcere, aut lapide ejus veniat, jam non inopinanter venit. Nec proficiscitur à toto corpore se expurgante, quia tunc non fit sine causa manifesta, neque ex affectu aliquo renum ob eandem causam; neq; ex relaxatis, vel apertis vasis, quia tunc potius sanguinem ex urina: igitur ex rupta venula in renibus prodit.

Quòd verbum illud, inopinanter, duplicem habet expositionem: altera est, quod sine aliqua causa externa mingatur sanguis: altera quod sine aliqua causa nota: & hoc secundo modo intelligere oportet. At dices, si ex saltu, aut vi quæpiam rumpatur venula in renibus, erit ex causa nota. Dic, quòd Hipp. non dicit, quòd si ex causa nota provenit, non ex renibus decedit, sed contrarium; quòd si sine aliqua causa nota veniat, tunc venula in renibus rupta significatur. Gal. sanguinem copiosum intelligit, quia ex vesica, aut ureterum vasis cum erosione potius provenit, ac multus esse non solet. Causam igitur manifestam hic significat tum illam, quæ extra, tum quæ intra corpus est, ut si inopinanter, nullo alio affectu se ostendente in corpore, nec præcedente exercitiorum omissione fiat; nam in plenitudine aliquando, scribit Hipp. sanguinem mingit; sed sine dolore, aut febre, quæ sub causa manifesta comprehenduntur: ac sanguinem mingere raro quidem, & sine febre, ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinem, solutionem; ac si verò sapius mingatur, & aliquid ex his accesserit, malum. Verum prædicere oportet si ve cum dolore mingatur, si ve cum febre, fore; ut insuper sapius mingatur, ac ita dolores, & afflictiones quiescant; hæc ille,

APHORISMUS LXXIX. *Quibus in urinis subsident, &c.*

Connexio. **CUM** de his, quæ minguntur jam sermonem instituisset, prosequitur eam nunc, & assumit arenulas, quæ per urinas excerni non raro solent.

Intent. Quibus in urinis subsident fabulosa, iis vesica calculo laborat.

Ratio intent. Ut demonstrat hoc signo statim veniendum esse in calculi suspitionem, cum arenulæ vel affectus, vel causæ sint illius.

Demonstratio. Arenula ex calculo fit: ergo si urinæ subsidet, in vesica erit. Antec. decl. quia arenosum vel ex dissoluto topico fit, vel ex collisione calculi; at cum statim subsidet ex vesica erit: quia subsidere hic duo significat, frequentem arenarum per intervalla mictionem, quod calculi tam vesicæ, quam renum est indicium, & quod statim subsidat, quia arenæ, quæ ex renibus veniunt, cum urina confunduntur, nec statim decidunt. Adde, dixisse arenosum, non simpliciter arenam, per quæ significavit, vel lapidis frustula, vel pulveris instar quiddam in fundo subsidens; à quo majus indicium calculi, quam ab arena deprehenditur: quare ad Aph. veritatem non puto necessarium addere, vel ex renibus, vel ex vesica; neque convertere Aph. ut qui in vesica calculos habent, arenosum mingant: quia neque existente calculo; arenæ necessario decidunt, neque è contra.

Adn. Quid arenæ in urina non indicant necessariò calculum, seu in renibus, seu in vesica; quamvis dispositio ad illam ex eo necessariò indicetur; nec verum est à vesica albam arenulam, à renibus rubeam venire; cum ab utrisq; multorum colorum arenæ, & lapides veniant: Debet autem Medicus concurrere ad reliqua signa, quæ majorem faciunt conjecturam ex dolore, difficultate urinæ, sanguinis excretionem, frustularum calculi pulsione. Rectè igitur Gal. ex mictu arenularum colligit calculum renum, aut vesicæ, vel præteritum, vel præsentem, vel futurum; licet multi copiosas arenas quotidie mingant sine ullo calculo, quia natura eas transmittit, antequam coagulari possint.

APHORISMUS LXXX. *Si quis sanguinem, &c.*

Connexio. **CUM** de vesicæ calculo in superiori egisset; nunc de illius ulcere docere intendit, quod calculo est affine.

Intent. S quis mingat sanguinem, aut grumos, aut dysuria labore, aut dolore ad hypogastrium, pecten, & perinæum attinente, loca vesicæ laborant.

Ratio intent. Ut per ista symptomata doceat cognoscere morbos vesicæ, ac perinde ulcera ipsius sicuti supra renum.

Demonstratio. Læsa alicujus membri actione, membrum lædi necesse est: ergo dysuria, aut cruenta mictio cum dolore ad partes illas, morbum vesicæ ostendit. Antec. notum est. Conf. prob. quia urinatio est vesicæ actio. Cum itaque illa stranguria laborat, vel sanguinem, aut grumos mittit, necesse est illam laborare; at dolor ad hypogastrium, pecten, & perinæum non jam per consensum, sed per essentiam laborare ostendit; quia situs vesicæ ad illas partes est.

Adn. Quod non dixit absolutè, vesicam laborare; sed loca circa vesicam, quia, ait Gal. per illa symptomata non solum malè habere vesicam colligimus, sed reliqua urinaria membra; ureteres scil. & renes; à quibus sanguis manare potest; at licet id verum sit, tamen renes loca circa vesicam dici non possunt. Præterea dolor indicat passionem per essentiam, quando perseverat, ut hic intelligit Hipp. cur ergo dixit, loca circa vesicam, non ipsam vesicam? Dicunt aliqui propter collum ipsius, quod

quod non solum vesica, sed collum ipsius laborare per hæc signa deprehendatur: alii dicunt significare per hæc non solum vesicam laborare, sed ob morbi magnitudinem per consensum partes adjacentes.

Quod laborare hic gravem vesicæ morbum denotat; nam ex sanguinis, aut grami mictu, ulcus vesicæ significatur. At quoniam si legas stranguriam, sine sanguine, non necessario ulcus ostenditur, ideo dixit laborare, quia ob lapidem, & alias vesicæ affectiones, difficultas urinæ, & dolor ad illa loca fieri possunt; sed si conjunctim legas, sanguinis mictum cum stranguria, necessario ulcus denotatur, non jam putridum, ut in sequenti. Nota tamen, quod abdomen habet tres partes, hypochondrium supremam, hypogastrium mediam, pectem inferiorem, quæ pilis est donata prope pudendum; perinæum autem spatium est inter pudendum, & anum, cui vesica substrata est.

APHORISMUS LXXXI. Si quis sanguinem, aut pus, &c.

S E Q U I N T U R urinariorum vasorum affectiones, & sicuti in antecedente de vesicæ morbis egit, ita nunc eam rem aggreditur, sed particularius. Connexio. xio.

Mictio sanguinis, aut puris, aut squamularum cum gravi odore, vesicæ ulcerationem denotat. Intentio.

Ut per hæc ostendat peculiare vesicæ ulcus idque sordidum.

Sanguinis, aut puris mictus, ulcus, aut renis, aut vesicæ indicat; Sed gravis odor non nisi à vesica venit: ergo ubi talia apparent, ulcus vesicæ ostenditur. Major jam ante 75. Aph. explicata est; squamæ verò corrosionem tunicæ ipsius vesicæ indicant: at gravis odor vesicæ quoque est peculiaris, quia major in ea fit putredo, ut mox dicemus: igitur ubi illi apparent in urina, ulcus vesicæ denotatur. Ratio in intent. Demos.

Quod squamæ per essentia proprietatem læsam vesicam ostendunt. Sunt autem squamæ, & majores, & latiores; quam furfures, quos scabiem vesicæ ostendere supra dixit. Sed quia aliquando per adustionem ex venis talia corpuscula, aut his similia educi possunt, ideo addidit gravem odorem, qui ulceris vesicæ est proprius: nam vesica est sentina ipsius lotii, quod graviter olet, & est valdè propinqua recto intestino, & pudendis, quæ omnia ad putrefactionem sunt valde parata. Odor igitur malus vel dicitur, quia sit mediocriter, vel quia sit intensè talis: primò modo apparet excrementum in omni ulcere vesicæ, & ex scabie etiam illius; at secundo modo non nisi in putrido, & sordido ulcere vesicæ. 1. ad m.

Quod locus affectus magni momenti est ad dignotionem, & curationem, & prognosticum. Nam curatio tantum evariat, quantum affectus locus variare solet, ut rectè scribit Gal. quare Medicus semper conari debet, ut affectam partem dignoscat: id verò assequitur vel ab excretis, vel ab actione læsa, aut dolore, vel tumore, quæ omnia Hipp. tetigit in dignoscenda vesica, vel renibus malè affectis. 2. ad m.

APHORISMUS LXXXII. Quibus in meatu urinario, &c.

C U M hætenus de renum, & vesicæ affectibus dixisset; modo de affectione ipsius penis agit, seu meatus urinarii, qui est à vesicæ collo ad glandem usque. Connexio. xio.

Si in meatu urinario generetur tuberculum, eo suppurato, & rupto, & doloris fit solutio. Intentio.

Ut demonstrat, tubercula: quæ in pene nascuntur per suppurationem curanda esse, & quò Medicus in talibus tuberculis suppurationem, & solutionem prædicere possit. Ratio in intent. Demos.

Facta suppuratione, & ruptione tuberculi ad meatum urinarium, causa morbi tollitur: ergo & morbus. Concl.

Conf. clar. est. Antec. prob. quia rupto abscessu, evacuatur pus, quæ causæ erat doloris, & evanescit tumor.

Adn. Quod iste tumor vel sit in collo vesicæ, vel in pene inflo: quæcumque ratione accidat, vera est sententia; quia solent tales humores suppurari: tum, quia calor debilis est earum partium, tum etiam, quia multa feculent humiditate, & quia dolor magnus est. Igitur Medicus ubi hunc tumorem viderit, ajuvabit suppurationem, ut quam citò rumpatur, cum per resolutionem non soleant finire. Cæterum tubercula, quæ fiunt in meatu urinario ad collum vesicæ cum duritie, & acuta febre, pessima scripsit in Progn. Hipp. & solvi, si urina purulenta mingatur, albam habens subidentiam: & eadem ratione, tollitur tumor in meatu ipsius penis. Debet autem curari ista quam citò, quia valdè sunt dolorosa, & dysuriam, aut ischuriam in lucunt, unde maximè affligitur æger. Hipp. hic non tantum voluit docere, exolvi ista tubercula facta ruptura, ex suppuratione, quam monere Medicum, non aliter id fieri solere.

APHORISMUS LXXXIII. *Mictus noctu plurimus, &c.*

Connexio. **CUM** de urina hætenus Hipp. multa, & scitu digna scripsisset in antecedentibus, modò claudens librum, de urina mentionem facit, quoad quantitatem ex ea eliciens præceptum valdè utile.

Intent. Mictus noctu plurimus parvam dejectionem significat.

Ratio inveni. Ut demonstret esse corpus transpirabile, ac fluxile, sic, ut urinæ multitudo alvi excrementa imminuat, & è contra: ac proindè non mirandum esse, si quando alvus sicca est, ubi præcessit copiosa urina, & etiam ut cognoscamus istas duas evacuationes ita se habere ad invicem, ut altera ab altera divertat quàm maximè, & Medicus noxium alvi fluxum ciendo urinam sistere possit, & è contra.

Demonstratio. Urinæ copia imminuit alvi excrementa: ergo mictus, noctu plurimus parvam dejectionem significat. Conf. clar. est. Antec. ostenditur, liquidem ex eodem chylo, qui ad intestina transmittitur, sunt alvi excrementa, & urinæ: si igitur humor trahitur ad urinas multus, paucus remanet in ventre.

Adn. Quod urinæ copia provenire potest vel à causa externa, ut nimio potu, aut usu diureticorum; vel à causa interna, ut calore scilicet hepatis, aut renum, vel totius corporis exsiccatione, de quibus omnibus vera est sententia Hipp. & licet etiam multa mictio in die parvam dejectionem indicet, nocte tamen dixit, quia eo tempore maximè fit coctio, & post somnum excrementa excerni solent.

Adn. Quod potest reduci ista sententia ad omnia alia excrementa, & ad quamcumque evacuationem: quia, cum corpus, ut dixi, sit undequaque meabile, una evacuatio alteram impedire solet: quare etiam sudor multus parvam mictionem, & dejectionem denotat: si tamen homo multum comedat, & bibat, multum urinæ educet, & multum quoque deliciet; sed hæc non repugnant, quia supponit Hipp. copiam urinæ solito majorem esse, quod ubi fuerit, semper judicabitur pauca dejectionem: aliquando tamen agnovit Hipp. morbum solvi per varias excretionem, ut sanguinis, alvi, urinæ, quod tamen rarò accidit: nec eodem tempore, cum una evacuatio alteram impedire solet.

FINIS LIBRI QUARTI.